

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ของผลการดำเนินงานทางบัญชี ที่มีต่อการจัดอันดับการกำกับดูแลกิจการของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎี และงานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมาปรับใช้ในการศึกษา รวมทั้งได้ศึกษารายงานการวิจัย เพื่อนำมาใช้ประกอบการศึกษา ดังนี้

1. ความเป็นมาของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ✓
2. การรายงานทางบัญชีประจำปี ✓
3. พระราชบัญญัติการบัญชีปี พ.ศ. 2543
4. กลไกการกำกับดูแลกิจการและการจัดอันดับ
5. ความเป็นมาของการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อการจัดอันดับการกำกับดูแลกิจการในประเทศไทย
6. การประเมินการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อการจัดอันดับการกำกับดูแลกิจการ
7. การจัดอันดับการกำกับดูแลกิจการ
8. ทฤษฎีเพื่ออธิบายกลไกการกำกับดูแลกิจการในการจัดอันดับ
9. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลงทุน
10. ทฤษฎีงบการเงิน ✓
11. การวิเคราะห์งบการเงินและอัตราส่วนทางการเงิน ✓
12. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ✓

ความเป็นมาของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตลาดทุนไทยยุคใหม่มีจุดเริ่มต้นจากการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) เพื่อรองรับการเติบโตและส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514) ได้เสนอให้มีการจัดตั้ง ตลาดหลักทรัพย์ที่มีระบบระเบียบขึ้นเป็นครั้งแรก โดยเน้นให้มีบทบาท

สำคัญในการเป็นแหล่งระดมเงินทุน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย,ออนไลน์,2555) พัฒนาการของตลาดทุนของไทยในยุคใหม่นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ยุค เริ่มจาก "ตลาดหุ้นกรุงเทพ" (Bangkok Stock Exchange) ซึ่งเป็นองค์กรเอกชน และต่อมาเป็น "ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย" ภายใต้ชื่อภาษาอังกฤษว่า "The Securities Exchange of Thailand" การจัดตั้งตลาดหุ้นของไทยเริ่มขึ้นในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2505 ในรูปห้างหุ้นส่วนจำกัด โดยในปีต่อมาได้จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดและเปลี่ยนชื่อเป็น "ตลาดหุ้นกรุงเทพ" (Bangkok Stock Exchange) ถึงแม้ว่าจะมีพื้นฐานในการจัดตั้งที่ดีการซื้อขายหุ้นในตลาดหุ้นกรุงเทพ ก็ไม่ได้รับความสนใจมากนัก มูลค่าการซื้อขายมีเพียง 160 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2511 และ 114 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2512 การซื้อขายมีปริมาณลดลงเป็น 46 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2513 และลดลงเหลือ 28 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2514 การซื้อขายหุ้นก็ยังมีมูลค่าถึง 87 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2515 แต่การซื้อขายหุ้นก็ยังคงไม่เป็นที่สนใจ โดยมูลค่าการซื้อขายหุ้นที่ต่ำสุดมีเพียง 26 ล้านบาทเท่านั้น และในที่สุดตลาดหุ้นกรุงเทพก็ต้องปิดกิจการลง เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าตลาดหุ้นกรุงเทพไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ประกอบกับประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอในเรื่องตลาดทุน

การจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ถึงแม้ว่าตลาดหุ้นกรุงเทพจะไม่ประสบความสำเร็จ แต่แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์ที่มีระบบระเบียบและได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการนั้นได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างมาก ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514) จึงได้เสนอแผนการจัดตั้งตลาดทุนดังกล่าวขึ้นเป็นครั้งแรก โดยให้มีเครื่องมืออำนวยความสะดวกและมาตรการสำหรับการซื้อขายหลักทรัพย์ที่เหมาะสมในปี พ.ศ. 2512 รัฐบาลได้ทำการว่าจ้างศาสตราจารย์ซิดนีย์ เอ็ม รอปบิ้นส์ ศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการเงิน จากมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย สหรัฐอเมริกา เพื่อมาทำการศึกษาช่องทางการพัฒนาตลาดทุนไทยในเวลาต่อมา

ในปี พ.ศ. 2515 รัฐบาลได้เข้ามามีบทบาทโดยการแก้ไข "ประกาศคณะปฏิวัติ ที่ 58 เกี่ยวกับการควบคุมธุรกิจการค้า ที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยและความเป็นอยู่ของประชาชน" การแก้ไขดังกล่าวส่งผลให้รัฐบาลสามารถกำกับดูแล การดำเนินงานของบริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์ ซึ่งทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระเบียบและยุติธรรม หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2517 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2517 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะจัดให้มีแหล่งกลางสำหรับการซื้อขายหลักทรัพย์ เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์และการระดมเงินทุนในประเทศ

ตามมาด้วยการแก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับรายได้เพื่อให้สามารถนำเงินออมมาลงทุนในตลาดทุนได้ ในปี พ.ศ. 2518 รูปแบบทางกฎหมายต่าง ๆ ได้รับการปรับแก้จนลงตัว และในวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ชื่อภาษาอังกฤษในขณะนั้นคือ The Securities Exchange of Thailand) ได้เปิดทำการซื้อขายขึ้นอย่างเป็นทางการครั้งแรกและได้ทำการเปลี่ยนชื่อภาษาอังกฤษเป็น "The Stock Exchange of Thailand" (SET) เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2534

โครงสร้างการกำกับดูแลตลาดทุน

พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 กำหนดให้การดำเนินงานของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และกำหนดอำนาจหน้าที่ให้คณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นผู้กำหนดนโยบายและควบคุมการดำเนินงานของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตลาดแรก

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ทำหน้าที่กำกับและดูแลตลาดแรก โดยบริษัทใดที่ต้องการออกหลักทรัพย์ใหม่เสนอขายหุ้นต่อประชาชนครั้งแรก (Initial public offering) หรือเสนอขายหลักทรัพย์อื่นๆ แก่ประชาชน ต้องขออนุมัติจากคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และดำเนินการตามเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์จะต้องตรวจสอบสถานะทางการเงินและการดำเนินงานของบริษัทนั้นก่อนที่จะอนุมัติให้บริษัททำการออกหลักทรัพย์ขายแก่ประชาชนไทย

ตลาดรอง

หลังจากการเสนอขายหุ้นต่อประชาชนครั้งแรก หลักทรัพย์จะสามารถทำการซื้อขายในตลาดรองได้ ก็ต่อเมื่อผู้ออกหลักทรัพย์นั้นได้ยื่นคำขอและได้รับอนุมัติจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยแล้ว

ตลาดทุน (Capital market) เป็นแหล่งในการระดมเงินออมระยะยาว (เกิน 1 ปี) เพื่อทำการจัดสรรให้กับผู้ที่ต้องการเงินทุนระยะยาว นำไปใช้ในวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่น การขยายธุรกิจของผู้

ประกอบกิจการเอกชน หรือการลงทุนในด้านการสาธารณูปโภคของภาครัฐบาล เป็นต้น โดยผู้ที่ต้องการระดมเงินทุนจะออกตราสารทางการเงิน หรือหลักทรัพย์ในตลาดทุน ซึ่งประกอบด้วย หุ้นสามัญ, หุ้นบุริมสิทธิ, หุ้นกู้, พันธบัตรรัฐบาล, หน่วยลงทุนของกองทุนรวม, หรือใบสำคัญแสดงสิทธิ เพื่อขายให้กับบุคคลภายนอก หรือประชาชนโดยทั่วไปใน ตลาดแรก (Primary market)

โดยมี ตลาดรองหรือตลาดซื้อขายหลักทรัพย์ (Secondary or trading market) เป็นแหล่งกลาง สำหรับการซื้อขายเปลี่ยนมือความเป็นเจ้าของหลักทรัพย์ที่ได้ผ่านการจองซื้อในตลาดแรกมาแล้ว เป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ซื้อหลักทรัพย์ในตลาดแรกว่า เขาจะสามารถขายหลักทรัพย์นั้น เพื่อเปลี่ยนกลับคืนเป็นเงินสดได้เมื่อต้องการ และตลาดหลักทรัพย์ (Securities market) เป็นสถาบันหนึ่งในตลาดรอง ที่ถูกจัดตั้งขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมการระดมเงินออม และจัดสรรเงินทุนในตลาดทุน อันเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว

วัตถุประสงค์สำหรับการจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตามที่ได้กำหนดไว้เป็นครั้งแรก ในพระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย วันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2517 คือ

1. จัดให้มีแหล่งกลางสำหรับการซื้อขายหลักทรัพย์
2. ทำหน้าที่ส่งเสริมการออมทรัพย์และการระดมเงินทุนในประเทศ
3. สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกิจการธุรกิจ และอุตสาหกรรม

ภายในประเทศ

4. ให้ความคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้น ให้การซื้อขายหลักทรัพย์มีสภาพคล่อง อยู่ในระดับราคาที่เหมาะสมเหตุผลเป็นไปอย่างมีระเบียบและยุติธรรม

5. ให้ตลาดหลักทรัพย์มีสภาพเป็นนิติบุคคล และเป็นสถาบันเอกชน ดำเนินการ โดยไม่นำผลกำไรมาแบ่งปันกัน

องค์ประกอบที่สำคัญของตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทย ได้แก่

1. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of Thailand) ทำหน้าที่เป็นตลาดหุ้น หรือศูนย์กลางการซื้อขายหลักทรัพย์ อย่างไรก็ตาม ตัวตลาดหลักทรัพย์เองไม่ได้ทำการซื้อขายหลักทรัพย์โดยตรง หากแต่ทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลให้การซื้อขายหลักทรัพย์ เป็นไปอย่างมีระเบียบ คล่องตัวและยุติธรรม เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ลงทุน และก่อให้เกิดการ

ระดมเงินออมจากประชาชนไปลงทุนในกิจการต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยส่วนรวม

2. **บริษัทสมาชิก (Broker)** ทำหน้าที่เป็นตัวแทน หรือนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ ให้แก่ผู้ลงทุนทั่วไป โดยบริษัทสมาชิกจะได้รับค่าธรรมเนียมเป็นการตอบแทน

3. **หลักทรัพย์จดทะเบียน (Listed security)** หมายถึง หลักทรัพย์ที่ออกโดยบริษัทมหาชนจำกัด ที่จดทะเบียนหลักทรัพย์ของบริษัท เพื่อให้มีการซื้อขายกันในตลาดหลักทรัพย์ได้ โดยทั้งหลักทรัพย์จดทะเบียนและบริษัทจดทะเบียนผู้ออกหลักทรัพย์นั้น จะต้องมีความสัมพันธ์ตรงตามที่ตลาดหลักทรัพย์กำหนด และเป็นไปตามข้อตกลงการจดทะเบียนหลักทรัพย์ (Listing agreement) ประเภทของหลักทรัพย์จดทะเบียนสามารถแบ่งออกเป็น หุ้นสามัญ (Ordinary share), หุ้นบุริมสิทธิ (Preferred share), หุ้นกู้ (Debenture), หุ้นกู้แปลงสภาพ (Convertible debenture), พันธบัตร (Bond), หน่วยลงทุน (Unit trust), ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ หุ้นกู้ หรือหน่วยลงทุน (Warrant), และใบสำคัญแสดงสิทธิระยะสั้น (Short - term warrant)

4. **ผู้ลงทุน (Investor)** จัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของตลาดหลักทรัพย์ โดยผู้ลงทุนอาจเป็นประชาชนทั่วไปหรือนิติบุคคลทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เข้ามาซื้อขายหลักทรัพย์เพื่อมุ่งหวังผลตอบแทนในรูปของกำไรจากการซื้อขาย (ผู้ลงทุนระยะสั้น) หรือรวมทั้งดอกเบี้ยและเงินปันผลด้วย (ผู้ลงทุนระยะยาว)

มาตรการในการให้ความคุ้มครองผู้ลงทุน

หน้าที่ และวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญอย่างหนึ่งของตลาดหลักทรัพย์ คือ การออกมาตรการให้ความคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ลงทุน โดยกำกับการซื้อขายหลักทรัพย์ให้เป็นธรรม และดูแลการดำเนินงานของบริษัทสมาชิก และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ถูกต้อง และได้มาตรฐาน ตลอดจนให้มีการเปิดเผย และเผยแพร่ข้อมูลไปยังผู้ลงทุนอย่างทั่วถึง และครบถ้วน ทั้งนี้เพื่อมุ่งเน้นที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ลงทุนต่อการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ โดยมาตรการต่าง ๆ ที่ตลาดหลักทรัพย์ออกมา และมีความเกี่ยวข้อง โดยตรงกับตัวคุณในฐานะผู้ลงทุน มีรายละเอียดที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. พัฒนาคุณภาพของบริษัทจดทะเบียน

ตลาดหลักทรัพย์ได้กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนพัฒนาคุณภาพของบริษัท ทั้งด้านระบบการควบคุมดูแลกิจการภายใน (Good governance practices) และการเผยแพร่รายงานทางการเงิน ตลอดจนข้อมูลต่าง ๆ ให้มีความน่าเชื่อถือ และมีความโปร่งใสมากที่สุด เพื่อให้ผู้ลงทุนได้ใช้เป็นมาตรฐานในการตัดสินใจลงทุน

2. เพิ่มประโยชน์ตอบแทนจากการลงทุน

ตลาดหลักทรัพย์มีนโยบายส่งเสริมให้มีการเพิ่มผลประโยชน์ตอบแทนจากการลงทุน เพื่อดึงดูดให้ผู้ลงทุนมีความสนใจในการเข้ามาลงทุนในหลักทรัพย์มากขึ้น เช่น มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ “สิทธิการจองซื้อหุ้นเพิ่มทุน (Subscription rights)” สามารถซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ได้ ซึ่งจะทำให้ผู้ถือหุ้นของบริษัทจดทะเบียนได้รับผลประโยชน์จาก สิทธิในการจองซื้อหุ้นเพิ่มทุนได้ โดยไม่ต้องใช้เงินอีกส่วนหนึ่งไปจองซื้อหุ้นเพิ่มทุน และยังช่วยให้ผู้ลงทุนต่างประเทศที่มีข้อติดขัดไม่สามารถจองซื้อหุ้นเพิ่มทุน สามารถรับผลประโยชน์จากสิทธิดังกล่าว ในส่วนของตนได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย

3. เสริมสร้างสภาพคล่องและเสถียรภาพในการซื้อหลักทรัพย์

ตลาดหลักทรัพย์ได้พยายามใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้กลไกตลาดมีบทบาท และทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น การนำมาตรการหยุดการซื้อขายหลักทรัพย์ชั่วคราวกรณีที่มีเหตุการณ์ไม่ปกติเกิดขึ้น มาใช้ควบคู่กับการขยายช่วงการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ระหว่างวัน (Ceiling & floor) เพื่อให้ผู้ลงทุนจะได้มีเวลาไตร่ตรองข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง และราคาซื้อขายหลักทรัพย์จะสามารถเปลี่ยนไปได้ตามกลไกตลาดเพื่อที่จะสะท้อนถึงปัจจัยพื้นฐาน ได้ดียิ่งขึ้น

4. สร้างความน่าเชื่อถือต่อตลาดหลักทรัพย์โดยกำกับดูแลการซื้อขาย

เพื่อการคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ลงทุน และสร้างความโปร่งใสในกระบวนการซื้อขาย ตลาดหลักทรัพย์ได้พัฒนาระบบตรวจสอบการซื้อขายด้วยคอมพิวเตอร์ (Automated tools of market surveillance: ATOMS) พร้อมทั้งระบบแจ้งเตือนความผิดปกติในการซื้อขายหลักทรัพย์

(Alert module) ซึ่งจะช่วยให้ประสิทธิภาพในการกำกับการซื้อขายหลักทรัพย์ ไม่ให้มีการสร้างราคาผิดไปจากที่ควรจะเป็น หรือมีการใช้ข้อมูลภายในเป็นประโยชน์ในการซื้อขาย ซึ่งเป็นการเอาเปรียบต่อผู้ลงทุนทั่วไป

5. พัฒนาช่องทางเผยแพร่ข้อมูลให้แพร่หลายยิ่งขึ้น

ตลาดหลักทรัพย์ได้พัฒนาช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับหลักทรัพย์, บริษัทจดทะเบียน, งบการเงิน, และการซื้อขายหลักทรัพย์ให้มีรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้ลงทุนได้ใช้ในการวิเคราะห์วิจัยด้านหลักทรัพย์ประกอบการพิจารณาลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีทั้งในรูปแบบเอกสารสิ่งพิมพ์, สื่ออิเล็กทรอนิกส์, Internet และในรูปแบบของแผ่น CD-ROM ซึ่งมีประสิทธิภาพสูง เผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแก่ผู้ลงทุนทั่วไป

รายงานทางบัญชีประจำปี

การลงทุนในหลักทรัพย์นั้น ผู้ลงทุนที่ซื้อขายหลักทรัพย์ย่อมต้องประเมินถึงระดับและคาดการณ์ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ เนื่องจากการจ่ายซื้อหลักทรัพย์นั้นเป็นการจ่ายซื้อกระแสเงินที่หลักทรัพย์จะเสนอให้กับผู้ลงทุนในอนาคตในรูปแบบของเงินปันผลจากกำไรสุทธิที่กิจการสามารถทำได้ในแต่ละปีจึงทำให้ผู้ลงทุนจำเป็นต้องประเมินถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อระดับกระแสเงินที่จะได้รับในอนาคต โดยเฉพาะรายงานทางบัญชีประจำปีที่แสดงถึงความมั่งคั่งและฐานะทางการเงินของกิจการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการสร้างกระแสเงินเพื่อเป็นผลตอบแทนแก่ผู้ลงทุนในอนาคต ดังนั้นราคาของหลักทรัพย์จึงเป็นผลจากการวิเคราะห์หรือประเมินถึงสถานการณ์ของกิจการจากผลกระทบต่าง ๆ แล้ว การคาดการณ์เพื่อประกอบการวิเคราะห์กระแสเงินที่จะได้รับในอนาคตจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่สะสมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เมื่อเวลาเปลี่ยนไป การคาดการณ์ก็จะถูกเปลี่ยนไปด้วยข้อมูลข่าวสารใหม่ที่เกิดขึ้นตัวอย่างเช่น การคาดการณ์ถึงระดับราคาจะถูกปรับเปลี่ยนไปเมื่อมีรายงานทางบัญชีประจำปีฉบับใหม่ประกาศออกมา ซึ่งระดับราคาการซื้อขายจะถูกปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องเมื่อมีรายงานทางบัญชีประจำปีประกาศออกมาใหม่ โดยอาจจะใช้แบบจำลองราคาหลักทรัพย์เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับราคาหลักทรัพย์ในตลาด และสรุปว่าหลักทรัพย์ใดที่มีราคาต่ำเกินไป คือกรณีที่ราคาต่ำกว่ามูลค่าที่แท้จริง หรือหลักทรัพย์ใดที่มีราคาสูงเกินไปคือกรณีราคาตลาดสูงกว่ามูลค่าที่แท้จริง โดยควรทำ

การซื้อหลักทรัพย์กรณีราคาต่ำเกินไป และควรทำการขายหลักทรัพย์กรณีราคาสูงเกินไป เพื่อเป็นการสะท้อนถึงราคาที่แท้จริงของหลักทรัพย์ (สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน, 2548)

รายงานทางบัญชีประจำปี (เมธากุล และ ศิลปพร, 2547)

รายงานทางบัญชีประจำปีจัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับฐานะทางการเงิน ผลการดำเนินงาน กระแสเงินสด และการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของกิจการ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้รายงานทางบัญชีประจำปีต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ โดยอธิบายรายละเอียดดังนี้

1. ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจลงทุนและให้สินเชื่อ

รายงานทางบัญชีประจำปีควรเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจอย่างสมเหตุสมผลในการลงทุนและการให้สินเชื่อ ผู้ใช้รายงานทางการเงินบัญชีประจำปีในกลุ่มนี้คือ ผู้ถือหุ้น เจ้าหนี้ สถาบันการเงิน นักวิเคราะห์ ผู้ลงทุน

2. ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์การประเมินกระแสเงินสด

รายงานทางบัญชีประจำปีควรเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ลงทุนในปัจจุบันและอนาคต เพื่อช่วยประเมินความสามารถของกิจการในการก่อให้เกิดเงินสดที่พึงได้รับในอนาคต เช่น ดอกเบี้ยรับ เงินปันผล รวมถึงจังหวะเวลาและความแน่นอนที่กิจการจะได้รับเงินสดนั้น

3. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรทางเศรษฐกิจของกิจการ

ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่น่าเสนอในรายงานบัญชีประจำปีจะช่วยให้ผู้ลงทุน เจ้าหนี้ และผู้ใช้รายงานทางบัญชีประจำปีทราบถึงความมั่นคงสภาพคล่อง ความสามารถในการชำระหนี้ของกิจการ โครงสร้างทางการเงินและความสามารถของกิจการในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

4. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินการ

ผู้ลงทุนและเจ้าหนี้จะใช้รายงานทางบัญชีในการประเมินสภาพการณ์ในอนาคต หรือ ประมวลผลกำไรในอนาคต ข้อมูลที่สำคัญได้แก่ ข้อมูลที่แสดงผลการดำเนินงานและคุณภาพกำไร เป็นต้น

5. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับฐานะการเงินและการเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์สุทธิของกิจการ

ข้อมูลที่สำคัญดังกล่าวได้แก่ สินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของผู้ถือหุ้นและการเปลี่ยนแปลง ส่วนของผู้ถือหุ้น ผู้ใช้รายงานทางบัญชีประจำปีจะทราบว่ากิจการมีฐานะทางการเงินเป็นอย่างไร ณ วันที่เสนอรายงานตลอดจนการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้นระหว่างต้นงวดกับสิ้นงวด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของสินทรัพย์สุทธิ

6. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้บริหารในการบริหารทรัพยากรกิจการ

ผู้ใช้รายงานทางบัญชีประจำปี สามารถประเมินผลการบริหารงานหรือความรับผิดชอบของผู้บริหาร โดยใช้รายงานทางบัญชี ความรับผิดชอบของผู้บริหารดังกล่าว รวมถึงการจัดการดูแล การใช้สินทรัพย์ให้เป็นไปตามความรับผิดชอบของเจ้าของ และการใช้สินทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลในรายงานทางบัญชีประจำปีอาจมีผลต่อการตัดสินใจในการเลื่อนตำแหน่ง โยกย้ายหรือเปลี่ยนผู้บริหาร

7. ให้ข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายการบัญชี ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของรายงานทางบัญชีประจำปี ข้อมูลที่เกี่ยวกับนโยบายที่กิจการใช้เป็นข้อมูลจำเป็นสำหรับผู้ใช้งายานทางบัญชีประจำปี เนื่องจากนโยบายการบัญชีเป็นเกณฑ์หรือวิธีปฏิบัติที่กิจการใช้ในการจัดทำและนำเสนอรายงานทางบัญชีประจำปี ซึ่งผู้บริหารของกิจการได้ใช้ดุลยพินิจเห็นว่าเหมาะสมที่สุดสำหรับสถานการณ์นั้น ๆ

ในการจัดทำและนำเสนอรายงานทางบัญชีประจำปี มีข้อสมมติว่าผู้ใช้รายงานทางบัญชีประจำปีมีความรู้ตามควรเกี่ยวกับธุรกิจ กิจกรรมเชิงเศรษฐกิจ และการบัญชี รวมทั้งมีความตั้งใจตามควรที่จะศึกษาข้อมูลในรายงานทางบัญชีประจำปี แนวคิดที่ว่าผู้ใช้รายงานบัญชีประจำปีมีความรู้เพียงใดนั้นมีอยู่ 2 แนวคิด

แนวคิดที่หนึ่ง Chetkovich (1955) เห็นว่าผู้ใช้รายงานทางบัญชี คือ ผู้อ่านที่มาตรฐานระดับหนึ่ง (Standard Reader) ซึ่งหมายถึง ผู้ใช้รายงานทางบัญชีประจำปีที่อยู่ระหว่างผู้ที่ไม่เข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้อง หรืออาจกล่าวได้ว่าผู้ใช้รายงานบัญชีประจำปีตามแนวคิดนี้ เป็นผู้ที่มีความรู้ปานกลาง ซึ่งต้องเข้าใจถึงข้อมูลในรายงานทางบัญชีประจำปีตามควรและต้องอ่านรายงานบัญชีประจำปีด้วยความระมัดระวัง

แนวคิดที่สอง Mault and Sharar (1961) เห็นว่าผู้ใช้รายงานทางบัญชีประจำปีเป็นนักวิชาชีพซึ่งมีความรู้ความเข้าใจอย่างมากในรายงานบัญชีประจำปี กิจกรรมจึงควรเปิดเผยข้อมูลตามที่จำเป็นเพื่อให้ผู้ใช้รายงานบัญชีประจำปีที่มีความชำนาญตีความหมายของข้อมูลนั้น

จากแนวความคิดในเรื่องของการจัดทำรายงานบัญชีประจำปี แสดงให้เห็นว่า รายงานบัญชีประจำปีได้บรรลุข้อมูลสำคัญของธุรกิจไว้ เพื่อประโยชน์ต่อผู้ใช้รายงานข้อมูลทางบัญชีประจำปีซึ่งในที่นี้ผู้ใช้รายงานทางบัญชีประจำปีต้องมีความรู้ตามควรเกี่ยวกับการบัญชีเพื่อประโยชน์ในการใช้รายงานทางบัญชี และจะเห็นได้ว่ามีหลายหน่วยงาน เช่น สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย กรมพัฒนาธุรกิจการค้า ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นต้น ได้ให้ความสำคัญสำหรับการเปิดเผยรายงานทางบัญชี โดยการกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นส่วนสำคัญสำหรับการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้รายงานทางการบัญชีประจำปี ประเภท ผู้ลงทุน ผู้ถือหุ้น และเจ้าหนี้ ดังนั้นจึงควรพิจารณาถึงคุณค่าของรายงานทางบัญชีที่ในแต่ละธุรกิจได้ทำการเปิดเผยไว้ว่ามีคุณค่าเพียงพอที่ผู้ใช้รายงานทางบัญชีประจำปีหรือผู้ลงทุนได้ใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจอย่างสูงสุดแล้ว

พระราชบัญญัติการบัญชีปี พ.ศ. 2543

เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการบัญชีตาม ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 285 (ปว. 285) ที่บังคับใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 มีหลักการเกี่ยวกับการทำบัญชีหลายประการ ที่ยังไม่สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางการบัญชี และไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจการค้า ที่เปลี่ยนแปลงไป

ทั้งนี้เพื่อให้การจัดทำบัญชีและงบการเงินเป็นไปตามความเป็นจริงได้มาตรฐานและสอดคล้องกับหลักปฏิบัติสากล ซึ่งจะทำให้กิจการและบุคคลภายนอกได้ใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อประกอบการตัดสินใจทางธุรกิจได้อย่างมั่นใจ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ได้ดำเนินการเสนอแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการบัญชีมาเป็นลำดับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมาจนถึงปี พ.ศ. 2543 ได้ออกพระราชบัญญัติการบัญชีปี พ.ศ. 2543 แทนการใช้ ปว. 285 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2543 และนำลงประกาศราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2543 โดยให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 10 สิงหาคม 2543 เป็นต้นไป ซึ่งสามารถสรุปหลักการที่สำคัญได้ดังนี้

หลักการสำคัญพระราชบัญญัติการบัญชีปี พ.ศ. 2543

1. กำหนดผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ซึ่งกำหนดให้เฉพาะนิติบุคคลเท่านั้น ที่มีหน้าที่จัดทำบัญชีและกำหนดให้กิจการร่วมค้าตามประมวลรัษฎากรเป็นผู้ที่มีหน้าที่จัดทำบัญชี ด้วยโดยกำหนดวันเริ่มทำบัญชีของนิติบุคคลต่าง ๆ ไว้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 กำหนดวันเริ่มทำบัญชีของนิติบุคคลต่าง ๆ

ประเภทนิติบุคคล	วันเริ่มทำบัญชี
ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน	วันที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย
บริษัทจำกัด	วันที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย
บริษัทมหาชนจำกัด	วันที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย
นิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในต่างประเทศ	วันที่เริ่มต้นประกอบธุรกิจในประเทศไทย
กิจการร่วมค้าตามประมวลรัษฎากร	วันที่เริ่มต้นประกอบกิจการ

สำหรับบุคคลธรรมดาและห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จดทะเบียนไม่ต้องจัดทำบัญชีเว้นแต่รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีจะออกประกาศให้เป็นผู้ที่มีหน้าที่จัดทำบัญชี ซึ่งเมื่อเป็นผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีแล้วจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับวันเริ่มทำบัญชีเริ่มแรก และวิธีการจัดทำบัญชีของบุคคลธรรมดา หรือห้างหุ้นส่วนที่มีได้จดทะเบียนนั้นตามที่อธิบดีกำหนด

ตารางที่ 2.2 ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี

ประเภทธุรกิจ	ผู้รับผิดชอบในการจัดทำบัญชีของธุรกิจ
ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน	หุ้นส่วนผู้จัดการ
บริษัทจำกัด/บริษัทมหาชนจำกัด	กรรมการผู้จัดการ/ผู้จัดการ
นิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ	ผู้จัดการสำนักงานสาขาในประเทศไทย
กิจการร่วมค้าตามประมวลรัษฎากร	ผู้รับผิดชอบดำเนินงานของกิจการร่วมค้า
สถานที่ประกอบธุรกิจเป็นประจำของนิติบุคคลเดียวกันที่มีสถานประกอบการหลายแห่ง	ผู้จัดการสำนักงานสาขา หรือผู้รับผิดชอบดำเนินงานของสถานประกอบการนั้น ๆ
ห้างหุ้นส่วนที่ไม่ใช่นิติบุคคลและบุคคลธรรมดาที่ประกอบธุรกิจบางประเภทตามที่รัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์ประกาศให้เป็นผู้มีหน้าที่ทำบัญชี	เจ้าของ หุ้นส่วนผู้จัดการ

ตาม พ.ร.บ. การบัญชี พ.ศ. 2543 ได้แยก ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี และผู้ทำบัญชีไว้ชัดเจน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันสำหรับธุรกิจแต่ละประเภท

2. กำหนดความรับผิดชอบในการจัดทำบัญชี

โดยแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีและผู้ทำบัญชีอย่างชัดเจน ดังนี้

ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี หมายถึง ผู้มีหน้าที่จัดให้มีการทำบัญชี โดยมีหน้าที่ตามกฎหมาย คือ ต้องจัดให้มีการทำบัญชีให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดนับแต่วันเริ่มทำบัญชีมีดังนี้

2.1 ต้องจัดให้มีการทำบัญชีให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดนับแต่วันเริ่มทำบัญชี

2.2 ต้องส่งมอบเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชีให้แก่ผู้ทำบัญชีให้ถูกต้องครบถ้วน เพื่อให้บัญชีที่จัดทำขึ้นสามารถแสดงผลการดำเนินงาน สถานะการเงิน หรือการเปลี่ยนแปลงสถานะการเงินที่เป็นอยู่ตามความเป็นจริงและตามมาตรฐานการบัญชี

2.3 ต้องปิดบัญชีและจัดทำงบการเงิน โดยมีรายการย่อตามที่อธิบดีประกาศกำหนด โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี พร้อมทั้งยื่นงบการเงินต่อสำนักงานกลางบัญชีหรือสำนักงานบัญชีประจำท้องที่ ซึ่งงบการเงิน หมายถึง รายงานผลการดำเนินงาน สถานะการเงินหรือการเปลี่ยนแปลงสถานะการเงินของกิจการ ไม่ว่าจะรายงานโดย งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกำไรสะสม งบกระแสเงินสด งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้น งบประกอบหรือหมายเหตุประกอบงบการเงินหรือคำอธิบายอื่นซึ่งระบุไว้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงิน

2.4 ต้องจัดให้งบการเงิน ได้รับการตรวจสอบ และแสดงความเห็น โดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เว้นแต่งบการเงินของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีซึ่งเป็นห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนที่จัดตั้งตามกฎหมายไทยที่มีทุน สินทรัพย์ หรือรายได้รายการใดรายการหนึ่งหรือทุกรายการ ไม่เกินที่กำหนด โดยกฎกระทรวง ไม่ต้องจัดให้มีผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตรวจสอบงบการเงินได้

2.5 ต้องเก็บรักษาบัญชี และเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชีไว้ ณ สถานที่ทำการหรือสถานที่ที่ใช้เป็นที่ทำการผลิตหรือเก็บสินค้าเป็นประจำหรือสถานที่ที่ใช้เป็นที่ทำงานเป็นประจำ โดยเก็บไว้เป็นเวลานานไม่น้อยกว่า 5 ปี ทั้งนี้อธิบดีโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีจะกำหนดให้ ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีสำหรับกิจการบางประเภทเก็บรักษาบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชีไว้เกิน 5 ปีได้ แต่ต้องไม่เกิน 7 ปี

2.6 ต้องจัดให้มีผู้ทำบัญชี ซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่อธิบดีกำหนด โดยต้องจัดให้มีผู้ทำบัญชีดังกล่าวภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับในกรณีที่มีความจำเป็น อธิบดีโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีจะขยายกำหนดระยะเวลาออกไปอีกได้แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปี ถ้าผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีเป็นบุคคลธรรมดาจะเป็นผู้ทำบัญชีสำหรับกิจการของตนเองก็ได้

2.7 มีหน้าที่ควบคุมดูแลผู้ทำบัญชี ให้จัดทำบัญชีให้ตรงต่อความเป็นจริง และถูกต้องตามกฎหมาย

ผู้ทำบัญชี หมายถึง ผู้รับผิดชอบในการทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีไม่ว่าจะเป็นลูกจ้างของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีหรือไม่ก็ตาม โดยผู้ทำบัญชีจะต้องมีคุณสมบัติและเงื่อนไขของการเป็นผู้ทำบัญชีตามที่อธิบดีประกาศกำหนด โดยมีหน้าที่ตามกฎหมาย ดังนี้

2.8 ต้องจัดทำบัญชีเพื่อให้มีการแสดงผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน หรือการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีที่เป็นอยู่ตามความเป็นจริงและตามมาตรฐานการบัญชี โดยมีเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชีให้ถูกต้องครบถ้วน ในการจัดทำบัญชีให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีนั้น อธิบดีมีอำนาจประกาศกำหนดข้อยกเว้นให้ผู้ทำบัญชีไม่ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือส่วนใดส่วนหนึ่ง

2.9 ในการลงรายการในบัญชี ผู้ทำบัญชีต้องลงรายการเป็นภาษาไทย หากลงรายการเป็นภาษาต่างประเทศให้มีภาษาไทยกำกับ หรือลงรายการเป็นรหัสบัญชีให้มีคู่มือคำแปลรหัสที่เป็นภาษาไทยไว้ รวมทั้งต้องเขียนด้วยหมึก พิมพ์ดีด ตีพิมพ์ หรือทำด้วยวิธีอื่นใดที่ได้ผลในทำนองเดียวกัน

3. กำหนดอำนาจในการตรวจสอบบัญชีและเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชี

กำหนดให้สารวัตรใหญ่บัญชีและสารวัตรบัญชีมีอำนาจตรวจสอบบัญชี และเอกสารประกอบ การลงบัญชี โดยมีอำนาจเข้าไปในสถานที่ที่ทำการหรือสถานที่เก็บรักษาบัญชี และเอกสารที่ต้องใช้ของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีหรือผู้ทำบัญชี หรือสถานที่รวบรวมหรือประมวลข้อมูลของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีหรือผู้ทำบัญชี รวมทั้งมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีหรือผู้ทำบัญชีมาให้ถ้อยคำ หรือส่งบัญชีเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชี รวมทั้งเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำได้

4. บทกำหนดโทษ

ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ จะต้องรับโทษตามลักษณะความผิด ซึ่งโทษมีทั้งโทษปรับและจำคุก และในกรณีที่เป็นการผิดต่อเนืองมีโทษปรับรายวันจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง

กลไกการกำกับดูแลกิจการและการจัดอันดับ

คำว่า Corporate Governance ในภาษาอังกฤษมีคำแปลเป็นภาษาไทยหลายคำ เช่น การกำกับดูแลกิจการ หรือบรรษัทภิบาล และมีความหมายหลายอย่างทั้งแคบและอย่างกว้าง

Sir Adrain Cadbury ได้ให้ความหมายของการกำกับดูแลกิจการที่ดีว่าเป็น “ระบบซึ่งกิจการใช้สั่งการ (Direct) และควบคุม (Control) กิจการต่าง ๆ ในองค์กร กระบวนการกำกับดูแล หมายถึง (1) ความรับผิดชอบในการทำงาน (Responsibility) ซึ่งหมายถึง การกำหนดว่าใครควรทำอะไร (2) ความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ (Accountability) ซึ่งหมายถึง ผู้ที่มีความรับผิดชอบในการทำงานนั้นต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ต่อใครและอย่างไร (3) การตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ซึ่งหมายถึง ระบบการตรวจดูแล (Supervision) และวิธีการควบคุมเพื่อให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจกัน”

สมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย ได้ให้คำนิยามของกระบวนการกำกับดูแล (Governance Process) ไว้ว่า “กระบวนการกำกับดูแล หมายถึง ขั้นตอนวิธีปฏิบัติโดยตัวแทน (Agent) ของผู้มีส่วนได้เสียขององค์กรในการดูแลความเสี่ยง และกระบวนการควบคุมที่บริหารจัดการ โดยฝ่ายบริหาร”

องค์กรเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Co-operation and Development : OECD) ได้ให้ความหมายของการกำกับดูแลกิจการ ว่าเป็น “ระบบการกำกับและควบคุมกิจการ โดยการแบ่งแยกสิทธิและหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นคณะกรรมการ ผู้บริหาร ผู้ถือหุ้น หรือผู้มีส่วนได้เสียอื่น โดยกำหนดเป็นหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติ เพื่อใช้ในการตัดสินใจในกรณีต่าง ๆ โดยยึดวัตถุประสงค์ของกิจการเป็นสำคัญ”

ส่วนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ให้ความหมายของการกำกับดูแลกิจการไว้ ณ ปี พ.ศ. 2543 ว่าเป็น “ระบบที่จัดให้มีกระบวนการและโครงสร้างของภาวะผู้นำและการควบคุมของ

กิจการให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ด้วยความโปร่งใสและสร้างความสามารถในการแข่งขัน เพื่อรักษาเงินลงทุนและเพิ่มคุณค่าให้กับผู้ถือหุ้นในระยะยาวภายใต้กรอบการมีจริยธรรมที่ดี โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียอื่นและสังคมโดยรวมประกอบ”

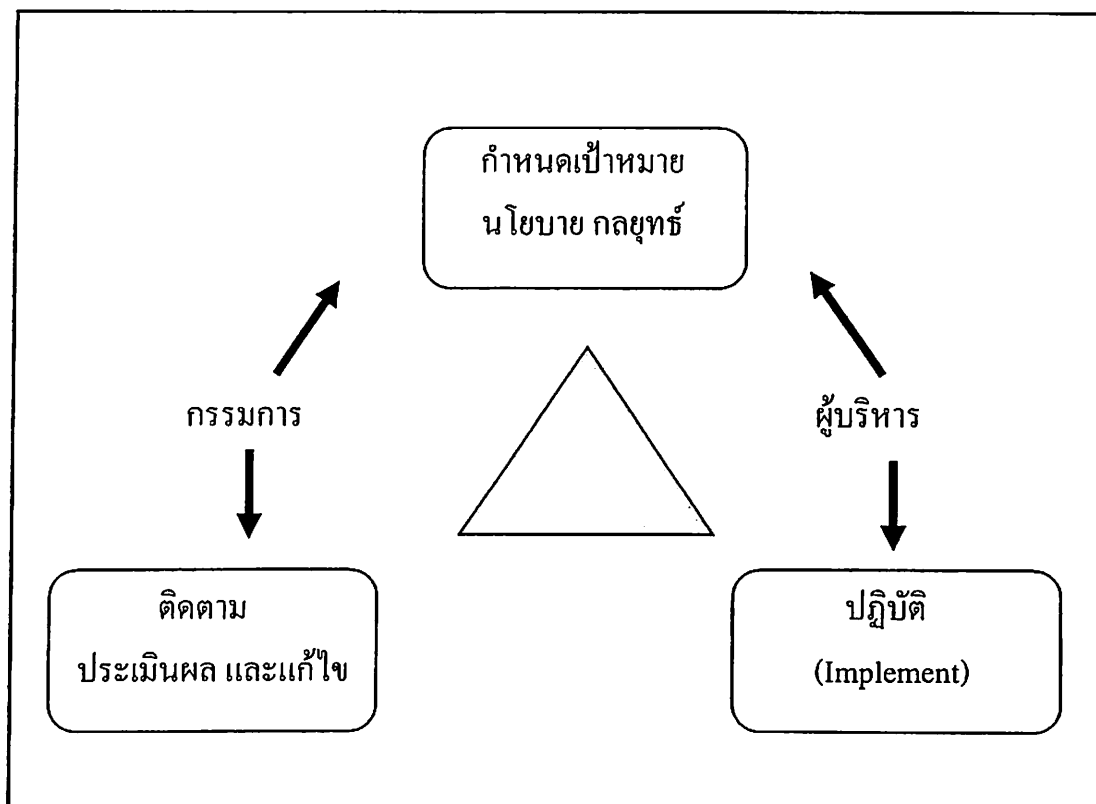
สังเวียน อินทวิชัย (2545) กล่าวถึง การกำกับดูแลกิจการว่าเป็นระบบที่จัดให้มีกระบวนการและโครงสร้างของภาวะผู้นำและการควบคุมของกิจการให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ด้วยความโปร่งใส และสร้างความสามารถในการแข่งขันเพื่อรักษาเงินลงทุน

ดังนั้นกลไกการกำกับดูแลกิจการและการจัดอันดับจะช่วยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์ เนื่องจากการกำกับดูแลกิจการมีวัตถุประสงค์และหน้าที่หลัก คือ การกำกับ การติดตาม การควบคุม และการดูแลตัวแทน เพื่อให้ทรัพยากรของกิจการได้นำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ตรงตามเป้าหมาย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดตอบแทนกลับไปยังผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรม กลไกของการกำกับดูแลกิจการและการจัดอันดับยังประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

คณะกรรมการ

บริษัทที่ตั้งขึ้นมาเพื่อแสวงหากำไรและสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ บริษัทมีคณะกรรมการเป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้น ซึ่งโดยธรรมชาติผู้ถือหุ้นย่อมต้องการผลตอบแทนสูงสุดจากการลงทุน ดังนั้น บทบาทของคณะกรรมการคือ การสร้างมูลค่าให้แก่กิจการและผู้ถือหุ้น ในระดับสูงสุด เนื่องจากคณะกรรมการเป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้น ดังนั้น คณะกรรมการต้องบริหารจัดการบริษัทด้วยความระมัดระวังและซื่อสัตย์ สุจริต ในฐานะตัวแทนผู้ถือหุ้น เพื่อที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ของบริษัท และเพื่อสร้างความสามารถในการทำกำไรและมูลค่าของกิจการ นอกจากนั้น คณะกรรมการมีหน้าที่ของความจงรักภักดีและมีความยุติธรรม ซึ่งจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นเป็นหลัก คณะกรรมการยังต้องปฏิบัติหน้าที่การดูแลอย่างผู้มีความระมัดระวัง โดยคิดเสมือนว่าตนเป็นเจ้าของกิจการเอง บทบาทหน้าที่ของกรรมการและผู้บริหาร แสดงดังภาพ

ภาพที่ 2.1 บทบาทหน้าที่ของกรรมการและผู้บริหาร

คณะกรรมการบริษัทมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการควบคุมดูแลการดำเนินงานของผู้บริหารและฝ่ายจัดการให้บรรลุตามเป้าหมายของบริษัท และรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นและบุคคลภายนอก คณะกรรมการจึงมีส่วนช่วยในการผลักดันให้เกิดการปฏิบัติที่เป็นไปตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี การกำกับดูแลกิจการในส่วนคณะกรรมการควรเน้นไปที่บทบาท หน้าที่และโครงสร้างของคณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการควรประกอบด้วยกรรมการที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจอย่างเพียงพอ รวมทั้งมีองค์ประกอบของคณะกรรมการที่สร้างกลไกการถ่วงดุลอำนาจภายในได้อย่างเหมาะสม คณะกรรมการมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและกำกับควบคุมดูแล ให้ข้อชี้แนะในการประกอบธุรกิจแก่ฝ่ายจัดการ รวมทั้งตรวจสอบการทำงานของฝ่ายจัดการให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้ คณะกรรมการควรยึดหลักปฏิบัติตามที่สำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. (2544) ได้แนะนำไว้ดังนี้ คือ

1. **ยุติธรรม (Fairness)** คณะกรรมการควรดำเนินงานควบคุมดูแลการบริหารงานของฝ่ายจัดการเพื่อประโยชน์ของผู้ถือหุ้น ผู้ลงทุนอื่น และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายด้วยความเป็นธรรม โดยไม่เอาเปรียบ น้อย โกงหรือค้ำบังถึงผลประโยชน์ของตัวเองหรือผู้ถือหุ้นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอย่างไม่เป็นธรรม

2. **ความโปร่งใส (Transparency)** คณะกรรมการและผู้บริหารควรบริหารงานด้วยความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน เชื่อถือได้ ทันเวลาและสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้ลงทุนสามารถประเมินผลการดำเนินงานและความเสี่ยงได้

3. **ความรับผิดชอบตามหน้าที่ (Accountability)** คณะกรรมการมีหน้าที่รับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นในการที่เสนอรายงานต่อผู้ถือหุ้นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของบริษัท ซึ่งความรับผิดชอบดังกล่าวต้องอาศัยกฎเกณฑ์และข้อกำหนดที่เหมาะสมและเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องปฏิบัติ

4. **ความรับผิดชอบในงาน (Responsibility)** คณะกรรมการควรปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ด้วยความตั้งใจและมีจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งควรจะต้องเข้าร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอ และปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ

คณะกรรมการควรมีองค์ประกอบตามข้อพึงปฏิบัติที่ดีสำหรับกรรมการบริษัทจดทะเบียน ซึ่งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2542) ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. **กรรมการที่เป็นผู้บริหาร (Executive Director)** คือ กรรมการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานประจำ หรือกรรมการผู้มีอำนาจลงนามผูกพันบริษัท

2. **กรรมการที่ไม่ได้เป็นผู้บริหาร (Non-Executive Director)** คือ กรรมการจากภายนอกที่ไม่ได้มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารหรือพนักงานประจำของบริษัท ซึ่งประกอบด้วยกรรมการที่เป็นอิสระ (Independent Director) ซึ่งเป็นอิสระจากผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ผู้บริหารและ ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกรรมการภายนอกอื่น เช่น ตัวแทนของเจ้าหนี้

3. ประธานกรรมการ (Chairman) เป็นผู้รับผิดชอบในฐานะผู้นำคณะกรรมการและทำหน้าที่เป็นประธานการประชุมซึ่งคณะกรรมการเป็นผู้เลือก ประธานกรรมการควรมาจากกรรมการที่เป็นอิสระและไม่ควรเป็นบุคคลเดียวกับกรรมการผู้จัดการ ทั้งนี้ เพื่อให้มีการแบ่งแยกหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย การกำกับดูแลและการบริหารงานประจำ

กลไกที่จะส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดประสิทธิภาพของระบบการถ่วงดุลอำนาจอย่างเหมาะสม คือ การจัดให้มีกรรมการอิสระ ซึ่งหมายถึง กรรมการที่มีได้เป็นผู้บริหาร (Non-Executive Director) ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานประจำและไม่เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ในบริษัท โดยกรรมการอิสระทุกคนควรพร้อมที่จะใช้ดุลพินิจของตนอย่างเป็นอิสระ นอกจากนั้นในกรณีที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของบริษัท กรรมการอิสระต้องพร้อมที่จะคัดค้านการกระทำของกรรมการอื่น ๆ หรือของฝ่ายจัดการในการปฏิบัติหน้าที่ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2549) ชี้ว่ากรรมการอิสระยังต้องดำเนินการเพิ่มเติมมิให้คณะกรรมการกระทำการใด ๆ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียของผู้ถือหุ้นของบริษัท โดยเฉพาะผู้ถือหุ้นรายย่อยด้วย

คณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee) ประกอบด้วยกรรมการที่เป็นอิสระ เป็นคณะกรรมการชุดย่อยของคณะกรรมการบริษัท ถือเป็นกลไกที่สำคัญอันหนึ่งซึ่งกิจการจำเป็นต้องจัดตั้งขึ้นเพื่อให้กิจการมีระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดี คณะกรรมการตรวจสอบจะช่วยให้ความเห็นที่ตรงไปตรงมาต่อรายงานทางการเงินและระบบการควบคุมภายใน ตลอดจนการเอื้อโอกาสให้ฝ่ายจัดการและผู้สอบบัญชี ได้มีการปรึกษาหารือ เพื่อจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น และเพื่อให้รายงานทางการเงินมีการเปิดเผยอย่างครบถ้วน ถูกต้องเป็นไปตามมาตรฐานและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะส่งผลให้รายงานทางการเงินมีความน่าเชื่อถือ มีคุณภาพที่ดี และสนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มของกิจการในที่สุด

วัฒนธรรมองค์กร

วัฒนธรรมมิใช่เป็นเพียงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมทั่วไปเท่านั้น แต่ยังเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในหน่วยงานต่าง ๆ ด้วย สังคมอาศัยวัฒนธรรมเพื่อช่วยจัดระเบียบและแก้ไขปัญหาพื้นฐานบางประการของกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเพื่อความอยู่รอดของสมาชิก เช่น สังคมอาศัยวัฒนธรรมในส่วนที่เกี่ยวกับการปกครองและกระบวนการยุติธรรมมาช่วยแก้ปัญหาการเมืองและความขัดแย้งในสังคม วัฒนธรรมองค์กรหรือวัฒนธรรมในหน่วยงานทำหน้าที่คล้ายกับวัฒนธรรม

สังคม เช่น วัฒนธรรมองค์กรในส่วนที่เกี่ยวกับการให้รางวัลและการลงโทษ ช่วยสื่อให้สมาชิกของหน่วยงานทราบถึงแนวทางการประพฤติปฏิบัติและการทำงานที่หน่วยงานคาดหวัง ถ้าสมาชิกประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมองค์กรปัญหาบางประการย่อมลดลงและการดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีระบบและเป็นมาตรฐานเดียวกันมากขึ้น

องค์กรอาจพิจารณาได้ว่าเป็นชุมชนหนึ่งที่มีคนมาอยู่ร่วมกัน เปรียบเป็นสังคมหนึ่ง ดังนั้นวัฒนธรรมองค์กรจึงทำหน้าที่เช่นเดียวกับวัฒนธรรมของสังคมนั้นเอง กล่าวคือ วัฒนธรรมองค์กรทำหน้าที่เป็นแกนของรูปแบบความคิดความเชื่อ คติฐานที่สำคัญเบื้องต้นของสังคมนั้น ๆ

ในการที่บริษัทจะเติบโตอย่างมั่นคงได้ในระยะยาวนั้นกิจการต้องมีการกำกับดูแลกิจการที่ดี ซึ่งบางบริษัทอาจจะกำหนดเป็นข้อกำหนด นโยบาย หรือข้อบังคับให้ปฏิบัติ แต่การกำหนดเช่นนั้นอาจจะทำให้เกิดผลเพียงขั้นต้นเท่านั้น อย่างไรก็ตามหากบริษัทได้ตระหนักให้การกำกับดูแลกิจการที่ดีเป็นสิ่งสำคัญ โดยส่งเสริมให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งเกิดขึ้นจากการร่วมมือร่วมใจกันระหว่างพนักงานและผู้บริหารในการสร้างวัฒนธรรมขององค์กรเพื่อสร้างองค์กรของตนนั้น เป็นการกำกับดูแลกิจการที่ดี องค์กรนั้นจะสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนและมั่นคง วัฒนธรรมองค์กรและการกำกับดูแลกิจการที่ดีต้องกระทำควบคู่กันไปจะแยกกันไม่ได้อย่างเด็ดขาด ผู้บริหารจึงควรให้ความสนใจกับวัฒนธรรมองค์กรอย่างยิ่ง โดยสื่อสารให้เข้าใจระหว่างผู้บริหารและพนักงานเพื่อจะก้าวไปทางเดียวกัน

การกำกับดูแลกิจการที่ดีเป็นเรื่องที่ควรปลูกฝังให้เกิดจิตสำนึกขึ้นในองค์กรเพื่อให้ทุกฝ่ายทั้งในระดับกรรมการ ผู้บริหาร และพนักงานของบริษัท ได้เข้าใจในหลักการของการกำกับดูแลกิจการที่ดีอย่างลึกซึ้ง เกิดจิตสำนึกแล้วส่งผลให้บริษัทนั้น ๆ มีบรรยากาศมีวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการกำกับดูแลกิจการที่ดี การประพฤติปฏิบัติของทุกฝ่ายในบริษัทเป็นไปด้วยความพร้อมใจและความเต็มใจของตนเอง มิใช่เป็นการประพฤติปฏิบัติเนื่องจากบริษัทมีระเบียบ กฎเกณฑ์กำหนดบังคับไว้ ซึ่งเมื่อบริษัทใดมีบรรยากาศดังกล่าวแล้ว การกำกับดูแลกิจการที่ดีของบริษัทนั้น ๆ จะมั่นคงและสามารถพัฒนาไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

สมชาย ศุภธาดา (2548) ได้เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างหลักการสำคัญของการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับคุณลักษณะเชิงวัฒนธรรมที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรค ต่อการพัฒนาด้านการกำกับดูแลกิจการ

ตารางที่ 2.3 การเปรียบเทียบหลักการสำคัญของการกำกับดูแลกิจการที่ดีและวัฒนธรรมองค์กร

หลักการสำคัญของการกำกับดูแลกิจการที่ดี	วัฒนธรรมที่ส่งเสริม	วัฒนธรรมที่เป็นอุปสรรค
1. ความชอบธรรม (Legitimacy)	ความมีเหตุมีผล คำนึงถึงประโยชน์โดยรวม ไม่ใช่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง	การไม่คำนึงถึงความชอบธรรมในการก้าวสู่ตำแหน่ง การมุ่งเน้นหาประโยชน์ใส่ตนเองและพวกพ้อง
2. การมีส่วนร่วม (Participation)	การเปิดโอกาสและช่องทางให้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่	การถือความคิดตนเป็นใหญ่ ปิดกั้นการแสดงออกตัดสินใจด้วยตัวเองไม่ฟังผู้อื่น
3. ความโปร่งใส (Transparency)	การเปิดเผย ตรงไปตรงมา	การไม่เปิดเผยเจตนาที่แท้จริง มีวาระซ่อนเร้นทำแบบปิดบัง
4. การตรวจสอบชี้แจงได้ (Accountability)	การทำตามคำมั่นสัญญาที่ให้กล้าเผชิญหน้าความจริง สามารถอธิบายชี้แจงทุกการกระทำ	การละเลยคำมั่นสัญญา หลีกเลียงไม่ตอบคำถาม นำเสนอประเด็นอื่นมากลบบกลื่อน เพื่อหลีกเลียงการชี้แจง
5. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness)	การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า พิจารณาผลลัพธ์ระยะยาว	การใช้ทรัพยากรไม่คุ้มค่า การใช้จ่ายเกินตัว

การบริหารความเสี่ยง

ความเสี่ยง หมายถึง เหตุการณ์หรือกิจกรรมที่อาจเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน และอาจจะส่งผลให้เกิดความเสียหาย หรือกระทบในทางลบต่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพหรือความล้มเหลวให้กับองค์กรได้ในที่สุด

การบริหารความเสี่ยงถือว่าเป็นกลไกที่สำคัญกลไกหนึ่งของการกำกับดูแลกิจการที่ดี ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ยอมรับในศาสตร์ด้านการบริหารและจากภาคธุรกิจว่าการบริหารความเสี่ยงสามารถ

สร้างมูลค่าให้มีระดับสูงขึ้นให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียได้จริง เพราะเป็นการลดรายการหักของมูลค่าเชิงเศรษฐกิจศาสตร์ของกิจการ แนวทางการบริหารความเสี่ยงจึงได้รับความสนใจและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งระดับภายในองค์กรและโดยผู้เชี่ยวชาญ

ความหมายของการบริหารความเสี่ยงตามกรอบการบริหารความเสี่ยงของ Committee of Sponsoring Organizations (COSO) คือ กระบวนการที่ปฏิบัติโดยกรรมการบริษัท ผู้บริหาร และบุคลากรทุกคนภายในองค์กรเพื่อช่วยในการกำหนดกลยุทธ์และการดำเนินงาน โดยกระบวนการบริหารความเสี่ยงได้รับการออกแบบเพื่อให้สามารถบ่งชี้เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อองค์กร และสามารถจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับ เพื่อให้ได้ความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลในการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การบริหารความเสี่ยงเป็นกระบวนการที่คณะกรรมการฝ่ายจัดการ และบุคลากรของบริษัทได้กำหนดขึ้น เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดกลยุทธ์การวางแผนและการปฏิบัติงานขององค์กรในทุกๆระดับ โดยได้รับการออกแบบให้สามารถระบุเหตุการณ์ที่มีความเป็นไปได้ที่จะมีผลกระทบต่อองค์กร และจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับได้ เพื่อให้เกิดความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่าองค์กรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. กลยุทธ์ขององค์กรเป็นไปในทิศทางเดียวกับเป้าหมายระดับองค์กร (Strategy)
2. การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Operations)
3. รายงานทางการเงินมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือและทันเวลา (Reporting)
4. การปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง (Compliance)

สำหรับประเทศไทย ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้จัดทำและเผยแพร่รายงานการกำกับดูแลกิจการ ซึ่งนำเสนอหลักการที่คาดหวังให้บริษัทจดทะเบียนปฏิบัติตาม เพื่อเป็นแนวทางในการกำกับดูแลกิจการที่ดี มีความโปร่งใสและรักษาผลประโยชน์ให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียกับบริษัท การบริหารความเสี่ยงเป็นส่วนหนึ่งของการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยใช้ในการแนะนำให้แก่บริษัทจดทะเบียนด้วย

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2549) ซึ่งถึงความเชื่อมโยงกันระหว่างการกำกับดูแลกิจการกับการบริหารความเสี่ยง โดยอธิบายว่า ผู้ลงทุนไม่สามารถจัดการความเสี่ยงให้เหลือเพียงความ

เสี่ยงจากระบบหรือจากภาวะตลาดโดยรวมได้จริง แม้มีการกระจายการลงทุนอย่างเหมาะสม เพราะมีข้อจำกัดบางประการ นอกจากนี้ โดยธรรมชาติของคนทุกคนล้วนมีพฤติกรรมที่ปกป้องรักษาประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก โดยอาศัยข้อมูลที่ได้รับก่อนผู้อื่นเพื่อสร้างความได้เปรียบให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและพวกพ้อง ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ ข้อจำกัดของนักลงทุน และความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างฝ่ายบริหารและผู้ถือหุ้นหรือผู้ที่เป็นเจ้าของบริษัท ข้อจำกัดและข้อความจริงเหล่านี้เป็นเหตุผลของความจำเป็นต้องมีการบริหารความเสี่ยง

หลักการของการบริหารความเสี่ยงมีพื้นฐานมาจากแนวคิดที่ว่าองค์กรดำรงอยู่เพื่อสร้างมูลค่าให้กับผู้มีส่วนได้เสีย อย่างไรก็ตาม ทุกองค์กรย่อมเผชิญกับความไม่แน่นอน ซึ่งจะเป็นความท้าทายให้กับผู้บริหารในการพิจารณาและกำหนดระดับความไม่แน่นอนที่ผู้บริหารยอมรับได้ ความไม่แน่นอน คือการไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้อย่างแม่นยำถึงโอกาสการเกิดขึ้นของเหตุการณ์ในอนาคตและผลกระทบความเสี่ยงเป็นเหตุการณ์ในเชิงลบ หากเกิดขึ้นแล้วอาจสร้างความเสียหายให้กับองค์กรได้มาก เช่น สินค้าที่จัดหาไม่ได้คุณภาพ ลูกค้าไม่พอใจในบริการ การก่อความไม่สงบ เป็นต้น ส่วน โอกาส คือเหตุการณ์ที่จะมีผลในเชิงบวก ซึ่งผู้บริหารควรได้นำไปพิจารณาในการกำหนดกลยุทธ์เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดเหตุการณ์ที่ต้องการ เช่น การเพิ่มยอดขายจากเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ชุมชนมีความสามัคคีและมั่นคง เป็นต้น ทั้งความเสี่ยงและโอกาสจะส่งผลกระทบต่อการเพิ่มหรือลดมูลค่าให้กับผู้มีส่วนได้เสีย การบริหารความเสี่ยงจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้บริหารจัดการกับความไม่แน่นอน ตลอดจนความเสี่ยงและโอกาสที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นการเพิ่มความสามารถขององค์กรในการเพิ่มมูลค่าให้กับผู้มีส่วนได้เสียได้ ดังนั้น ผู้บริหารจึงสามารถสร้างมูลค่าสูงสุดให้กับผู้มีส่วนได้เสียโดยการกำหนดกลยุทธ์และจุดมุ่งหมายขององค์กรให้เหมาะสมกับการเติบโต ผลตอบแทน และความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายขององค์กร โดยรวม ซึ่งคือการบริหารความเสี่ยงเพื่อสร้างมูลค่าให้กิจการนั่นเอง

การควบคุมภายในและการรายงาน

การที่ธุรกิจมีการขยายตัวจนเข้าสู่ตลาดทุน และมีความต้องการเงินทุนจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ นั้น กิจการจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่แหล่งเงินทุนเหล่านั้นกำหนดไว้ ในการนี้การควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในเป็นระบบหนึ่งที่จะช่วยให้บริษัทดำเนินงานเป็นไปตามข้อกำหนดของแหล่งทุนเหล่านั้นได้ นอกจากนี้การที่กิจการมีระบบการควบคุมภายในที่

ดีและการตรวจสอบภายในจะช่วยผลักดันให้การกำกับดูแลกิจการที่ดีประสบผลสำเร็จจนเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้เสียกับกิจการ

การควบคุมภายใน หมายถึง กระบวนการซึ่งได้รับการออกแบบไว้โดยคณะกรรมการบริษัท ผู้บริหารขององค์กร โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เกิดความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลในด้านการดำเนินงาน (Operation) ให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล คุ่มค่า และบรรลุนเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ ด้านการรายงานทางการเงิน (Financial Reporting) และด้านการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎระเบียบ และนโยบาย (Compliance with Applicable Laws and Regulation)

การดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องเป็นไปตามบทบัญญัติ ข้อกำหนดต่าง ๆ มติคณะกรรมการบริษัท และนโยบายของผู้บริหารทำเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลเสียหายใด ๆ จากการละเว้นไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และนโยบาย เหล่านั้น

การรายงาน

ในปัจจุบัน เจ้าของธุรกิจอาจไม่ได้บริหารงานเอง แต่จ้างผู้บริหารมืออาชีพจากภายนอกเป็นผู้ดำเนินงานแทน เมื่อให้ผู้อื่นบริหารบริษัทแทน เจ้าของย่อมต้องการที่จะทราบความเป็นไปของธุรกิจอยู่เสมอ การรายงานและการเปิดเผยข้อมูลจึงต้องสามารถตอบสนองความต้องการ การทราบข้อมูลความเป็นไปของการดำเนินงานเหล่านี้ได้ การรายงานที่ดีจะช่วยให้เกิดความโปร่งใส เพราะข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของฝ่ายงานต่าง ๆ โดยผู้มีส่วนได้เสีย ว่าผู้บริหารได้ตัดสินใจดำเนินการใดไปและมีผลลัพธ์เป็นอย่างไร

ข้อมูลสารสนเทศ หมายความว่ารวมถึงทั้งข้อมูลข่าวสารทางการเงิน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานอื่น ที่มาจากทั้งแหล่งข้อมูลภายในและแหล่งข้อมูลภายนอกองค์กร ข้อมูลสารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการบริหารงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคที่ผู้ที่ได้ข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วถูกต้องจะสามารถช่วงชิงโอกาสได้ก่อนผู้อื่น ข้อมูลสารสนเทศมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารและพนักงานในทุกระดับ ผู้บริหารใช้ข้อมูลสารสนเทศในการพิจารณาสั่งการและวางแผน ส่วนพนักงานใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อเป็นเครื่องชี้้นำในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบ

ผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ผู้ลงทุน เจ้าหนี้ ต้องการทราบฐานะทางการเงิน และผลการดำเนินงานของกิจการ รวมทั้งจุดเด่นและความเสี่ยงในการดำเนินงาน ตลอดจนแผนงานและสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับกิจการ การรายงานอาจจัดทำในรูปของรายงานประจำปี (Annual Report) ซึ่งถือเป็นแหล่งข้อมูลหลักที่ช่วยให้ผู้ใช้ได้ทราบข้อมูลทางการเงินของกิจการ ทิศทางและนโยบายการดำเนินงานในอนาคตและยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารระหว่างกิจการกับผู้ลงทุนอีกด้วย

การควบคุมภายในและการรายงานข้อมูลของบริษัทจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของทุกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก ดังนั้นกิจการและผู้บริหารจึงมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดให้มีระบบการควบคุมภายในที่ดี รวมทั้งการรายงานข้อมูลให้เหมาะสมกับความต้องการใช้ข้อมูลด้วย

ความเป็นมาของการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อการจัดอันดับการกำกับดูแลกิจการในประเทศไทย

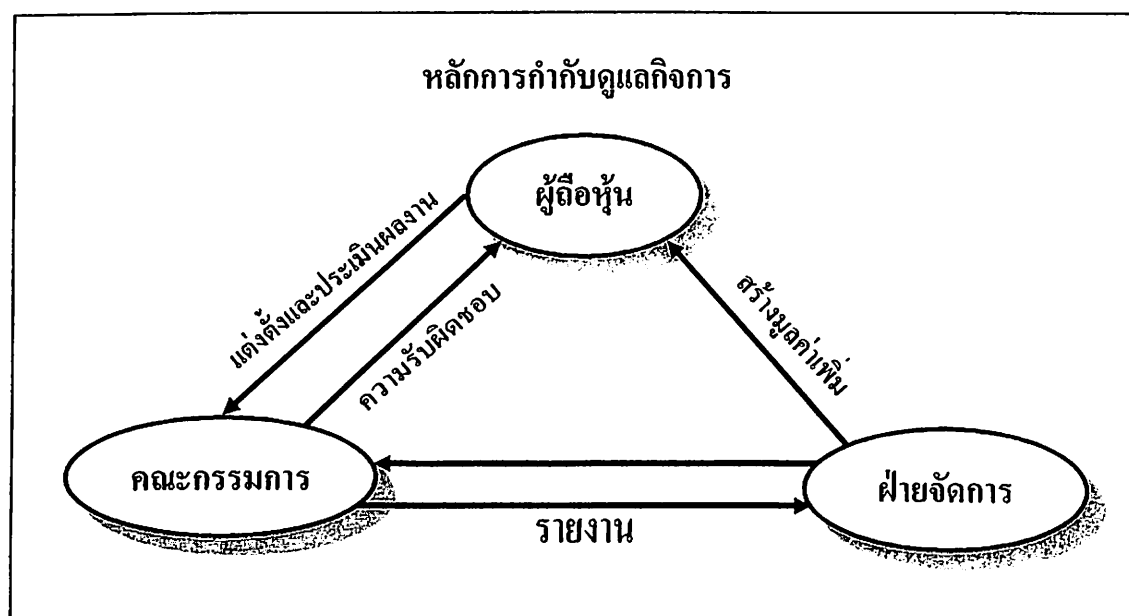
จากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 ได้เกิดปัญหาการล้มละลายหรือการปิดกิจการของธุรกิจหลายขนาด ทำให้การบริหารงานของบริษัทในประเทศไทยขาดความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือ จึงเป็นผลให้รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลกิจการที่ดี และได้ดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2545 รัฐบาลได้ประกาศให้เป็นปีเริ่มต้นแห่งการรณรงค์การกำกับดูแลกิจการที่ดี และได้จัดตั้งคณะกรรมการบรรษัทภิบาลแห่งชาติขึ้น ในส่วนของตลาดหลักทรัพย์ได้เสนอ “หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อ” ให้แก่บริษัทจดทะเบียนเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ และกำหนดให้บริษัทจดทะเบียนทุกบริษัทต้องเปิดเผยการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีดังกล่าว ตั้งแต่รอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ต่อมาในปี พ.ศ. 2549 ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ออก “หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียนปี 2549” ซึ่งเป็นการนำข้อพึงปฏิบัติจากหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อ มาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้เทียบเคียงกับหลักการกำกับดูแลกิจการของ The Organization for Economic Co-operation and Development (OECD Principles of Corporate Governance ปี 2004) OECD ปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นผู้กำหนดหลักการกำกับดูแลกิจการฉบับสากล และข้อเสนอแนะของธนาคารโลกจากการเข้าร่วมโครงการประเมินผลการปฏิบัติตามมาตรฐานสากลด้านบรรษัทภิบาล ซึ่งกำหนดให้บริษัทจดทะเบียนทุกบริษัทต้องเปิดเผยข้อมูลตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียนปี 2549 ตั้งแต่รอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2550 (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2551:ออนไลน์)

ความเป็นมาและความสำคัญของการกำกับดูแลกิจการ

การกำกับดูแลกิจการ ช่วยให้กิจการสามารถจัดหาเงินและเจริญเติบโต เมื่อกิจการสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนถึงระบบการกำกับดูแลและมาตรฐานการทำงานของบริษัท ดังนั้นโครงสร้างการกำกับดูแล (Governance Structure) จึงเป็นมาตรการที่ก้าวหน้าท่ามกลางการแข่งขันระหว่างประเทศที่รุนแรง เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินทุนระยะยาวภายใต้กรอบของควมมีเสถียรภาพเพื่อปกป้องสิทธิ ผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นที่ยุติธรรม และเกิดความทัดเทียมกันระหว่างผู้ถือหุ้นใหญ่ ผู้ถือหุ้นสถาบัน และผู้ถือหุ้นรายย่อย

ในอดีตกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้มีประโยชน์ร่วม (เจ้าหนี้) มากกว่าเจ้าของ (ผู้ถือหุ้น) ซึ่งมีความเหมาะสมกับยุคสมัยที่กิจการในอดีตเป็นเงินของครอบครัว ดังนั้น เจ้าหนี้ย่อมเสียเปรียบในการให้กู้ยืม เนื่องจากไม่มีโอกาสรับรู้ติดตาม หรือควบคุมเพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ตนได้ แต่ในปัจจุบัน กิจการเป็น “บริษัทมหาชน” ซึ่งเกิดจากการระดมทุนของนักลงทุนหลากหลายประเภท แต่กฎหมายยังไม่มีเปลี่ยนแปลงจึงทำให้ผู้ถือหุ้นไม่มีโอกาสเข้าไปบริหารทำให้เกิดความเสียเปรียบและขาดความเชื่อมั่นในการลงทุน

ภาพที่ 2.2 หลักการกำกับดูแลกิจการ

จากภาพหลักการกำกับดูแลกิจการ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2549) จะเห็นว่ากลไกของการกำกับดูแลกิจการและการจัดอันดับ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของบุคคล 3 ฝ่ายคือ ผู้ถือหุ้น คณะกรรมการ และฝ่ายจัดการ ในบริษัทที่รูปแบบเป็นบริษัทมหาชนจำกัดที่เกิดจากการระดมทุนของนักลงทุนหลากหลายประเภท แต่หากอำนาจของการควบคุม และบริหารจัดการเป็นสิทธิขาดของกลุ่มบุคคลเพียงกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเกิดจากรากฐานของรูปแบบบริษัทของประเทศไทยที่เป็นลักษณะของธุรกิจครอบครัวนั้น ย่อมก่อให้เกิดผลประโยชน์ในแง่ของการบริหารงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และความเสถียรในระดับสูงเช่นกันที่การมีสิทธิขาดในการควบคุม และบริหารจัดการนั้นจะมีได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของบุคคลอื่น เช่น ผู้ถือหุ้นรายย่อย เจ้าหนี้ ลูกค้า สังคม และอื่น ๆ

การกำกับดูแลที่ดีในภาคเอกชน (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2549) มีรากฐานอยู่บนหลักการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. ความรับผิดชอบ (Accountability)
2. ความโปร่งใส (Transparency)
3. ความเสมอภาค (Equity)

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความรับผิดชอบของกรรมการและผู้บริหารต่อผู้ถือหุ้น กรรมการในฐานะที่เป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้น มีหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร และความถูกต้องของบัญชี ในขณะที่ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานของบริษัท ดังนั้นการประกอบหน้าที่ของทั้งกรรมการและผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงภาระและหน้าที่ที่มีต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจรายอื่น ๆ ด้วย เช่น พนักงาน รัฐ เจ้าหนี้ และสังคมด้วย

ความโปร่งใส หมายถึงความโปร่งใสในการบริหารธุรกิจ เพื่อให้ผู้ถือหุ้นจะมีความมั่นใจว่าการดำเนินธุรกิจนั้นจะเป็นไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ถือหุ้น โดยมิได้เป็นการแสวงหากำไรส่วนตัวของผู้บริหารหรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่แต่อย่างใด การดำเนินธุรกิจที่มีความโปร่งใสนั้นควรที่จะมีลักษณะสำคัญบางประการ เช่น

1. มีโครงสร้างของกรรมการที่มีความเป็นอิสระจากผู้บริหาร
2. เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับฐานะการเงิน รายละเอียดเกี่ยวกับการทำธุรกรรมที่ผู้บริหารหรือ กรรมการมีส่วนได้ส่วนเสียกับบริษัท ตลอดจนข้อกำหนดว่าด้วยธรรมเนียมปฏิบัติของบริษัท
3. มีระบบบัญชีที่มุ่งเพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และทันการณั้ แก่ผู้ลงทุน (ผู้ถือหุ้น) และการตรวจสอบบัญชีที่ได้มาตรฐาน
4. มีการวางข้อกำหนดพฤติกรรมของกรรมการและผู้บริหาร (Code-of-Conduct)
5. หลีกเลี่ยงการถือหุ้นไขว้ (Cross หรือ Interlocking Share-holding) เพื่อที่จะป้องกันมิให้เป้าหมายในการประกอบธุรกิจและบริหารงานบิดเบือนไปจากการแสวงหาประโยชน์สูงสุดให้แก่ผู้ถือหุ้นของบริษัทฯ

ความเสมอภาค หมายถึง การที่ผู้ถือหุ้นรายย่อยมีสิทธิที่จะได้รับผลประโยชน์จากการประกอบธุรกิจเท่าเทียมกับผู้ถือหุ้นรายใหญ่ การที่ผู้ถือหุ้นรายย่อยจะได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมจะขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะพิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเองได้ซึ่งจะขึ้นอยู่กับปัจจัยดังนี้

1. สิทธิของผู้ถือหุ้นในการออกเสียงในการเลือกตั้งกรรมการ ในการเปลี่ยนหรือปลดกรรมการ สิทธิในการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสำคัญของธุรกิจซึ่งจะถูกกำหนดในกฎหมายมหาชน
2. ชีตความสามารถของผู้ถือหุ้นรายย่อย การเข้าถึงข่าวสารข้อมูลของบริษัท ซึ่งจากหลักการข้างต้นนำไปสู่ภาพลักษณ์ของการกำกับดูแลที่ดี ในหลายลักษณะ

ภาพลักษณ์ต่อผู้ถือหุ้น

เนื่องจากภาพลักษณ์ต่อผู้ถือหุ้นนั้นขึ้นกับโครงสร้างและระบบบริหารจัดการ ซึ่งโครงสร้างนั้นมี 2 แบบใหญ่ ๆ คือ

1. โครงสร้างการบริหารที่มีผู้ถือหุ้นใหญ่ เป็นลักษณะโดยทั่วไปของโครงสร้างการบริหารในบริษัทต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทย ปัญหาด้านการบริหารจึงเป็นเรื่องของการคุมอำนาจที่อยู่ในมือของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย การคัดเลือกกรรมการ การควบคุมฝ่ายบริหาร การเรียกร้องทางด้านการกำกับดูแลในโครงสร้างลักษณะนี้ จึงเป็นไปในลักษณะเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นรายย่อย ภาพลักษณ์ของการกำกับดูแลที่ดีจึงมีประโยชน์

ในมุมมองของผู้ถือหุ้นรายย่อย รวมทั้งนักลงทุนภายนอก แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นอุปสรรคในการทำงานของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ในการควบคุมและบริหารบริษัทให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของตนเอง

2. โครงสร้างในลักษณะที่เป็นผู้ถือหุ้นรายย่อย ประเทศที่ลักษณะโครงสร้างบริษัท เช่นนี้ ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและเกาหลี ซึ่งมีลักษณะของการแบ่งแยกอำนาจของเจ้าของและการควบคุมอำนาจความเป็นเจ้าของจะอยู่ในมือของผู้ถือหุ้นจำนวนมากซึ่งเป็นเพียงรายย่อยเท่านั้น และอำนาจในการบริหารนั้นเป็นของผู้บริหารอย่างแท้จริง ซึ่งทำให้เกิดปัญหาตามทฤษฎีตัวการตัวแทน ที่ผู้ถือหุ้นนั้นต้องการที่จะให้ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการเงินทุนให้ได้ประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ถือหุ้น การเรียกร้องทางด้านกำไรกับดูแลจึงเป็นไปในลักษณะที่ผู้ถือหุ้นรายย่อยรวมสิทธิเพื่อเข้ามาตรวจสอบอำนาจ และการทำงานของผู้บริหารให้เป็นตามทิศทาง และตัดสินใจเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ถือหุ้น ซึ่งทำให้เป็นอุปสรรคต่อการควบคุมอำนาจที่จะนำไปสู่การบริหารงานเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ตนเองของผู้บริหาร

ภาพลักษณ์ต่อนักลงทุน

นักลงทุนต่างประเทศนั้นพร้อมที่จะจ่าย Premium สำหรับบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ที่มีการกำกับดูแลที่ดี ซึ่งจากการวิจัย McKinsey พบว่าบรรดานักลงทุนสถาบันมีความพร้อมที่จะจ่าย Premium ให้สำหรับการกำกับดูแลที่ดีของบริษัทโดยเฉพาะ ซึ่งนักลงทุนสถาบันมีบทบาทในการเพิ่มความสนใจและแรงผลักดันในการกำกับดูแลกิจการของบริษัทอย่างมากเนื่องจากมีความเชื่อว่าการปฏิบัติตามแนวทางการกำกับดูแลที่ดีนั้นจะมีความเชื่อมโยงไปสู่ผลการดำเนินงานที่ดี โดย CalPERS ได้มีการรวบรวมรายชื่อของบริษัทที่มีการกำกับดูแลที่ดีและบริษัทที่ควรหลีกเลี่ยงการลงทุนซึ่งส่งผลกระทบต่อราคาหุ้นของบริษัท ซึ่งเป็นจุดสำคัญในการให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลที่ดีในสหรัฐอเมริกา

ภาพลักษณ์ต่อสังคม

การกำกับดูแลที่ดีจะส่งผลต่อภาพลักษณ์ของสังคม ในด้านการพัฒนาตลาดทุนที่ยั่งยืน และมีความน่าเชื่อถือ

หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการ

หลักเกณฑ์การฟื้นฟูกิจการของบริษัทจดทะเบียน สามารถแบ่งตามหลักเกณฑ์และวิธีการได้เป็น 2 ส่วน คือ หลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542 สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ได้จำกัดความหลักเกณฑ์การฟื้นฟูกิจการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2545) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูกิจการ ได้แก่ ข้อบังคับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรื่อง การเพิกถอนหลักทรัพย์จดทะเบียนและประกาศตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการเกี่ยวกับการจัดทำแผนดำเนินการเพื่อแก้ไขเหตุแห่งการเพิกถอน ซึ่งมีเหตุแห่งการเพิกถอนจากผลประกอบการหรือฐานะการเงินที่เข้าข่ายอาจถูกเพิกถอนออกจากตลาดหลักทรัพย์ เช่น

1. การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อกำหนดหรือข้อตกลงที่กำหนดโดยตลาดหลักทรัพย์
2. การเปิดเผยข้อมูลเป็นเท็จ หรือการไม่เปิดเผยข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญ และมีข้อผิดพลาดในการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญ
3. ฐานะการเงินแสดงส่วนของผู้ถือหุ้นมีค่าน้อยกว่าศูนย์

เมื่อมีเหตุแห่งการเพิกถอน ตลาดหลักทรัพย์จะย้ายหลักทรัพย์จากหมวดอุตสาหกรรมปกติไปสู่ภายใต้หมวดบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ระหว่างการแก้ไขการดำเนินงาน (Companies under Rehabilitation) และกำหนดให้บริษัทจดทะเบียนนั้นเลือกจะทำแผนฟื้นฟูกิจการตามพระราชบัญญัติล้มละลาย หรือเลือกจะขอลดหลักทรัพย์โดยสมัครใจ หรือทางเลือกอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อบริษัท

กรณีบริษัทจดทะเบียนเลือกจัดทำแผนฟื้นฟูกิจการเพื่อแก้ไขเหตุแห่งการเพิกถอนให้ดำเนินการแต่งตั้งที่ปรึกษาทางการเงินเพื่อร่วมกันจัดทำแผนฟื้นฟูกิจการเพื่อแก้ไขเหตุเพิกถอน นำส่งแผนฟื้นฟูกิจการ และรายงานความคืบหน้าของการดำเนินการตามแผนฟื้นฟูกิจการต่อตลาดหลักทรัพย์ โดยสาระสำคัญของแผนฟื้นฟูกิจการจะต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ลักษณะการประกอบธุรกิจและการดำเนินการของบริษัท การวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของปัญหา ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระยะสั้นและระยะยาว ประมาณการงบการเงิน

และคำรับรองของที่ปรึกษาทางการเงินและ/หรือผู้เชี่ยวชาญอื่นว่า ได้จัดทำแผนฟื้นฟูกิจการและประมาณการงบการเงิน โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นไปได้ ถูกต้อง เหมาะสมและเป็นไปตามแนวทางที่ผู้ประกอบการวิชาชีพที่ปรึกษาอิสระทั้งหลายพึงปฏิบัติ

กรณีบริษัทจดทะเบียนเลือกยื่นคำร้องต่อศาลเสนอแผนฟื้นฟูตามพระราชบัญญัติล้มละลาย ให้ถือว่าผู้ทำแผนฟื้นฟูกิจการที่ศาลมีคำสั่งตั้งเป็นผู้จัดทำแผนฟื้นฟูกิจการเพื่อแก้ไขเหตุแห่งการฟ้องล้มละลายของบริษัทจดทะเบียนและที่ปรึกษาทางการเงิน และให้แผนฟื้นฟูกิจการที่เข้านี้ยอมรับและศาลมีคำสั่งเห็นชอบเป็นแผนฟื้นฟูกิจการเพื่อแก้ไขเหตุแห่งการฟ้องล้มละลายที่ได้รับความเห็นชอบจากผู้ถือหุ้นแล้ว รวมทั้งให้ผู้บริหารที่ศาลมีคำสั่งตั้งเป็นผู้จัดทำรายงานความคืบหน้าของการดำเนินการตามแผนฟื้นฟูกิจการเพื่อแก้ไขเหตุแห่งการฟ้องล้มละลายแทนบริษัทจดทะเบียนและที่ปรึกษาทางการเงิน ซึ่งมีรายละเอียดและหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย

กรณีบริษัทจดทะเบียนเลือกขอฟ้องล้มละลายออกจากการเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนโดยสมัครใจ ให้ดำเนินการแต่งตั้งที่ปรึกษาทางการเงินเพื่อทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและเสนอแนะความเห็นต่อผู้ถือหุ้นทั่วไป โดยจัดประชุมผู้ถือหุ้นเพื่อขอมติฟ้องล้มละลายพร้อมทั้งแจ้งมติเกี่ยวกับการฟ้องล้มละลายต่อตลาดหลักทรัพย์ และเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและเหตุผลของการฟ้องล้มละลาย ความเห็นของกรรมการอิสระ ความเห็นของที่ปรึกษาทางการเงิน ราคาที่จะมีการเสนอซื้อหุ้นและหลักทรัพย์แปลงสภาพจากผู้ถือหุ้นและผู้ถือหลักทรัพย์แปลงสภาพ และข้อมูลเกี่ยวกับกิจการของบริษัทตามแบบรายงานการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทที่ออกหุ้น (แบบ 56-1) ซึ่งได้มีการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันแล้ว

นอกจากการฟ้องล้มละลายของบริษัทจดทะเบียนออกจากหลักทรัพย์จดทะเบียนนั้นเมื่อมีเหตุแห่งการฟ้องล้มละลายแล้ว ตลาดหลักทรัพย์ยังวางนโยบายเกี่ยวกับเกณฑ์การถูกฟ้องล้มละลายของบริษัทจดทะเบียนนำส่งงบการเงินล่าช้าเกินกว่า 180 วัน โดย หากบริษัทจดทะเบียนนำส่งงบการเงินในงวดใดงวดหนึ่งล่าช้าเป็นเวลานานติดต่อกันมากกว่า 180 วัน ตลาดหลักทรัพย์จะประกาศรายชื่อบริษัทจดทะเบียนนั้นให้อยู่ในข่ายอาจถูกฟ้องล้มละลายจากการเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียน และโอนย้ายหลักทรัพย์ไปอยู่ในหมวดบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ระหว่างการแก้ไขการดำเนินงาน (Companies Under Rehabilitation) หากบริษัทจดทะเบียนยังไม่นำส่งงบการเงินภายใน 180 วัน นับจากวันประกาศเข้าข่ายอาจถูกฟ้องล้มละลาย ตลาดหลักทรัพย์จะสั่งฟ้องล้มละลายหลักทรัพย์จากการเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียน

โดยสรุปแล้วการฟื้นฟูกิจการตามหลักเกณฑ์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย บริษัทจดทะเบียนที่เข้าเกณฑ์การถูกเพิกถอนออกจากหลักทรัพย์จดทะเบียนมักมีเหตุแห่งการเพิกถอนมาจากรู้นทางการเงินในงบการเงินที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีแล้ว แสดงส่วนของผู้ถือหุ้นมีค่าน้อยกว่าศูนย์ เมื่อมีเหตุแห่งการเพิกถอน ตลาดหลักทรัพย์จะย้ายหลักทรัพย์จากหมวดอุตสาหกรรมปกติ ไปอยู่ภายใต้หมวดบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ระหว่างการแก้ไขการดำเนินงานและกำหนดทางเลือกให้บริษัทจดทะเบียนเหล่านั้นเลือกปฏิบัติ และส่วนใหญ่บริษัทจดทะเบียนที่อยู่ภายใต้หมวดบริษัทที่อยู่ระหว่างการแก้ไขการดำเนินงานมักเลือกทำแผนฟื้นฟูกิจการเพื่อแก้ไขเหตุแห่งการเพิกถอน และเลือกยื่นขอต่อศาลเพื่อเสนอแผนฟื้นฟูกิจการ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย โดยในการจัดทำแผนฟื้นฟูกิจการเพื่อแก้ไขเหตุแห่งการเพิกถอนนั้น กำหนดให้คณะกรรมการของบริษัทจดทะเบียนร่วมกับที่ปรึกษาทางการเงินและผู้ตรวจสอบบัญชีจัดทำแผนฟื้นฟูกิจการ ซึ่งต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ลักษณะการประกอบธุรกิจ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น ประมาณการงบการเงิน และคำรับรองของที่ปรึกษาทางการเงินว่าได้ร่วมกับฝ่ายบริหารของบริษัทในการจัดทำแผนฟื้นฟูกิจการและประมาณการงบการเงิน โดยอยู่บนพื้นฐานความเป็นไปได้ ถูกต้องและเหมาะสม

ตลาดหลักทรัพย์ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาระบบการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนให้เป็นไปตามหลักการที่ดี โดยได้เริ่มศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการตรวจสอบตั้งแต่ พ.ศ. 2538 ก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทยปี พ.ศ. 2541 ได้ออกข้อบังคับให้บริษัทจดทะเบียนต้องจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบภายในปี พ.ศ. 2542 และในปีเดียวกันตลาดหลักทรัพย์ได้จัดทำข้อพึงปฏิบัติที่ดีสำหรับกรรมการบริษัทจดทะเบียน (Code of Best Practice for Directors of Listed Companies) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติงานของกรรมการ ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 คณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนาระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Corporate Governance Committee) ประกอบด้วยผู้แทนจากองค์กรวิชาชีพต่าง ๆ ได้เผยแพร่รายงานการกำกับดูแลกิจการฉบับล่าสุด เพื่อให้องค์กรในตลาดทุนที่จะพัฒนาระบบการกำกับดูแลกิจการของตนได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปฏิบัติตามที่เห็นว่าเหมาะสม

ในปี พ.ศ. 2545 ตลาดหลักทรัพย์ได้เสนอหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อ แก่บริษัทจดทะเบียนเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติในขั้นเริ่มแรก โดยกำหนดให้บริษัทจดทะเบียนทุกบริษัทต้องเปิดเผยการปฏิบัติตามหลักการเพื่อแสดงให้เห็นถึงการมีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและตรวจสอบได้ อันจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความมั่นใจต่อผู้ถือหุ้น นักลงทุน ผู้มี

ส่วนได้เสีย และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จากนั้นในปี พ.ศ. 2549 ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้มีการนำข้อพึงปฏิบัติ 15 ข้อที่ประกาศใช้ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2545 นั้นมาปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติม เพื่อให้สามารถเทียบเคียงกับหลักการสากลของการกำกับดูแลกิจการที่ดี The Organization for Economic Co-Operation and Development (OECD Principles of Corporate Governance ปี 2004) และข้อเสนอแนะของธนาคารโลกจากการเข้าร่วมโครงการ (Corporate Governance – Reports on the Observance of Standards and Codes : CG-ROSC) อันประกอบด้วยหลักการและแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการ 15 ข้อ แต่ไม่รวมถึงเรื่องที่ถูกกฎหมายกำหนดให้ปฏิบัติไว้ชัดเจนแล้ว ซึ่งเนื้อหาของหลักการสากลของการกำกับดูแลที่ดีได้แบ่งเป็น 5 หมวด ได้แก่

หมวดที่ 1 สิทธิของผู้ถือหุ้น (Rights of Shareholders)

หมวดที่ 2 การปฏิบัติที่เท่าเทียมกันต่อผู้ถือหุ้น (Equitable Treatment of Shareholders)

หมวดที่ 3 บทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย (Role of Stakeholders)

หมวดที่ 4 การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส (Disclosure and Transparency)

หมวดที่ 5 ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ (Board Responsibilities)

การเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลกิจการ

หลักเกณฑ์และวิธีการประเมิน ในการประเมินว่าบริษัทจดทะเบียนแต่ละบริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการ จะอาศัยหลักเกณฑ์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในเรื่องหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา โดยมีการกำหนดประเด็นพิจารณาสำหรับแต่ละหลักการจากข้อมูลที่เปิดเผยซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบริษัทจดทะเบียนมีการเปิดเผย และมีการปฏิบัติตามหลักการนั้น ๆ ได้มากน้อยเพียงใด ตามหลักเกณฑ์ดังนี้

ตารางที่ 2.4 ประเด็นพิจารณาการเปิดเผยและปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี

หลักการ	เรื่อง	ประเด็นพิจารณา
1	นโยบายเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการ	กำหนดนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษร
2.1	ผู้ถือหุ้น : สิทธิและความเท่าเทียมกัน (หนังสือมอบฉันทะ)	เสนอทางเลือกให้ผู้ถือหุ้นมอบฉันทะให้แก่กรรมการอิสระได้
2.2	ผู้ถือหุ้น : สิทธิและความเท่าเทียมกัน (ประเด็นอื่น ๆ)	จัดให้มีสารสนเทศ และการปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเท่าเทียมกัน
3	สิทธิของผู้มีส่วนได้เสีย	คณะกรรมการบริษัทดูแลให้มีการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายของผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ลูกจ้าง คู่ค้า ชุมชน คู่แข่ง เจ้าหนี้ เป็นต้น
4	การประชุมผู้ถือหุ้น	จัดการประชุม และส่งรายงานการประชุมภายในเวลาที่กำหนด
5	ภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์	เปิดเผยข้อมูลวิสัยทัศน์ แผนงานหรือโครงการในอนาคต
6.1	ความขัดแย้งของผลประโยชน์ (การใช้ข้อมูลภายใน)	} เปิดเผยข้อมูล
6.2	ความขัดแย้งของผลประโยชน์ (การทำรายการที่เกี่ยวข้องโยงกัน)	
7	จริยธรรมธุรกิจ	มีเป็นลายลักษณ์อักษร
8.1	การถ่วงดุลของกรรมการอิสระ (มีกรรมการอิสระอย่างน้อย 3 คน)	มีกรรมการอิสระอย่างน้อย 3 คน
8.2	การถ่วงดุลของกรรมการอิสระ (มีกรรมการอิสระหนึ่งในสามของจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด)	มีกรรมการอิสระหนึ่งในสามของจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

9.1	การรวมหรือแยกตำแหน่ง (ควบรวมตำแหน่ง)	เปิดเผยการควบรวมตำแหน่ง
9.2	การรวมหรือแยกตำแหน่ง (ประธานกรรมการมีความเป็นอิสระ)	ประธานกรรมการมีความเป็นอิสระ
10	คำตอบแทนของกรรมการและผู้บริหาร	เปิดเผยข้อมูลรายบุคคลและยอดรวม
11	การประชุมคณะกรรมการ	เปิดเผยจำนวนครั้งที่กรรมการแต่ละคนเข้าร่วมประชุม
12.1	คณะอนุกรรมการ (คณะกรรมการตรวจสอบ)	มีคณะกรรมการตรวจสอบ
12.2 -	คณะอนุกรรมการ (คณะกรรมการกำหนดคำตอบแทน)	มีคณะกรรมการกำหนดคำตอบแทน
13	ระบบการควบคุมภายใน	มีระบบการควบคุมภายในและการจัดการความเสี่ยง และมีโครงสร้างการรายงานของงานตรวจสอบภายใน
14	รายงานของคณะกรรมการ	มีรายงานของคณะกรรมการต่อรายงานทางการเงินแสดงควบคู่กับรายงานของผู้สอบบัญชี
15	ความสัมพันธ์กับผู้ลงทุน (ผู้รับผิดชอบงานผู้ลงทุนสัมพันธ์)	จัดให้มีผู้รับผิดชอบงานผู้ลงทุนสัมพันธ์

หลักการสากลของการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อการจัดอันดับ

หลักการการกำกับดูแลกิจการที่ดีขององค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและพัฒนา The Organization for Economic Co-Operation and Development (OECD Principles of Corporate Governance ปี 2004) ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์และหลักการในการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการกำกับดูแลกิจการที่ดีในบริษัท แบ่งเป็น 5 หมวด ดังต่อไปนี้

1. สิทธิของผู้ถือหุ้น (Rights of Shareholders) ผู้ถือหุ้นควรได้รับการคุ้มครองและอำนวยความสะดวก ตามความเหมาะสมในการใช้สิทธิของผู้ถือหุ้น เช่น สิทธิพื้นฐานของผู้ถือหุ้น สิทธิในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบและข้อบังคับของบริษัท การมีส่วนร่วมและมีสิทธิในการออกเสียงทั้งในนามของตนเองหรือในนามของผู้รับมอบฉันทะในการประชุมผู้ถือหุ้นสามัญและได้รับข้อมูลที่เพียงพอและทันเวลา เกี่ยวกับวัน เวลา สถานที่ ระเบียบวาระการประชุม รวมทั้งมีโอกาสดำเนินการประเด็นปัญหา และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญ เช่น การแต่งตั้งและคัดเลือกคณะกรรมการ การพิจารณา โฆษณาการจ่ายค่าตอบแทน

ประกอบด้วย การซื้อขายหรือโอนหุ้น การมีส่วนแบ่งกำไรของกิจการ การได้รับข่าวสาร ข้อมูลของกิจการอย่างเพียงพอ การใช้สิทธิออกเสียงในที่ประชุมผู้ถือหุ้นเพื่อแต่งตั้งหรือถอดถอน กรรมการ แต่งตั้งผู้สอบบัญชีและเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อบริษัท ผู้ถือหุ้นควรได้รับทราบกฎเกณฑ์ และวิธีการในการเข้าร่วมประชุม รวมถึงข้อมูลที่เพียงพอต่อการพิจารณาก่อนการประชุมตามเวลา อันควร มีโอกาสดำเนินการทั้งในที่ประชุมและส่งคำถามล่วงหน้าได้ อีกทั้งมีโอกาสนอ ระเบียบวาระการประชุม และมีสิทธิมอบฉันทะให้ผู้เข้าร่วมประชุม

2. การปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเท่าเทียมกัน (Equitable Treatment of Shareholders) ผู้ถือหุ้นทุกรายควรได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันและเป็นธรรม คณะกรรมการควรมีมาตรการป้องกัน กรณีที่กรรมการและผู้บริหารใช้ข้อมูลภายในเพื่อหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่นในทางมิชอบ (Abusive-self-dealing) ซึ่งเป็นการเอาเปรียบผู้ถือหุ้นอื่น รวมทั้งคณะกรรมการควรกำหนดให้ กรรมการบริษัทและผู้บริหารเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับส่วน ได้เสียของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้ คณะกรรมการสามารถพิจารณาธุรกรรมของบริษัทที่อาจมีความขัดแย้งของผลประโยชน์ และสามารถตัดสินใจเพื่อประโยชน์ของบริษัทโดยรวม

ผู้ถือหุ้นทุกรายทั้งที่เป็นผู้บริหารและไม่เป็นผู้บริหาร รวมถึงผู้ถือหุ้นต่างชาติ ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรมทุกราย ผู้ถือหุ้นส่วนน้อยที่ถูกละเมิดสิทธิควรมีโอกาสได้รับการชดเชยด้วย คณะกรรมการควรจัดให้มีมาตรการป้องกันกรณีที่กรรมการและผู้บริหารให้ข้อมูลภายในเพื่อหาผลประโยชน์ส่วนตัวหรือผู้อื่นในทางมิชอบ (Abusive self-dealing)

3. บทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย (Role of Stakeholders) การกำกับดูแลกิจการมีผู้มีส่วนได้เสียที่สำคัญ ได้แก่ ลูกค้า พนักงาน คู่ค้า ผู้ถือหุ้นหรือผู้ลงทุน เจ้าหนี้ และชุมชนที่บริษัทตั้งอยู่ สังคมหรือภาครัฐ และกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียอื่น เช่น คู่แข่ง และผู้สอบบัญชีอิสระ เป็นต้น ผู้มีส่วนได้เสียเหล่านี้ควรได้รับการดูแลจากบริษัทตามสิทธิที่มีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งบริษัทควรมีกลไกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย เช่น การมีโครงการให้สิทธิซื้อหุ้นแก่พนักงาน เป็นต้น และการให้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถติดต่อกับคณะกรรมการบริษัทได้อย่างอิสระ ในกรณีที่กรรมการปฏิบัติผิดกฎหมายหรือศีลธรรม จรรยาบรรณ รวมถึงการมีกลไกคุ้มครองสิทธิของผู้มีส่วนได้เสียที่ได้แจ้งข้อมูลดังกล่าวด้วย นอกจากนี้คณะกรรมการควรกำหนดนโยบายในการดูแลสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างชัดเจน

คณะกรรมการควรกำหนดนโยบายให้มีการปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่มโดยคำนึงถึงสิทธิของผู้มีส่วนได้เสียตามกฎหมายหรือข้อตกลงที่ได้ตกลงกันไว้ โดยไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นการล่วงละเมิดในสิทธิดังกล่าว มีการชดเชยกรณีผู้มีส่วนได้เสียได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิด้วย รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้ผู้มีส่วนได้เสานั้นได้รับทราบอย่างเพียงพอ

4. การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส (Disclosure and Transparency) ควรมีการเปิดเผยข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบริษัท ทั้งข้อมูลทางการเงินและข้อมูลที่มีไข่อะเอียดทางการเงินอย่างถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา โปร่งใส ผ่านช่องทางที่เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย มีความเท่าเทียมกันและน่าเชื่อถือ โดยข้อมูลที่ทำการเปิดเผยนี้ควรมั่นใจว่าเป็นข้อมูลที่มีความถูกต้อง เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป และผ่านการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีที่เป็นอิสระ โดยข้อมูลที่ทำการเปิดเผยมีสาระสำคัญดังนี้

- 4.1 ผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงิน
- 4.2 วัตถุประสงค์ของบริษัท
- 4.3 ส่วนของผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่และสิทธิในการออกเสียง
- 4.4 นโยบายในการกำหนดค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการบริษัท และผู้บริหารระดับสูง
- 4.5 รายการระหว่างกัน
- 4.6 ปัจจัยเสี่ยงและนโยบายเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยง
- 4.7 ข้อมูลเกี่ยวกับพนักงานและผู้มีส่วนได้เสียอื่น
- 4.8 นโยบายและโครงสร้างการกำกับดูแลกิจการ

คณะกรรมการควบคุมและจัดการให้บริษัทเปิดเผยข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบริษัท ทั้งข้อมูลทางการเงินและไม่ใช่ข้อมูลทางการเงินอย่างถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา โปร่งใส โดยกระทำผ่านช่องทางที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายโดยเท่าเทียมกันและน่าเชื่อถือ งบการเงินต้องผ่านการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีที่เป็นอิสระ นอกจากนี้คณะกรรมการควรจัดให้มีหน่วยงานเกี่ยวกับ “ผู้ลงทุนสัมพันธ์” เพื่อเป็นสื่อการในการสื่อสารกับนักลงทุนและบุคคลภายนอกอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรมด้วย

5. ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ (Board Responsibilities) คณะกรรมการมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลกิจการเพื่อประโยชน์สูงสุดของบริษัท คณะกรรมการรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ถือหุ้นและเป็นอิสระจากฝ่ายจัดการ โดยคณะกรรมการมีหน้าที่หลัก ๆ เพื่อให้บรรลุถึงความสำเร็จ ดังนี้

5.1 ทบทวนและแนะนำกลยุทธ์ของธุรกิจ วางแผนการปฏิบัติงานที่สำคัญ ตรวจสอบการปฏิบัติงานและผลการดำเนินงานของบริษัท เป็นต้น

5.2 ตรวจสอบประสิทธิภาพของการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการ และปรับเปลี่ยนหลักการให้เหมาะสม

5.3 การคัดเลือก กำหนดค่าตอบแทน การตรวจสอบ การสับเปลี่ยนผู้บริหารระดับสูง และวางแผนในการหาผู้มาดำรงตำแหน่งแทน

5.4 การบรรลุถึงข้อตกลงที่บริษัทและผู้ถือหุ้นจะได้รับผลประโยชน์ในระยะยาว

5.5 การให้ความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใสในกระบวนการแต่งตั้งและคัดเลือก

คณะกรรมการ

5.6 การตรวจสอบและการจัดการความขัดแย้งในผลประโยชน์ที่สำคัญของฝ่ายบริหารรวมถึงการใช้สินทรัพย์ของบริษัทในทางมิชอบ และรายการที่เกี่ยวข้องกัน

5.7 การให้ความเชื่อมั่นในระบบบัญชีของบริษัท และระบบการรายงานข้อมูลทางการเงิน รวมถึงความเป็นอิสระในการตรวจสอบบัญชีและระบบการควบคุมที่เหมาะสมและการปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง

5.8 การควบคุมดูแลกระบวนการของการเปิดเผยข้อมูลและการติดต่อสื่อสาร

คณะกรรมการควรมีภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ และมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจเพื่อประโยชน์สูงสุดของบริษัทและผู้ถือหุ้นโดยรวม มีระบบแบ่งแยกบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างคณะกรรมการและฝ่ายจัดการที่ชัดเจน คณะกรรมการควรประกอบด้วยกรรมการที่มี

คุณสมบัติหลากหลายทั้งในด้านทักษะ ประสิทธิภาพความสามารถเฉพาะด้านที่เป็นประโยชน์กับบริษัท อีกทั้งควรจัดให้มีคณะกรรมการชุดย่อยต่าง ๆ เพื่อช่วยศึกษาและกลั่นกรองงานตามความจำเป็น โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องอาศัยความเป็นกลางในการวินิจฉัย กรรมการทุกคนควรอุทิศเวลาเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบได้อย่างเต็มที่ ต้องเข้าประชุมคณะกรรมการทุกครั้งวันแต่จะมีเหตุผลพิเศษจริง ๆ และต้องไม่โอนุมิตีค่าตอบแทนของตนเอง

คณะกรรมการควรพิจารณาอบหมายให้คณะกรรมการที่ไม่ใช่ผู้บริหารมีสิทธิในการตัดสินใจได้อย่างอิสระเกี่ยวกับความขัดแย้งในผลประโยชน์ที่สำคัญ เช่น หน้าที่ความรับผิดชอบที่สำคัญในการให้ความเชื่อมั่นต่อรายงานข้อมูลทางการเงินและข้อมูลที่มีใช้รายงานทางการเงิน การสอบทานรายการที่เกี่ยวข้องกัน การเสนอชื่อคณะกรรมการและผู้บริหารที่สำคัญ และการจ่ายค่าตอบแทนคณะกรรมการและควรได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจอย่างถูกต้อง ทันเวลา เพื่อให้บรรลุถึงผลสำเร็จตามหน้าที่ความรับผิดชอบ

การประเมินการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อการจัดอันดับการกำกับดูแลกิจการ

การกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance) ได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากกับตลาดทุนของไทยนับตั้งแต่เกิดวิกฤตการณ์ภาวะเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยได้เล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการที่จะฟื้นฟูตลาดทุนไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลให้ในต้นปี พ.ศ. 2545 มีการจัดประชุมกันทั้งภาครัฐและเอกชนในการจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาตลาดทุนขึ้น และประกาศให้ปี พ.ศ. 2545 นั้นเป็นปีเริ่มต้นแห่งการรณรงค์การมีบรรษัทภิบาลที่ดี นอกจากนั้นมีการจัดตั้งคณะกรรมการบรรษัทภิบาลแห่งชาติขึ้นเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามแนวนโยบายหลักในเรื่องของการผลักดัน ส่งเสริมแนวคิดบรรษัทภิบาลให้เกิดขึ้นกับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อย่างต่อเนื่องและค่อยเป็นค่อยไป

ด้วยทุกฝ่ายได้ตระหนักถึงประโยชน์ในเรื่องของการกำกับดูแลกิจการที่ดีว่าจะสามารถช่วยยกระดับตลาดทุนไทยให้เกิดความน่าเชื่อถือและสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน ดังนั้นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งเพื่อยืนยันว่าบริษัทได้มีการปฏิบัติตามข้อบังคับในเรื่องของการกำกับดูแลกิจการที่ดีแล้วก็คือการประเมินผลการให้คะแนนเพื่อจัดอันดับนั่นเอง การประเมินผลการให้คะแนนในเรื่องของการจัดอันดับการกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance Rating : CGR) เกิดขึ้นในรูปของโครงการ โดยโครงการ (CGR) นี้มุ่งหวังที่จะเป็นการเพิ่มความตระหนักถึงความสำคัญ

ของการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Corporate Governance) ให้เกิดขึ้นภายในบริษัทเพื่อกระตุ้นให้ฝ่ายบริหารของบริษัทพัฒนาศักยภาพในเรื่องของการจัดอันดับการกำกับดูแลกิจการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในด้านการลงทุนต่าง ๆ

สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย (IOD) เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของกรรมการ และส่งเสริมให้เกิดการจัดอันดับการกำกับดูแลกิจการในประเทศไทย โดย IOD ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2542 เป็นเวลา 2 ปี หลังจากวิกฤตเศรษฐกิจในเอเชียเมื่อปี พ.ศ. 2540 นับตั้งแต่ก่อตั้ง IOD ได้เป็นหัวหอกสำคัญในการส่งเสริมการจัดอันดับการกำกับดูแลกิจการในประเทศไทย กิจกรรมต่าง ๆ ที่ IOD จัดขึ้น ได้มีส่วนช่วยยกระดับมาตรฐานการเป็นกรรมการ รวมทั้งก่อให้เกิดแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับกรรมการ ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพทัดเทียมกับมาตรฐานสากล ซึ่ง IOD เชื่อว่าด้วยการมีกรรมการที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้บริษัทได้รับการดูแลให้มีการจัดการและดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างผลประโยชน์ให้กับผู้ถือหุ้น และทำให้เศรษฐกิจไทยเจริญเติบโตอย่างมั่นคงถาวร

สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทยเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไร ก่อตั้งขึ้นโดยการสนับสนุน ของหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับตลาดทุน ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ธนาคารแห่งประเทศไทย มูลนิธิกองทุนพัฒนาระบบตลาดทุน รวมทั้งองค์การระหว่างประเทศ คือ ธนาคารโลก (World Bank) ในปัจจุบัน IOD ได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศในฐานะองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการประเมินคะแนนการจัดอันดับการกำกับดูแลกิจการ และได้รับการยกย่องให้เป็นตัวอย่างหนึ่งขององค์กรวิชาชีพที่ประสบความสำเร็จทั้งในเวทีระดับประเทศและระดับนานาชาติ

สำหรับโครงการสำรวจการประเมินการจัดอันดับการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนนี้ IOD ดำเนินการเป็นประจำทุกปีและเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2544 โดยเว้นปี 2550 โดยมีหลักเกณฑ์การสำรวจทั้งสิ้น 5 หมวด ได้แก่ สิทธิของผู้ถือหุ้น การปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเท่าเทียมกัน การคำนึงถึงบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส และความรับผิดชอบของคณะกรรมการ ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการกำกับดูแลกิจการที่ดีทั้งในระดับประเทศและในระดับสากล ล่าสุดในปี 2554 มีเกณฑ์การสำรวจทั้งสิ้น 148 ข้อ จากเดิมที่มีจำนวน 132 ข้อในปี 2553 โดยเกณฑ์ใหม่นี้ มีความครอบคลุม

มากขึ้นในประเด็นการดำเนินธุรกิจภายใต้แนวคิด Corporate Social Responsibilities (CSR) เช่น ปีนี้มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในการต่อต้านการทุจริตเป็นครั้งแรก ทั้งนี้ นอกจากจะเพิ่มจำนวนข้อในหมวดนี้แล้ว ยังมีการให้นำหนักความสำคัญในหมวดนี้เพิ่มขึ้นด้วย โดยหลักเกณฑ์การสำรวจปี 2554 ของ IOD นั้นเป็นหลักเกณฑ์การสำรวจที่อิงกับหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี ของ EOCED และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยปี 2554 มีการเพิ่มเกณฑ์ใหม่มา 16 ข้อ ใน 3 หมวด และมีการปรับน้ำหนักความสำคัญของแต่ละหมวด ดังนี้

ตารางที่ 2.5 หลักเกณฑ์ข้อกำหนดที่เปลี่ยนแปลงไปในปี 2554

หมวด		จำนวนข้อ		น้ำหนัก	
		2010	2011	2010	2011
1	สิทธิของผู้ถือหุ้น (Rights of Shareholders)	24	24	20%	20%
2	การปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเท่าเทียมกัน (Equitable Treatment of Shareholders)	16	16	15%	15%
3	การคำนึงถึงบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย (Roles of Stakeholders)	10	18	15%	20%
4	การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส (Disclosure and Transparency)	33	36	25%	20%
5	ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ (Board Responsibilities)	49	54	25%	25%
รวม		132	148	100%	100%

สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย “รายงานการกำกับดูแลกิจการบริษัทจดทะเบียน” [http : //www.thai-iod.com](http://www.thai-iod.com))

จากตารางจะเห็นได้ว่า IOD มีการปรับหลักเกณฑ์ในหัวข้อของ การคำนึงถึงบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส และความรับผิดชอบของคณะกรรมการ โดยมี การยกตัวอย่างดังนี้คือ

หมวดการคำนึงถึงบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย (Role of Stakeholders) เช่น

1. นโยบายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อคู่แข่ง
2. นโยบายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการไม่ละเมิดลิขสิทธิ์
3. นโยบายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดฝึกอบรมแก่พนักงานด้านสิ่งแวดล้อม
4. นโยบายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน

หมวดการเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส (Disclosure and Transparency) เช่น

1. นโยบายเกี่ยวกับการรายงานการมีส่วนได้เสียของกรรมการ
2. การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับกรรมการและผู้บริหาร และข้อมูลนักลงทุนสัมพันธ์บน

เว็บไซต์

หมวดความรับผิดชอบของคณะกรรมการ (Board Responsibilities) เช่น

1. นโยบายในการไปดำรงตำแหน่งกรรมการที่บริษัทอื่นของกรรมการผู้จัดการ
2. นโยบายเกี่ยวกับความขัดแย้งของผลประโยชน์

ตารางที่ 2.6 หลักเกณฑ์การพิจารณาการให้คะแนนของ IOD แบ่งเป็น 6 ชั้นดังนี้

ช่วงคะแนน	Score Range	สัญลักษณ์ Number of Logo	Description	ความหมาย
ต่ำกว่า 50	Less than 50	No logo given	N/A	N/A
50 – 59	50 – 59		Pass	ผ่าน
60 – 69	60 – 69		Satisfactory	ดีพอใช้
70 – 79	70 – 79		Good	ดี
80 – 89	80 – 89		Very Good	ดีมาก
90 – 100	90 – 100		Excellent	ดีเลิศ

สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย “รายงานการกำกับดูแลกิจการบริษัทจดทะเบียน” [http : //www.thai-iod.com](http://www.thai-iod.com))

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการประเมิน

1. รายงานประจำปีของบริษัท
2. แบบรายงานข้อมูลประจำปี (56-1)
3. หนังสือนัดประชุมและรายงานการประชุมผู้ถือหุ้น
4. เว็บไซต์ของบริษัทหุ้น
5. ข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทที่เผยแพร่ผ่าน ค.ล.ท. และ ก.ล.ด.
6. ข้อมูลอื่น ๆ ที่เปิดเผยต่อสาธารณชน

การจัดอันดับการกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance Rating)

เกณฑ์ที่ใช้ในการจัดอันดับประกอบด้วย 4 กลุ่มคือ

1. สิทธิของผู้ถือหุ้น (20%) ประกอบด้วย

1.1 การมีกลไกที่ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าผู้ถือหุ้นจะได้รับผลตอบแทนอย่างครบถ้วน ผู้ถือหุ้นต้องได้รับความมั่นใจว่าผลตอบแทนที่ได้รับเป็นผลตอบแทนที่ครบถ้วน เป็นธรรมต่อผู้ถือหุ้นทุกรายอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่ถูกเอาเปรียบและฝ่ายจัดการไม่ใช้โอกาสจากการเป็นผู้บริหารในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน

เกณฑ์การจัดอันดับ

1.1.1 มีโครงสร้างการถือหุ้นระหว่างบริษัทแม่ บริษัทร่วม บริษัทย่อยและบริษัทที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจนและโปร่งใส

1.1.2 หากมีการทำรายการกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกันต้องมีกระบวนการอนุมัติที่โปร่งใสมีการเปิดเผยข้อมูลที่เพียงพอ การตัดสินใจอยู่บนหลักความสมเหตุสมผลและมีการตรวจสอบ

1.1.3 การมีระบบป้องกันและตรวจสอบการใช้ข้อมูลภายในเพื่อประโยชน์ส่วนตน

1.2 การมีกลไกให้ผู้ถือหุ้นสามารถใช้สิทธิออกเสียงได้อย่างแท้จริง การประชุมผู้ถือหุ้นต้องเป็นกลไกให้ผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นเจ้าของเงินสามารถมีส่วนร่วมตัดสินใจในเรื่องสำคัญ รวมทั้งติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการบริษัทและคณะผู้บริหาร

เกณฑ์การจัดอันดับ

1.2.1 เรื่องสำคัญที่เสนอให้ผู้ถือหุ้นอนุมัติควรรวมถึงเรื่องต่อไปนี้

1.2.1.1 เรื่องที่ต้องประชุมตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องและข้อบังคับของบริษัท

1.2.1.2 ค่าตอบแทนกรรมการ

1.2.1.3 การประกอบธุรกิจใหม่ นอกจากธุรกิจปกติ

1.2.1.4 การเปลี่ยนแปลงทางการตลาด/การเงิน/โครงสร้าง

1.2.2 มีการส่งหนังสือเชิญประชุมผู้ถือหุ้นล่วงหน้า โดยมีระยะเวลาเพียงพอให้ผู้ถือหุ้น สามารถส่งหนังสือมอบอำนาจได้ทันและให้ผู้ถือหุ้นที่ไม่เห็นด้วยกับเรื่องที่เสนอสามารถรวบรวมเสียงจากผู้ถือหุ้นรายอื่นเพื่อคัดค้านได้

1.2.3 สารสนเทศที่ส่งให้ผู้ถือหุ้นที่เกี่ยวกับวาระเพื่อพิจารณาอย่างน้อยควรครอบคลุมเรื่องต่อไปนี้

1.2.3.1 รายละเอียดทั่วไป

1.2.3.2 วัตถุประสงค์ เหตุผล และความจำเป็น

1.2.3.3 ผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ

1.2.3.4 ความเห็นคณะกรรมการ

1.2.3.5 จำนวนเสียงของผู้ถือหุ้นที่ต้องใช้เพื่อผ่านมติในวาระนั้น ๆ

1.2.3.6 รายละเอียดเพิ่มเติมสำหรับวาระแต่งตั้งกรรมการ แต่งตั้งผู้สอบบัญชี

และจ่ายค่าตอบแทนกรรมการ

1.2.4 การอำนวยความสะดวกให้ผู้ถือหุ้นควรรวมถึง

1.2.4.1 หนังสือมอบฉันทะที่ส่งให้ผู้ถือหุ้นควรเป็นแบบที่ให้ผู้ถือหุ้นสามารถกำหนดทิศทางการออกเสียงได้และมีการเสนอให้กรรมการอิสระลงคะแนนเสียงแทนผู้ถือหุ้นที่ไม่สะดวกเข้าประชุม

1.2.4.2 วัน เวลา สถานที่และขั้นตอนไม่เป็นอุปสรรคในการเข้าร่วมการประชุม

1.2.4.3 มีการเปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นแสดงความคิดเห็นและซักถามใน

ประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อกิจการและมีการตอบข้อซักถามที่ชัดเจนตรงประเด็น ทั้งนี้กรรมการทุกคนหรือส่วนใหญ่และประธานคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ควรเข้าประชุมผู้ถือหุ้นเพื่อตอบคำถาม

1.2.5 ระบบการนับคะแนนเสียงและรายงานการประชุม

1.2.5.1 ได้แจ้งวิธีการที่ใช้ในการนับคะแนนให้ผู้ถือหุ้นทราบก่อนการลงคะแนนและเป็นวิธีการที่ทำให้สามารถรวบรวมคะแนนเสียงได้อย่างถูกต้อง เปิดเผย โปร่งใส และตรวจสอบได้

1.2.5.2 ควรลงคะแนนเสียงเรียงตามวาระที่กำหนด และวาระที่พิจารณาต่างกัน ไม่ควรลงคะแนนเสียงรวมกัน

1.2.5.3 รายงานการประชุม มีสาระสำคัญครบถ้วน เช่น คำชี้แจงที่เป็นสาระสำคัญ คำถาม ข้อคิดเห็นในที่ประชุม วิธีการลงคะแนนเสียง วิธีการนับคะแนนที่เห็นด้วยหรือคัดค้านในแต่ละวาระของการลงคะแนนเสียง

1.2.5.4 มีการจัดทำรายงานการประชุมผู้ถือหุ้นให้เสร็จสมบูรณ์ในเวลาที่กำหนด

1.2.5.5 มีระบบการจัดเก็บรายงานการประชุมผู้ถือหุ้นที่ดี สามารถนำมาตรวจสอบและอ้างอิงได้

1.3 ผู้ถือหุ้นจะต้องได้รับสิทธิพื้นฐานที่เท่าเทียมกัน ผู้ถือหุ้นจะต้องได้รับสิทธิพื้นฐานและการปฏิบัติในการรักษาสิทธิพื้นฐานดังกล่าวอย่างเท่าเทียมกัน

เกณฑ์การจัดอันดับ

1.3.1 สิทธิได้รับใบหุ้น สิทธิในการโอนหุ้นและสิทธิในการได้รับสารสนเทศ

1.3.2 สิทธิเข้าร่วมประชุมและลงคะแนนเสียงในที่ประชุม

1.3.3 สิทธิเลือกตั้ง ถอดถอนกรรมการและเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สอบบัญชี

1.3.4 สิทธิในส่วนแบ่งกำไร

2. องค์ประกอบและบทบาทของคณะกรรมการและคณะผู้บริหาร (40%) ประกอบด้วย

2.1 องค์ประกอบของคณะกรรมการ คณะกรรมการควรประกอบด้วยกรรมการที่มีคุณสมบัติเหมาะสม มีองค์ประกอบที่แสดงถึงการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างกัน มีจำนวนเหมาะสม

เกณฑ์การจัดอันดับ

2.1.1 มีการถ่วงดุลระหว่างกัน โดยที่

2.1.1.1 สัดส่วนกรรมการที่ไม่ใช่ผู้บริหาร (Non-Executive Director) ไม่น้อยกว่า 1

ใน 2

2.1.1.2 กรรมการอิสระควรมีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 และอย่างน้อย 3 คน

2.1.1.3 ประธานกรรมการควรเป็น (Non-Executive Director) NED และไม่ใช่

บุคคลเดียวกับ CEO หรือกรรมการผู้จัดการ

2.1.2 การแต่งตั้งกรรมการ ควรผ่านการพิจารณาคัดเลือกอย่างเหมาะสมมี

หลักเกณฑ์

2.1.3 คณะกรรมการควรมีจำนวนที่เหมาะสมกับขนาดของกิจการและควร

ประกอบด้วยผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่หลากหลายและเป็นประโยชน์ต่อองค์กร กรรมการควรผ่านการอบรมหลักสูตรเกี่ยวกับกรรมการ

2.2 บทบาทและความรับผิดชอบต่อการดำเนินงานเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ถือหุ้น

คณะกรรมการควรเป็นผู้มีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ รวมทั้งควรกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ เป้าหมาย รวมถึงรับผิดชอบผลการดำเนินงานธุรกิจ ติดตามดูแลการดำเนินงานของคณะผู้บริหารให้เป็นไปตามเป้าหมาย

เกณฑ์การจัดอันดับ

2.2.1 คณะกรรมการควรเป็นผู้กำหนดทิศทางการดำเนินงานและรับผิดชอบเรื่อง

สำคัญของบริษัท

2.2.2 มีระบบการรายงานความคืบหน้าของผลการดำเนินงานเทียบกับเป้าหมายที่

กำหนดไว้เป็นระยะ และมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

2.2.3 คณะกรรมการมีการประเมินผลการดำเนินงานของตนเอง (Self-

Assessment)

2.2.4 ค่าตอบแทนกรรมการและผู้บริหารมีโครงสร้างเหมาะสม และสะท้อนถึงการ

ดำเนินงานของกิจการให้เป็นไปตามเป้าหมาย

2.2.5 คณะผู้บริหารมีคุณสมบัติเหมาะสม มีความรู้ ความสามารถที่เหมาะสมกับ

หน้าที่ความรับผิดชอบและมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร โดยเฉพาะผู้บริหารระดับสูง 5 อันดับแรก

2.2.6 คณะผู้บริหารมีหลักการดำเนินงานที่ดีและปฏิบัติงานไปในแนวทางเดียวกับคณะกรรมการบริษัท

2.3 กลไกการตรวจสอบและถ่วงดุล มีกลไกตรวจสอบและถ่วงดุลเป็นปัจจัยสำคัญของการคานอำนาจในการบริหารงานของคณะกรรมการ ซึ่งทำให้คณะกรรมการต้องบริหารงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้ถือหุ้น

เกณฑ์การจัดอันดับ

2.3.1 มีระบบควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทั้ง Management Control, Operations Control และ Financial Control

2.3.2 คณะกรรมการควรตระหนักถึงความสำคัญของความเสี่ยงขององค์กร โดยรวม

2.3.2.1 มีการพิจารณาเรื่องความเสี่ยงขององค์กร โดยรวม

2.3.2.2 มีการจัดตั้งคณะกรรมการหรือผู้รับผิดชอบในการบริหารความเสี่ยงในแต่ละด้านอย่างชัดเจน

2.3.2.3 มีการจัดทำรายงานบริหารความเสี่ยงตามที่ได้มีการวิเคราะห์ไว้ โดยมีรายละเอียดครบถ้วน

2.3.2.4 มีระบบเตือนภัย (Early Warning System) และมีการกำหนดตามมาตรการป้องกันหรือลดความเสี่ยงที่เป็นไปได้

2.3.2.5 การบริหารความเสี่ยงครอบคลุมความเสี่ยงที่สำคัญต่อผลการดำเนินงานของบริษัท

2.3.2.6 มี Compliance Unit หรือระบบสอบทานให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องรวมทั้งข้อกำหนดของสำนักงาน ก.ล.ต. และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2.3.3 มีจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นกรรมการอิสระอย่างน้อย 3 คน และอย่างน้อย 1 คน ควรมีความรู้และประสบการณ์ด้านบัญชีหรือการเงิน

2.3.4 มีกฎบัตรกำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบให้มีความเป็นอิสระอย่างแท้จริง

2.3.5 มีการกำกับดูแล ติดตาม และสอบทานความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของระบบบัญชีอย่างน้อยทุกไตรมาส

2.3.6 สอบทานให้บริษัทมีระบบควบคุมภายในและตรวจสอบภายในที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิผล รวมถึงสอบทานการปฏิบัติของบริษัทให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อกำหนด ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของบริษัทและพิจารณาเปิดเผยข้อมูลของบริษัทในกรณีที่เกิดรายการที่อาจมีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ให้มีความถูกต้องครบถ้วน

2.3.7 มีการพิจารณาคัดเลือกและเสนอแต่งตั้งผู้สอบบัญชีรวมทั้งคำตอบแทนที่เหมาะสมโดยพิจารณาประสิทธิภาพและผลงานในปีที่ผ่านมา

2.3.8 ควรจัดทำรายงานการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบ โดยเปิดเผยในรายงานประจำปี

2.4 การดำเนินงานของคณะกรรมการมีประสิทธิภาพ โปร่งใส คณะกรรมการควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ระวังระมัดระวัง และเป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ มติที่ประชุมผู้ถือหุ้น นอกจากนี้การดำเนินงานของคณะกรรมการควรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส

เกณฑ์การจัดอันดับ

2.4.1 คณะกรรมการควรอุทิศเวลาอย่างเพียงพอที่จะทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ รวมทั้งทุ่มเทความสามารถเพื่อประโยชน์สูงสุดของบริษัท โดยมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอและถือเป็นหน้าที่ที่กรรมการควรเข้าประชุมทุกครั้ง

2.4.2 มีเอกสารประกอบการประชุมครบถ้วน และมีการส่งล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วันก่อนวันประชุมและการจัดทำรายงานการประชุมควรมีรายละเอียดครบถ้วน เช่น มติที่ประชุมที่เห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย งดออกเสียง เป็นต้น และมีระบบการจัดเก็บและควบคุมมิให้มีการแก้ไขรายงานการประชุมภายหลังรับรองรายงานการประชุมไปแล้ว

2.4.3 มีเลขานุการบริษัท หรือหน่วยงานอื่นที่ทำหน้าที่ทำนองเดียวกันเพื่อทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างผู้ถือหุ้น คณะกรรมการให้คำแนะนำปรึกษาด้านกฎหมาย/ข้อบังคับและจัดทำรายงานทางการเงินรายงานที่เกี่ยวกับคณะกรรมการและผู้ถือหุ้น รวมทั้งเอกสารต่าง ๆ ให้ถูกต้องทันเวลา

3. การเปิดเผยข้อมูล (25%) ประกอบด้วย

3.1 สารสำคัญของข้อมูล ได้แก่ งบการเงิน แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และรายงานประจำปี การเปิดเผยข้อมูลเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ผู้ถือหุ้นสามารถใช้เป็นช่องทางในการติดตามการปฏิบัติงานของคณะกรรมการและคณะผู้บริหาร ได้โดยข้อมูลที่เปิดเผยต้องมีความถูกต้องเชื่อถือได้เพียงพอและทันต่อเหตุการณ์

เกณฑ์การจัดอันดับ

- 3.1.1 มีการเปิดเผยข้อมูลตรงตามกำหนดเวลา เป็นไปตามข้อกำหนดของสำนักงาน ก.ล.ต. และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
- 3.1.2 งบการเงินน่าเชื่อถือ ถูกต้อง เป็นตามมาตรฐานบัญชีและครบถ้วนตามข้อกำหนดของสำนักงาน ก.ล.ต. และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
- 3.1.3 มีการทำบทรายงานและการวิเคราะห์ของฝ่ายบริหาร (Management Discussion and Analysis : MD&A) รายไตรมาสซึ่งมีการแสดงถึงสิ่งที่ผ่านมา แนวโน้มและผลการดำเนินงานในอนาคตทั้งด้านบวกและลบ
- 3.1.4 มีการเปิดเผยข้อมูลในเรื่องที่เป็น Non-Financial ดังต่อไปนี้
- 3.1.4.1 โครงสร้างการถือหุ้นที่ชัดเจนเพื่อให้ทราบอำนาจการควบคุมกิจการที่แท้จริง
- 3.1.4.2 สภาพธุรกิจ แผนงานทางธุรกิจและกลยุทธ์
- 3.1.4.3 สารสนเทศเกี่ยวกับกรรมการ ผู้บริหารระดับสูง และคำตอบแทน
- 3.1.4.4 นโยบายและโครงสร้างการกำกับดูแลกิจการของบริษัท
- 3.1.4.5 รายการกับบริษัทที่เกี่ยวข้อง เช่น รายชื่อกรรมการและผู้ถือหุ้น ความสัมพันธ์กับบริษัท
- 3.1.4.6 สารสนเทศเกี่ยวกับความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญต่อบริษัทและบริษัทในเครือ โดยระบุถึงมาตรการในการป้องกันความเสี่ยงดังกล่าวด้วย
- 3.1.4.7 รายการขัดแย้งทางผลประโยชน์ทุกกรณีในรายงานประจำปี สารสนเทศที่สำคัญเกี่ยวกับลูกจ้างและผู้มีส่วนได้เสียอื่นที่มีผลกระทบต่อผลดำเนินงานของบริษัท เช่น นโยบายสิ่งแวดล้อม นโยบายทรัพยากรบุคคล สารสนเทศที่เกี่ยวกับนโยบายจริยธรรมธุรกิจ และนโยบายสภาพแวดล้อม

3.2 การเข้าถึงข้อมูลของผู้ลงทุน บริษัทควรปฏิบัติต่อผู้ลงทุนอย่างเท่าเทียมกัน การเผยแพร่ข้อมูลควรให้ผู้ลงทุนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก เท่าเทียมกัน

เกณฑ์การจัดอันดับ

3.2.1 มีการเผยแพร่ข้อมูลงบการเงิน รายงานประจำปีของบริษัทผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น Website ของบริษัทหรือหน่วยงานผู้ลงทุนสัมพันธ์ (Investor Relations) เป็นต้น เพื่อให้ผู้ลงทุนมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลอย่างเท่าเทียมกัน

3.2.2 ควรจัดให้มีหน่วยงานผู้ลงทุนสัมพันธ์หรือบุคคลที่มีหน้าที่เฉพาะเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ลงทุนและนักวิเคราะห์หลักทรัพย์ในการนัดพบผู้บริหาร รวมทั้งทำหน้าที่สื่อสารกับผู้ถือหุ้น ผู้ลงทุนและนักวิเคราะห์หลักทรัพย์

4. วัฒนธรรมการกำกับดูแลกิจการ (15%) ประกอบด้วย

4.1 บรรยากาศในระดับผู้ถือหุ้น บรรยากาศที่ดีในระดับผู้ถือหุ้นจะเกิดขึ้น เมื่อลักษณะการถือหุ้นไม่เอื้อให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งสามารถควบคุมสิทธิออกเสียง หรือมีอำนาจเบ็ดเตล็ดเด็ดขาดในการบริหารงานแต่เพียงผู้เดียว

เกณฑ์การจัดอันดับ

มีสัดส่วนการกระจายหุ้นให้ผู้ถือหุ้นรายย่อย (Free Float) มากกว่า 50% ของทุนชำระแล้ว หรือไม่มีบุคคลใดควบคุมสิทธิออกเสียงมากกว่า 40% จนสามารถควบคุมบริษัทนั้นได้ในทางปฏิบัติ

4.2 บรรยากาศในองค์กร ซึ่งรวมถึงระดับคณะกรรมการ ระดับคณะผู้บริหาร และระดับพนักงาน การกำกับดูแลกิจการที่ดี เป็นเรื่องที่ต้องปลูกฝังให้เกิดจิตสำนึกขึ้นในองค์กร เพื่อให้ทุกฝ่ายทั้งในระดับกรรมการ คณะผู้บริหาร และพนักงานของบริษัท ได้เข้าใจในหลักการของการกำกับดูแลกิจการที่ดีอย่างลึกซึ้ง

เกณฑ์การจัดอันดับ

4.2.1 ควรกำหนดนโยบายที่จะนำองค์กรไปสู่การกำกับดูแลกิจการที่ดี มีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และความคืบหน้าในการปฏิบัติแต่ละปี

4.2.2 ควรจัดทำหลักการและปรัชญาในการทำงานหรือคู่มือจริยธรรมหรือจรรยาบรรณธุรกิจพร้อมทั้งสนับสนุนให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง

4.2.3 มีการชี้แจงในเรื่องการกำกับดูแลกิจการให้แก่บุคลากรทุกระดับในองค์กรมีความเข้าใจรวมทั้งมีการกระตุ้นให้ปฏิบัติตามอย่างจริงจัง

4.3 บรรยากาศต่อผู้มีส่วนได้เสีย บริษัทควรมีการคำนึงถึงและปฏิบัติเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้มีส่วนได้เสียอื่น และให้ผู้มีส่วนได้เสียอื่นสามารถใช้สิทธิในการดูแลผลประโยชน์ของตน และมีกลไกของบริษัทให้ผู้มีส่วนได้เสียอื่นสามารถเรียกร้องสิทธิได้อย่างเพียงพอ

เกณฑ์การจัดอันดับ

4.3.1 หลักปฏิบัติที่บุคคลทุกระดับควรปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้เสียอื่น

4.3.2 มีกลไกของบริษัทที่ผู้มีส่วนได้เสียอื่นสามารถรักษาสิทธิของตนเองได้โดยที่ผู้มีส่วนได้เสียได้แก่ พนักงาน ลูกค้า คู่ค้า เจ้าหนี้ คู่แข่ง ชุมชน และสังคม

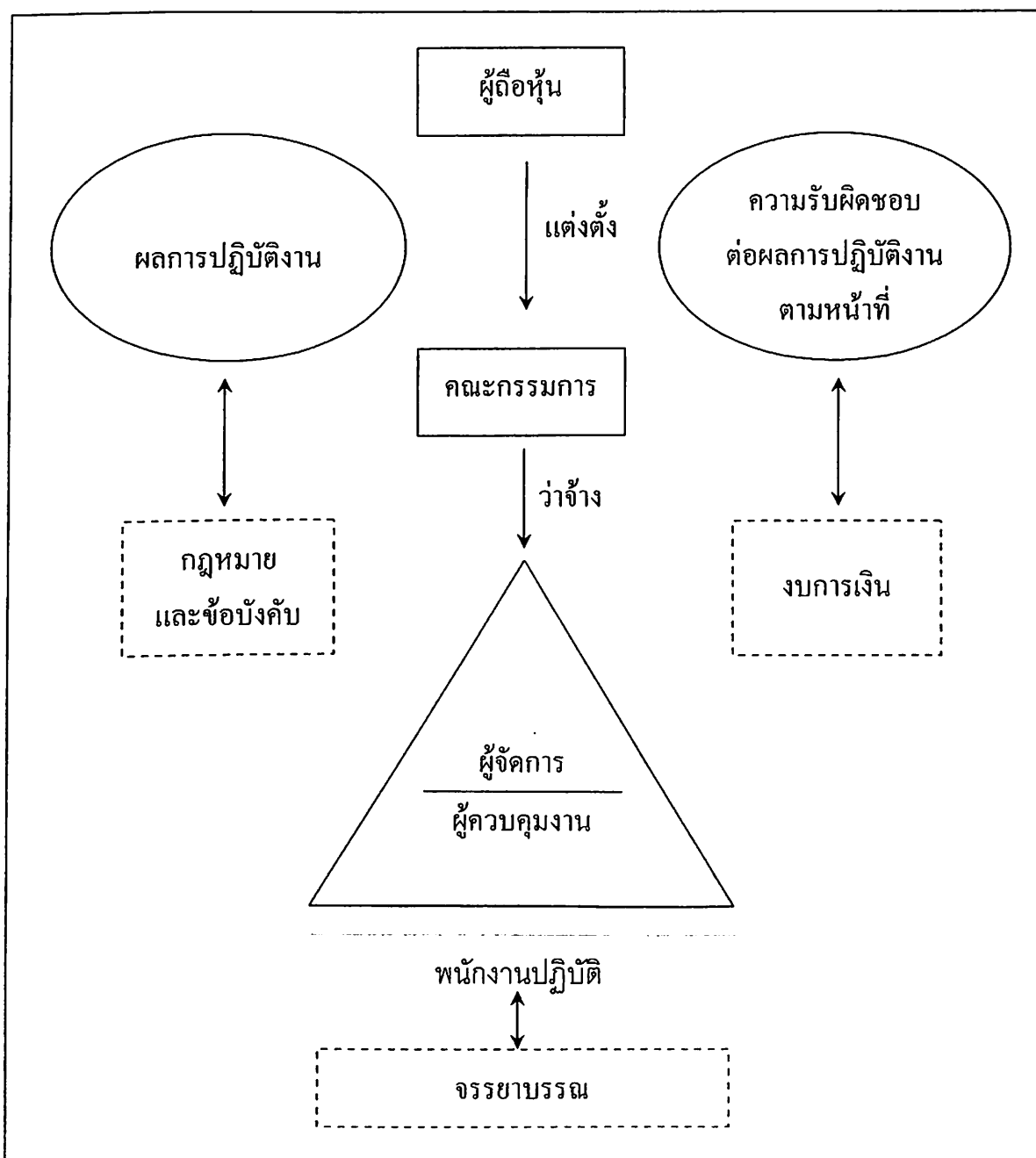
ทฤษฎีเพื่ออธิบายกลไกการกำกับดูแลกิจการในการจัดอันดับ

สำหรับกิจการขนาดเล็ก เจ้าของเงินทุนกับผู้บริหารมักเป็นบุคคลเดียวกัน ดังนั้น เมื่อมีการบริหารงานผิดพลาดประการใด เจ้าของเงินทุนหรือผู้บริหารจึงเป็นบุคคลซึ่งรับผิดชอบผลการบริหารงานไว้เพียงผู้เดียว เมื่อกิจการมีการเจริญเติบโตขึ้นมากเป็นบริษัทขนาดใหญ่ ทำให้ต้องมีการระดมทุนจากบุคคลอื่นจากภายนอกที่มีใจผู้ก่อตั้งซึ่งเป็นเจ้าของดั้งเดิม ส่งผลให้กิจการเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้เสียในจำนวนมาก รูปแบบการบริหารจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไป โดยกิจการอาจจ้างผู้บริหารมืออาชีพมาช่วยในการบริหารงานเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มในระดับที่สูงขึ้น

Jensen and Meckling (1976) เสนอ ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ว่าเจ้าของกิจการไม่สามารถบริหารงานเพียงผู้เดียวได้ จึงทำให้ต้องจ้างบุคคลอื่นจากภายนอกเข้ามาช่วยในการบริหารงานแทนตน ทฤษฎีนี้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นตัวแทนว่าเกิดขึ้นระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย โดยฝ่ายที่มอบอำนาจ คือ ตัวการ (Principal) ซึ่งคือเจ้าของกิจการ ในขณะที่อีกฝ่ายที่ได้รับมอบอำนาจในการบริหารงานคือ ตัวแทน (Agent) ซึ่งคือผู้บริหารที่ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้นให้เข้ามาบริหารจัดการกิจการ ให้เกิดมูลค่าในระดับที่สูงขึ้น ตัวแทน (หรือคณะกรรมการ) มีบทบาทหน้าที่กำหนดกลยุทธ์และบริหารจัดการองค์กรตามกลยุทธ์นั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการ ในขณะที่ตัวกันกิจการได้จ้างผู้จัดการ ผู้ควบคุมงานและพนักงาน ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะนำ

กลยุทธ์ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ ดังแสดงตามภาพ トラบไคที่คณะกรรมการ ซึ่งเป็นตัวแทนตัดสินใจลงทุนเพื่อสร้างผลตอบแทนสูงสุดจากเงินลงทุนในวิธีที่สอดคล้องกับการสร้างผลประโยชน์สูงสุดของผู้ถือหุ้น ซึ่งเป็นตัวการแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือหุ้นกับคณะกรรมการยังคงมีประสิทธิผลที่ดี และมูลค่าของกิจการสามารถสร้างได้ในระดับที่สูงขึ้น แต่ถ้าหากผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ของผู้ถือหุ้นกับคณะกรรมการไม่สอดคล้องกัน จะทำให้เกิดปัญหาการเป็นตัวแทน (Agency Problem) ขึ้น ซึ่งจะทำให้มูลค่าของกิจการลดลงจากระดับที่ควรเป็น

ภาพที่ 2.3 แนวคิดตัวแทนของกิจการ

ปัญหาที่เกิดจากองค์กรที่มีการแบ่งแยกระหว่างผู้บริหารและเจ้าของ มีดังต่อไปนี้

1. การขัดแย้งของผลประโยชน์ (Conflict of Interest) ซึ่งเป็นการเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตนจนไปขัดแย้งต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายแล้วทำให้ประโยชน์ของกิจการเสียไป
2. ปัญหา Moral Hazard เป็นปัญหาที่ตัวการหรือเจ้าของกิจการไม่สามารถแน่ใจว่าตัวแทนหรือคณะกรรมการที่เลือกเข้ามาแล้วนั้นได้ใช้ความพยายามสูงสุดในการทำงานหรือไม่ หรือทำงานเต็มประสิทธิภาพหรือไม่
3. ปัญหา Adverse Selection เป็นปัญหาที่ตัวการหรือเจ้าของกิจการไม่สามารถแน่ใจว่าตัวแทนหรือคณะกรรมการที่เลือกเข้ามาแล้วนั้น จะมีความสามารถในการบริหารงานได้สอดคล้องกับผลตอบแทนที่ได้รับหรือไม่

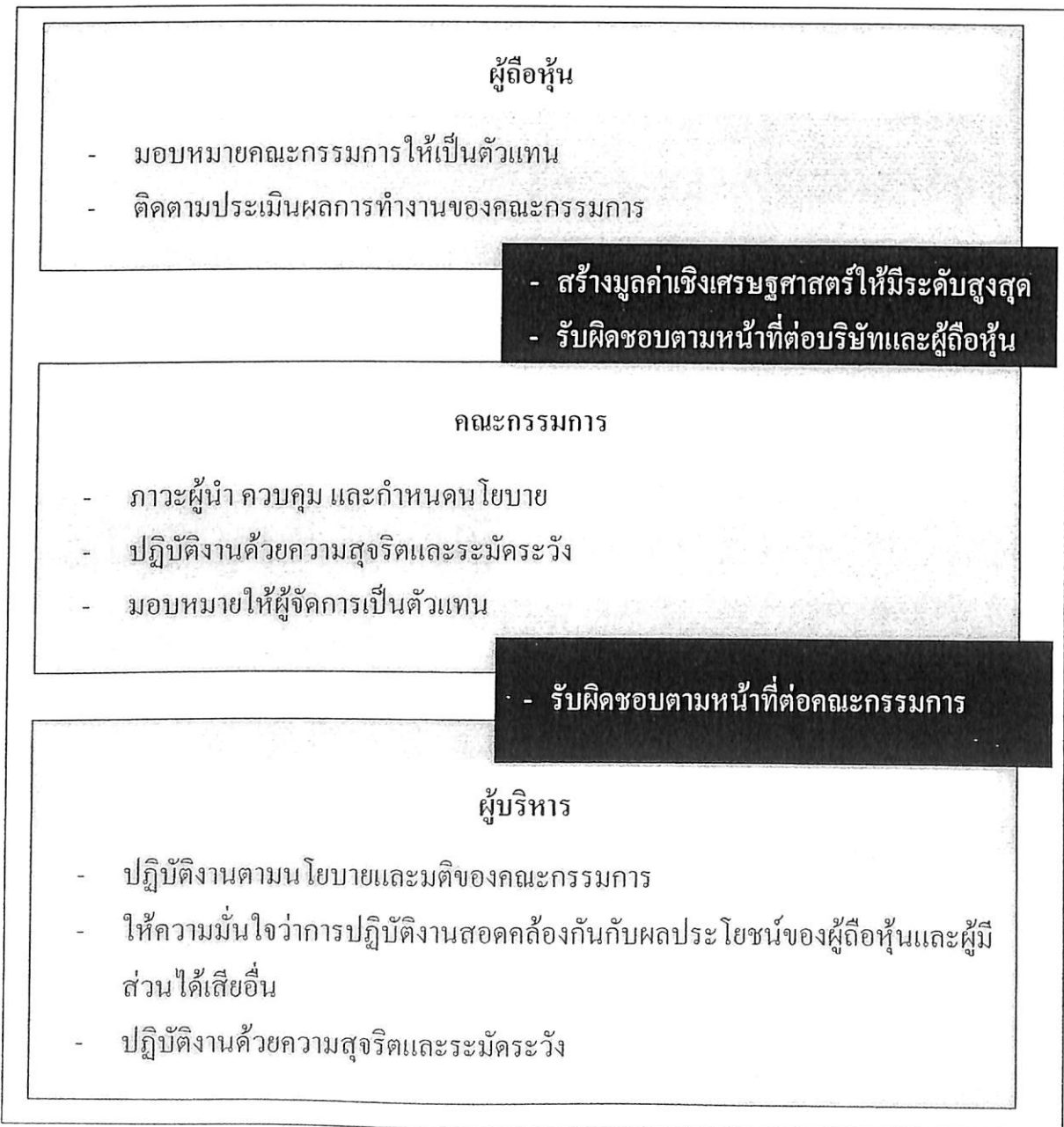
ทฤษฎีตัวแทนใช้อธิบายพฤติกรรมของคนและความเป็นไปในองค์กรได้อย่างลึกซึ้ง จนสามารถนำมาปรับให้เข้ากับองค์กรทุกองค์กรได้ นอกจากนี้ทฤษฎีนี้ยังสามารถนำมาใช้อธิบายมูลเหตุจูงใจการตกแต่งบัญชี ที่มักเป็นพฤติกรรมที่พบร่วมกับการชกย้ายถ่ายเทผลประโยชน์ที่ควรเป็นของผู้ถือหุ้นในบริษัทให้กลายเป็นของตัวแทนได้

ลักษณะความสัมพันธ์ในทางธุรกิจเป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวการ กับตัวแทน กล่าวคือตัวการได้ว่าจ้างโดยจ่ายค่าตอบแทนให้ตัวแทนเข้ามาดำเนินงานให้ตน และตัวแทนจะต้องรายงานผลการดำเนินงาน ฐานะการเงินของกิจการที่ตนรับผิดชอบ พร้อมทั้งส่งมอบผลประโยชน์ให้ตัวการแยกการเป็นเจ้าของจากการบริหารก่อให้เกิดความเกี่ยวพันตามกฎหมายว่าด้วยตัวแทน โดยความเกี่ยวพันระหว่างคณะกรรมการ ฝ่ายจัดการ และผู้ถือหุ้นเป็นความรับผิดชอบอันเกิดจากความเชื่อใจและไว้วางใจต่อกัน โดยที่กรรมการมีความรับผิดชอบตามหน้าที่ต่อผู้ถือหุ้น และฝ่ายจัดการมีความรับผิดชอบตามหน้าที่ต่อคณะกรรมการและผู้ถือหุ้น

ในการดำเนินงานของบริษัท ผู้ถือหุ้นจะเป็นผู้คัดเลือกกรรมการ จากนั้นกรรมการจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นในการคัดเลือกผู้บริหารมาบริหารงานให้แก่บริษัท ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสามฝ่าย แสดงตามภาพ

การแยกการเป็นเจ้าของจากการบริหารอาจนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์
 อย่างไรก็ตาม การกำกับดูแลกิจการจึงเป็นทางเลือกหนึ่งซึ่งเจ้าของกิจการอาจเลือกใช้ เพื่อให้
 ผู้บริหารปฏิบัติงานให้เกิดมูลค่าสูงสุดต่อกิจการ โดยมีกลไกผลการปฏิบัติงาน (Performance) และ
 กลไกความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ (Accountability) ซึ่งจะช่วยให้แนวคิดตัวแทนมี
 ความสมบูรณ์ นอกจากนี้ ตามภาพข้างต้น สิ่งที่ต้องดำเนินการดำเนินการเพื่อเสริมให้การกำกับดูแล
 กิจการสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น คือ (1) กฎหมายและข้อบังคับ
 เช่น กฎหมายแรงงาน กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (2) งบการเงินที่เผยแพร่ต่อสาธารณชนต้องผ่าน
 การตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชี และ (3) จรรยาบรรณเป็นบรรทัดฐานหรือแนวทางปฏิบัติที่ดี

ภาพที่ 2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือหุ้น คณะกรรมการ และผู้บริหาร

คำถามตามมาที่สำคัญอย่างหนึ่งเมื่อกิจการมีการแบ่งแยกหน้าที่กันระหว่างตัวการและตัวแทน คือ ผู้ถือหุ้นจะสามารถใช้สิทธิของตนในการควบคุมการบริหารบริษัทได้อย่างไร สำหรับคำถามข้อนี้ทฤษฎีตัวแทนยังมีข้อสมมติพื้นฐานที่สำคัญ คือ การตรวจสอบการทำงานของตัวแทน ซึ่งก็คือผู้บริหารนั้นกระทำค่อนข้างยาก มีต้นทุนที่สูงและใช้เวลานาน วิธีหนึ่ง que ผู้ถือหุ้นสามารถใช้ในการตรวจสอบการบริหารงาน และช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางผลประโยชน์จากการแต่งตั้งผู้บริหารมาเป็นตัวแทนบริหารงาน คือ ผู้ถือหุ้นมีอำนาจที่จะกำหนดทิศทางการดำเนินงานของบริษัทผ่านการออกเสียงในที่ประชุมผู้ถือหุ้น ซึ่งการออกเสียงลงมติจะสามารถโน้มน้าวการตัดสินใจของคณะกรรมการ นอกจากนี้การกำกับดูแลยังมี คือ กลไกการครอบครองกิจการ ซึ่งความเกรงกลัวของผู้บริหารในการถูกยึดอำนาจจากการครอบครองกิจการแบบปรปักษ์ยอมทำให้ผู้บริหารทำงานอย่างมีความรับผิดชอบมากขึ้น

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลงทุน

ทฤษฎีที่ช่วยตัดสินใจในการลงทุนในหลักทรัพย์มีหลายทฤษฎีด้วยกัน ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่นำมาประยุกต์เพื่อใช้ในการอธิบายเกี่ยวกับปัจจัยกำหนดการลงทุนในหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีดังนี้

1. ทฤษฎีการบริหารพอร์ตโฟลิโอสมัยใหม่ (Modern portfolio theory: MPT)

กล่าวไว้ว่า นักลงทุนทุกรายเป็นผู้มีเหตุผล (Rational) และเลือกลงทุนภายในกรอบความเสี่ยงที่ตนได้กำหนดไว้ล่วงหน้า โดยกระจายการลงทุนในหลักทรัพย์หลาย ๆ ประเภทที่มีความสัมพันธ์ (Correlation) ของอัตราผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริงจะไม่เบี่ยงเบนไปจากผลตอบแทนที่คาดหวังไว้

ยกตัวอย่าง เช่น หากลงทุนในหลักทรัพย์ A และหลักทรัพย์ B ซึ่งอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ทั้งสองมีความสัมพันธ์เกือบจะเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามอย่างสมบูรณ์ เมื่อมีเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งมากระทบหลักทรัพย์ตัวใดตัวหนึ่งจนทำให้ผลตอบแทนเปลี่ยนแปลงไป ผลตอบแทนรวมของพอร์ตการลงทุนไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก อีกทั้งยังช่วยลดความเสี่ยงของความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย

2. ทฤษฎีการคิดราคาสินทรัพย์ (Asset pricing theory)

เน้นการลงทุนในหลักทรัพย์ที่ให้อัตราผลตอบแทนที่เหมาะสมกับระดับความเสี่ยงที่นักลงทุนยอมรับได้ โดยพิจารณาคัดเลือกหลักทรัพย์จากอัตราผลตอบแทนส่วนเกินที่นักลงทุนจะได้รับ (Risk premium) เมื่อเทียบกับอัตราผลตอบแทนที่ปราศจากความเสี่ยงในการลงทุน เช่น การฝากเงิน หรือการลงทุนในตั๋วเงินคลังสำหรับจุดมุ่งหมายของการกระจายการลงทุนในหลักทรัพย์ในทฤษฎีนี้ ก็เพื่อขจัดความเสี่ยงเฉพาะตัว (Unsystematic risk) ของหลักทรัพย์ที่อยู่ในกลุ่มหลักทรัพย์ ทฤษฎีนี้ยังสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

2.1 ทฤษฎีการคิดราคาสินทรัพย์ต้นทุน (Capital asset pricing theory - CAPM) เป็นทฤษฎีการลงทุนที่มีข้อสมมติฐานว่า

2.1.1 อัตราผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุนในหลักทรัพย์ใด ๆ ไม่ควรต่ำกว่าอัตราผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุนในหลักทรัพย์นั้น ๆ

2.1.2 การกระจายการลงทุนในจำนวนหลักทรัพย์ที่มากพอจะช่วยขจัดความเสี่ยงเฉพาะตัวของหลักทรัพย์นั้น ๆ ได้ แต่ยังคงมีความเสี่ยงที่เป็นระบบอยู่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อหลักทรัพย์ทุกตัวและไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

2.2 ทฤษฎีการทำกำไรจากราคาที่ผิดปกติ (Arbitrage pricing theory) มีข้อสมมติฐานว่าในบางขณะเวลาราคาตลาดหลักทรัพย์ใดหลักทรัพย์หนึ่งอาจมีมูลค่ามากกว่าหรือต่ำกว่าที่ควรจะเป็นของหลักทรัพย์นั้น ซึ่งเรียกภาวะที่เกิดขึ้นว่า “ราคาผิดปกติ” (Mispricing) โดยอาจมีสาเหตุมาจากที่ราคาตลาดหลักทรัพย์นั้นยังไม่ได้สะท้อนถึงมูลค่าปัจจุบัน ทั้งนี้นักลงทุนในตลาดจะเป็นผู้กำหนดราคาสมดุลของหลักทรัพย์โดยการขายหลักทรัพย์ที่มีมูลค่า เกิน กว่าที่ควรจะเป็น (Overpriced) และซื้อ หลักทรัพย์ที่มีมูลค่า ต่ำ เกินกว่าที่ควรจะเป็น (Under priced) จนในที่สุดการซื้อขายข้างต้น จะทำให้ราคาผิดปกติของหลักทรัพย์ทั้งหลายวิ่งกลับเข้าสู่ภาวะราคาสมดุล

3. ทฤษฎีจิตวิถยามวลชน (ปิยะ พังงา, 2552, หน้า 19 – 20)

แนวความคิดในเรื่องจิตวิถยามวลชนมาจากแนวคิดที่ว่า การวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมอารมณ์ของมวลชนในอนาคตและการพิจารณาถึงระดับของความมองโลกในแง่ดีและแง่ร้ายของมวลชนจะสามารถทำให้เราเลือกโอกาสในการเล่นหุ้นได้ แนวคิดนี้เชื่อว่าการตัดสินใจลงทุนใน

ตลาดทุนของนักเล่นหุ้นไม่ได้มาจากหลักเหตุและผลการซื้อขายหลักทรัพย์ แต่เกิดขึ้นจากการมองโลกในแง่ดีและแง่ร้ายของนักลงทุน ถ้านักลงทุนมองโลกในแง่ดีเกินไปจนควบคุมไม่ได้ ก็จะนำไปสู่ความคลั่งไคล้ ซึ่งอยู่เหนือเหตุและผล และทำให้นักลงทุนใช้อารมณ์ในการลงทุนมากกว่าใช้เหตุผล จากแนวคิดนี้นักลงทุนผู้ชาญฉลาดอาจจะอาศัยความรู้เหตุผลของมวลชนพลิกกลับสร้างโอกาสในการช่วงชิงความสำเร็จได้ จากการวิเคราะห์โดยประเมินว่าภาวะการณ์ใดที่มวลชนมีความอ่อนไหว และการมองโลกในแง่ดีมากหรือร้ายสุด ๆ ในที่สุดความผันผวนของตลาดทุนมักเกิดขึ้นอย่างไร พื้นฐานและหลักการแห่งความเป็นจริง ดังนั้นนักลงทุนที่ชาญฉลาดต้องหาจังหวะดักซื้อหรือขายตามกระแสอารมณ์ของมวลชน และยึดหลักความเป็นจริงบนเหตุและผลให้ได้

การใช้อารมณ์ในการลงทุนสามารถแบ่งได้ 5 แบบ (นิเวศน์ เหมวชิราวกร, 2548) คือ 1. อารมณ์สงสัย เป็นอารมณ์ที่เกิดจากการลงทุนในครั้งแรก นักลงทุนจะรู้สึกสงสัยและไม่ไว้ใจว่าราคาหลักทรัพย์จะสูงขึ้นด้วยเหตุใด และไม่มีคามมั่นใจว่าราคาหลักทรัพย์จะสูงขึ้นไปได้ต่อเนื่อง 2. อารมณ์ระมัดระวัง เกิดขึ้นเมื่อนักลงทุนเริ่มจับตาราคาหลักทรัพย์อย่างห่าง ๆ ในขณะที่ราคาหลักทรัพย์เดินหน้าไปเรื่อย ๆ พร้อมกับการปรับตัวเป็นระยะ ๆ แต่นักลงทุนยังระมัดระวัง ไม่ผลิผลตามแต่ก็เริ่มสนใจศึกษาจากหนังสือพิมพ์และสื่ออื่น ๆ มากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ก็ยังไม่กล้าตัดสินใจลงทุน อารมณ์ขั้นที่ 3 และ 4 ก็คือความมั่นใจ และความกระตือรือร้น สิ่งนี้เกิดขึ้นเมื่อราคาหลักทรัพย์วิ่งขึ้นไปอย่างรวดเร็วอีกครั้ง ในช่วงเวลานี้ นักวิเคราะห์ต่างก็เริ่มมองราคาหลักทรัพย์ในทิศทางที่เป็นบวก อารมณ์ที่ 5 คือความโลภ นักลงทุนจะมั่นใจอย่างมากว่าราคาหลักทรัพย์จะสูงขึ้น นักลงทุนจะรีบเข้าไปลงทุนซื้อหลักทรัพย์เนื่องจากกลัวว่าจะเสียโอกาสที่จะได้กำไร หากนักเล่นหุ้นที่ชาญฉลาดสามารถเข้าถึงในความรู้สึกของอารมณ์มวลชนในแต่ละลักษณะ ได้ย่อมได้เปรียบต่อการลงทุน

เนื่องจากความลำบากในการหามูลค่าพื้นฐานของสินทรัพย์ อีกทั้งตัวเลขที่ได้มาก็เป็นที่น่าสงสัยว่าจะถูกต้องสมบูรณ์เพียงใด ลอร์ด เคนส์ ผู้ซึ่งถือว่าเป็น“บิดาแห่งเศรษฐศาสตร์หลังยุคภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ” และก็เป็นนักลงทุนที่ประสบผลสำเร็จมากคนหนึ่ง จึงมีแนวคิดในเรื่องจิตวิทยา มวลชนขึ้นมา ซึ่งเขาเชื่อว่าการวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมและอารมณ์ของมวลชนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และพิจารณาถึงระดับของความมองโลกในแง่ดีของคนเหล่านี้ จะสามารถทำให้เราเลือกโอกาสในการลงทุนได้ และโดยหลักการนี้เองจึงทำให้เกิดการวิเคราะห์ทางเทคนิค (Technical Analysis) ขึ้น การมองโลกในแง่ดีเป็นสิ่งที่ดี แต่ถ้านักลงทุนมองโลกในแง่ดีเกินไปจนควบคุมไม่ได้ ก็จะนำไปสู่

ความบ้าคลั่งได้ และลักษณะที่เด่นประการหนึ่งของความบ้าคลั่งก็คือ การไม่สามารถหวนคิดถึงบทเรียนที่เคยประสบมาในอดีต และใช้อารมณ์ในการลงทุนมากกว่าสติ

ตามแนวความคิดนี้นักลงทุนอาจประสบความสำเร็จได้จากการวิเคราะห์และประเมินว่าภาวะการณ์ลักษณะใดที่มวลชนมีความอ่อนไหว และจะก่อให้เกิดประกายความหวังและการมองโลกในแง่ดีมากที่สุด แล้วก็เข้าไปลงทุนเอาไว้ก่อน เมื่อภาวะการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นและเมื่อมวลชนทั่วไปเข้ามาลงทุนมากขึ้นหลักทรัพย์ที่ซื้อไว้ก็จะมีมูลค่าเพิ่มขึ้น โดยแนวคิดนี้ ลอร์ด เคนส์ ใช้หลักจิตวิทยาการศึกษาตลาดหลักทรัพย์มากกว่าการวิเคราะห์ทางการเงิน โดยหลักการลงทุนตามแนวคิดนี้มีดังต่อไปนี้

1. หัวใจสำคัญที่สุดก็คือ มีความคิดสวนกระแสกับคนทั่วไป ภายใต้พื้นฐานสำคัญก็คือ ถ้าทุกคนเห็นด้วยกับสิ่งที่ดีหรือข้อดีของมัน การลงทุนนั้นก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องแพง ดังนั้นมันก็ไม่น่าสนใจ

2. เลือกการลงทุนน้อยตัวหรือน้อยอย่าง โดยคำนึงถึงความถูกต้องของมันเมื่อเทียบกับ มูลค่าที่แท้จริงของมันในปัจจุบันและศักยภาพของมันในช่วงหลายปีข้างหน้า ทั้งนี้จะต้องเปรียบเทียบกับการลงทุนในหุ้นหรือหลักทรัพย์ตัวอื่นในช่วงเวลาเดียวกันด้วย

3. ให้ถือหุ้นหรือการลงทุนจำนวนน้อยตัวที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่เหล่านั้นยาวนานผ่านภาวะที่ทั้งดีและร้ายบางที่อาจจะหลายปี จนกระทั่งมันบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือจนกระทั่งปรากฏชัดเจนว่าซื้อหุ้นหรือหลักทรัพย์นั้นผิดตัว

4. ให้ถือพอร์ตโฟลิโอการลงทุนที่สมดุล นั่นคือ มีความเสี่ยงที่หลากหลาย และถ้าเป็นไปได้ ความเสี่ยงเหล่านั้นมีการหักล้างกันเอง เช่น ถือหุ้นบริษัททอง เพราะมันมักจะปรับตัวตรงกันข้ามกับหุ้นทั่วไปเมื่อมีการผันผวนของราคาหุ้นหนัก ๆ การถือหุ้นที่มีความเสี่ยงหลากหลายแบบนี้ จะทำให้ความเสี่ยงโดยรวมของพอร์ตไม่สูงแม้ว่าความเสี่ยงของแต่ละตัวจะสูงก็ตาม

4. ทฤษฎีประสิทธิภาพตลาด (ปิยะ พังงา, 2552, หน้า 20 – 22)

ราคาของสินทรัพย์ถูกคำนวณขึ้นจากผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากสินทรัพย์นั้นในอนาคต แล้วนำมาคิดลดเป็นมูลค่าปัจจุบัน ดังนั้น การคาดคะเนจึงมีส่วนสำคัญในการประเมินมูลค่าของสินทรัพย์ เช่น การคาดคะเนเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของบริษัท (Fundamental) ความสามารถในการชำระหนี้หรือการทำกำไร การคาดคะเนอัตราดอกเบี้ย ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ การคาดคะเนสภาพเศรษฐกิจ อุปสงค์และอุปทานในตลาด เป็นต้น โดยทฤษฎีที่เกี่ยวกับการคาดคะเนที่รู้จักกันดีได้แก่ แนวคิดการคาดคะเนอย่างมีเหตุมีผล (Rational expectation) ซึ่งกล่าวถึงการใช้ข้อมูลข่าวสารทุกอย่างที่มีอยู่ในการคาดคะเนอย่างมีเหตุมีผล ซึ่งเป็นการคาดคะเนที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (Optimal forecast) จนนำมาสู่สมมติฐานตลาดที่มีประสิทธิภาพ (Efficient market hypothesis) ซึ่งเกิดจากการประยุกต์ทฤษฎีการคาดคะเนอย่างมีเหตุมีผลเข้ากับเรื่องของตลาดการเงิน ทำให้สรุปได้ว่าราคาของหลักทรัพย์ (เช่น หุ้น ตราสารหนี้) จะสะท้อนถึงข้อมูลข่าวสารทั้งหมดที่มีอยู่ในปัจจุบัน และสามารถปรับตัวได้ทันทีเมื่อข้อมูลข่าวสารและการคาดคะเนเปลี่ยนไป ทำให้ราคาของหลักทรัพย์อยู่ในระดับที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม การคาดคะเนเป็นเพียงการคิดคำนวณถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเท่านั้น ซึ่งไม่จำเป็นว่าการคาดการณ์จะถูกต้องเสมอไป แต่อย่างไรก็ตาม ความผิดพลาดที่เกิดจากการคาดคะเนเป็นสิ่งที่ไม่สามารถคาดเดาได้ บางครั้งอาจจะคาดคะเนสูงเกินไปหรือบางครั้งอาจจะคาดคะเนต่ำเกินไป แต่โดยเฉลี่ยแล้ว ความผิดพลาดจากการคาดคะเนจะมีค่าเฉลี่ยเท่ากับศูนย์ในระยะยาว ทำให้ราคาหลักทรัพย์ในตลาดอาจมีค่าสูงหรือต่ำกว่าค่าที่เหมาะสมได้ในลักษณะสุ่ม (Random) ดังนั้น จึงไม่มีใครที่มีความได้เปรียบเหนือคนอื่นในการใช้กลยุทธ์การซื้อขายใด ๆ ก็ตามที่จะทำให้สามารถคาดคะเนราคาของหลักทรัพย์หรือทำกำไรจากตลาดได้มากกว่าคนอื่น นั่นหมายความว่า หากผู้เล่นคนใดได้กำไรจากการซื้อขายเหนือผู้เล่นคนอื่น นั่นเป็นเพียงเหตุการณ์ระยะสั้น ซึ่งเกิดจากการที่ราคามีการเคลื่อนไหวแบบสุ่ม มิได้เกิดจากการมีทักษะหรือการมีข้อมูลเหนือผู้อื่น ข้อมูลที่ผู้เล่นทุกคนในตลาดรับรู้ตามสมมติฐานตลาดที่มีประสิทธิภาพนี้ มิได้หมายความว่า ผู้เล่นทราบข้อมูลข่าวสารทุกอย่างโดยสมบูรณ์ หากแต่หมายความว่า ผู้เล่นทุกคนรับรู้ข้อมูลข่าวสารชุดเดียวกัน สิ่งใคร่รู้ก็จะรู้เหมือนกัน สิ่งใดไม่รู้ก็จะไม่รู้เหมือนกัน แม้หากเกิดความเข้าใจผิดขึ้นจากข่าวลือ ก็จะเข้าใจผิดเหมือนกัน เป็นต้น

สมมติฐานตลาดที่มีประสิทธิภาพ (Efficient market) ประกอบด้วย (ตลาดการเงินและการลงทุนในหลักทรัพย์, 2554, หน้า 221)

1. จำนวนผู้ซื้อและผู้ขายมีจำนวนมากจนกระทั่งไม่มีบุคคลหนึ่งบุคคลใดมีอำนาจในการกำหนดราคาหลักทรัพย์ ราคาที่เกิดขึ้นจะเป็นราคาที่มีแนวโน้มเข้าสู่ดุลยภาพของตลาดหลักทรัพย์ หรืออาจกล่าวได้ว่าตลาดที่มีประสิทธิภาพจะประกอบไปด้วยผู้ลงทุนจำนวนมาก โดยที่แต่ละคนไม่มีอิทธิพลโดยตรงกับการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์
2. ผู้ลงทุนแต่ละคนมีพื้นฐานในการประเมินมูลค่าหลักทรัพย์เหมือนกัน (Homogeneous expectation) ซึ่งกำหนดขึ้นจากความน่าจะเป็น (Probability distribution) ของอัตราผลตอบแทน
3. ผู้ซื้อและผู้ขายในตลาดหลักทรัพย์มีความรู้อย่างสมบูรณ์ (Perfect knowledge) เกี่ยวกับราคาและข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์นั้น
4. ผู้ลงทุนจะเลือกการลงทุนที่ก่อให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุด กล่าวคือ ณ ระดับความเสี่ยงระดับหนึ่ง ผู้ลงทุนต้องการลงทุน ณ ระดับที่ก่อให้เกิดอัตราผลตอบแทนสูงสุด หรือในทางตรงกันข้าม ณ ระดับอัตราผลตอบแทนระดับหนึ่ง ผู้ลงทุนจะทำการลงทุนเมื่อระดับความเสี่ยงต่ำสุด

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า ตลาดจะมีประสิทธิภาพเมื่อตลาดมีขนาดใหญ่ คือ มีผู้เล่นและมีสภาพคล่องเพียงพอ ข้อมูลข่าวสารต้องมีความทั่วถึงและต้นทุนในการทำธุรกรรมต่ำกว่าค่าที่คิดว่าจะเกิดจากการซื้อขาย ซึ่งเมื่อตลาดเกิดความไม่มีประสิทธิภาพขึ้น ผู้เล่นจะรับรู้ได้ว่าตนสามารถทำกำไรเหนือผู้อื่นได้ เช่น หากรับรู้ได้ว่าราคาตลาดต่ำเกินกว่าผลตอบแทนที่จะได้รับในอนาคตหรือต่ำกว่าที่ควรจะเป็นแล้ว ผู้เล่นก็จะเข้าซื้อหลักทรัพย์นั้นมากจนกระทั่งราคาปรับตัวสูงสูงขึ้นเข้าสู่ระดับที่เหมาะสม เป็นต้น และสิ่งนี้เองเป็นกลไกที่ผลักดันให้ตลาดมีสภาพอยู่ตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงแม้ว่าการคาดคะเนอาจจะไม่ได้มีความมีเหตุมีผลเสมอไป เช่น ผู้คนอาจจะไม่อยากเสียเวลากับการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกอย่างเพื่อการตัดสินใจหรืออาจจะไม่ได้ใส่ใจกับข้อมูลข่าวสารทั้งหมดที่มีอยู่ก็ตาม แต่ถึงกระนั้นก็ตาม สำหรับการตัดสินใจที่สำคัญ สมมติฐานการคาดคะเนอย่างมีเหตุมีผลก็เป็นสมมติฐานที่น่าจะสามารถยอมรับได้สำหรับระบบเศรษฐกิจในภาพรวม

ตัวอย่างของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงมีทั้งที่สอดคล้องและขัดแย้งกับสมมติฐานตลาดที่มีประสิทธิภาพ เช่น งานศึกษาบางชิ้นในต่างประเทศ พบว่าอัตราผลตอบแทนที่กองทุนรวมทำได้ในระยะยาวนั้นมีความใกล้เคียงกับอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยของตลาดโดยรวม หมายความว่า ไม่มีใครที่สามารถทำกำไรเหนือตลาดได้ในระยะยาวซึ่งสอดคล้องตามสมมติฐานตลาดที่มีประสิทธิภาพ ในขณะที่เดียวกันก็มีการศึกษาที่ขัดแย้ง เช่น การตอบสนองของราคาหลักทรัพย์ต่อข่าวสารใหม่ ๆ (ทั้งข่าวดีและข่าวร้าย) ที่เกิดขึ้น พบว่ามักจะมากเกินควรหรือมากกว่าที่ปัจจัยพื้นฐานของกิจการมีการเปลี่ยนแปลง หรือพบว่าการเคลื่อนไหวของราคามีรูปแบบความสัมพันธ์ที่แน่นอนกับช่วงเวลาบางช่วงเวลา เช่น ช่วงปลายปี - ต้นปี หรือสิ้นเดือน - ต้นเดือน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปแล้วเรายังคงให้น้ำหนักกับสมมติฐานความมีประสิทธิภาพของตลาด เพราะหากทุกคนรับรู้ความผิดปกติของตลาดในกรณีต่าง ๆ เช่น งานศึกษาในต่างประเทศพบว่าราคาตลาดมักจะสูงขึ้นในวันศุกร์และมักจะต่ำลงในวันจันทร์ ซึ่งเมื่อตลาดรับรู้เช่นนี้ก็จะเกิดกลยุทธ์การซื้อขายในทิศทางตรงข้ามเพื่อหาประโยชน์ กล่าวคือ ให้ซื้อหลักทรัพย์ในวันจันทร์เพื่อขายในวันศุกร์ เป็นต้น ในที่สุดการทำกำไรจากความผิดปกติเหล่านี้จึงเป็นไปได้ยาก

ทฤษฎีงบการเงิน

งบการเงิน (Financial Statements) เป็นการนำเสนอรายงานที่ได้จากการสรุปข้อมูลทางการเงินบัญชีที่เกิดขึ้นจากรายการค้าและธุรกรรมต่าง ๆ ทางธุรกิจของกิจการ ทั้งนี้ก็เพื่อแสดงให้เห็นฐานะทางการเงิน (Financial Position) ผลการดำเนินงาน (Performance) และกระแสเงินสด (Cash Flows) ของกิจการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในเชิงเศรษฐกิจสำหรับผู้ใช้งบการเงิน นอกจากนี้งบการเงินยังเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการประเมินผลทางด้านการบริหารงานของฝ่ายบริหารในกิจการอีกด้วย

งบการเงินที่สมบูรณ์ซึ่งถือว่าเป็นการรายงานข้อมูลทางการเงินที่ครบถ้วนนั้นจะต้องประกอบด้วยรายงานในลักษณะดังต่อไปนี้

1. งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันสิ้นงวด (a statement of financial position as at the end of the period)
2. งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จสำหรับงวด (a statement of comprehensive income for the period)

3. งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้นสำหรับงวด (a statement of changes in equity for the period)
4. งบกระแสเงินสดสำหรับงวด (a statement of cash flows for the period)
5. หมายเหตุประกอบงบการเงิน (Notes) ซึ่งประกอบด้วยสรุปนโยบายบัญชีที่สำคัญ ข้อมูลที่ให้คำอธิบายอื่น และ
6. งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันต้นงวดของงวดที่นำมาเปรียบเทียบกับงวดแรกสุด เมื่อกิจการได้นำนโยบายการบัญชีใหม่มาถือปฏิบัติย้อนหลังหรือการปรับงบการเงินย้อนหลัง หรือเมื่อกิจการมีการจัดประเภทรายการในงบการเงินใหม่

งบแสดงฐานะการเงิน (The Statement of Financial Position)

งบแสดงฐานะการเงิน หมายถึง รายงานทางการเงินที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงให้ทราบถึงฐานะทางการเงินของบุคคลหรือกิจการ ณ วันใดวันหนึ่ง โดยฐานะทางการเงินดังกล่าวจะประกอบด้วย ข้อมูลที่เกี่ยวกับสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบหลักของการจัดทำงบแสดงฐานะการเงิน โดยแต่ละองค์ประกอบจะมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สินทรัพย์ (Assets) หมายถึง ทรัพยากร (Resources) ที่อยู่ในความควบคุมของกิจการ โดยทรัพยากรดังกล่าวเป็นผลของเหตุการณ์ในอดีต (Past Events) ซึ่งกิจการคาดว่าจะได้รับ ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) จากทรัพยากรนั้นในอนาคต

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสามารถอธิบายขยายความได้ว่า คำว่าทรัพยากรก็คือ สิ่งที่มีมูลค่าเป็นตัวเงินซึ่งอาจจะมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ โดยที่ทรัพยากรเหล่านี้กิจการได้รับ โอนความเสี่ยงและผลตอบแทนที่เป็นสาระสำคัญมาแล้ว จึงถือได้ว่าอยู่ในความควบคุมของกิจการ ทั้งนี้ ไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของกรรมสิทธิ์ว่าจะได้รับ โอนมาแล้วหรือไม่ เช่น สินทรัพย์ที่ธุรกิจ จัดหาด้วยการทำสัญญาเช่าการเงิน เป็นต้น ซึ่งการพิจารณาเช่นนี้ถือว่าเป็นไปตามลักษณะรองของลักษณะเชิงคุณภาพในการจัดทำและนำเสนองบการเงินดังที่กล่าวไว้ในหัวข้อแม่บทการบัญชี ประการหนึ่ง คือ “เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ” และในส่วนของประเด็นการเป็นผลของเหตุการณ์ในอดีตนั้นก็คือ ทรัพยากรดังกล่าวกิจการต้องได้รับมาหรือมีอยู่ในมือแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการจัดซื้อจัดหา หรือผลิตและสร้างขึ้นเองก็ตาม จึงทำให้กิจการสามารถนำทรัพยากรเหล่านี้ไปสร้างกระแสเงินสด หรือรายการเทียบเท่าเงินสดให้เกิดขึ้นหรือเพิ่มพูนขึ้นในอนาคต ซึ่งก็คือการสร้างให้เกิดประโยชน์

เชิงเศรษฐกิจในอนาคตแก่กิจการนั่นเอง นอกจากนั้นประเด็นในเรื่องของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตนี้ จะช่วยให้กิจการหรือธุรกิจสามารถที่จะพิจารณาแยกรายจ่ายที่เกิดขึ้นได้ว่ากิจการจะต้องรับรู้รายจ่ายดังกล่าวเป็นสินทรัพย์ หรือควรรับรู้เป็นค่าใช้จ่ายในงวดที่เกิดขึ้นทันที

รายการสินทรัพย์ที่แสดงรายงานในงบแสดงฐานะการเงินนั้นจะแบ่งเป็นประเภทใหญ่ได้ 2 ประเภท คือ สินทรัพย์หมุนเวียน และสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 สินทรัพย์หมุนเวียน (Current Assets) หมายถึง สินทรัพย์ที่มีลักษณะเป็นเงินสดหรือมีลักษณะเทียบเท่าเงินสด หรือสินทรัพย์ลักษณะอื่นที่กิจการมีวัตถุประสงค์ในการถือหรือครอบครองไว้ในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ โดยกิจการจะได้รับประโยชน์จากสินทรัพย์เหล่านี้ซึ่งอาจจะมาจากการขาย การใช้ให้หมดไป หรือการเปลี่ยนให้เป็นเงินสดเพียงภายในระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี หรือ 1 รอบระยะเวลาการดำเนินงานของกิจการ สินทรัพย์ที่จะจัดประเภทเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนนั้นประกอบด้วยรายการดังต่อไปนี้

1.1.1 เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด (Cash and Cash Equivalents)

1.1.2 เงินลงทุนชั่วคราว (Temporary Investments)

1.1.3 ลูกหนี้การค้าและลูกหนี้อื่น (Trade and Other Receivables)

1.1.4 เงินให้กู้ยืมระยะสั้น (Short-term Loans)

1.1.5 สินค้าคงเหลือ (Inventories)

1.1.6 สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น (Other Current Assets)

1.1.7 สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนที่ถือไว้เพื่อขาย (Non-current Assets classified as

Held for Sale)

1.2 สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน (Noncurrent Assets) หมายถึง สินทรัพย์ลักษณะอื่นที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของสินทรัพย์หมุนเวียน ซึ่งกิจการถือหรือครอบครองไว้เพื่อจุดประสงค์ในการใช้ประโยชน์สำหรับการดำเนินงานในระยะเวลาที่เกินกว่า 1 ปี หรือ 1 รอบระยะเวลาการดำเนินงานของกิจการ โดยสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนนี้จะรวมทั้งสินทรัพย์ที่มีตัวตนและไม่มีตัวตน สินทรัพย์ดำเนินงาน และสินทรัพย์ทางการเงินที่ให้ประโยชน์ได้ในระยะยาว สินทรัพย์ที่จะจัดประเภทเป็นสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนนั้นประกอบด้วยรายการต่อไปนี้

1.2.1 เงินลงทุนเพื่อขาย (Available-for-sale Investments)

1.2.2 เงินลงทุนในบริษัทร่วม (Investments in Associates)

- 1.2.3 เงินลงทุนในบริษัทย่อย (Investments in Subsidiaries)
- 1.2.4 เงินลงทุนในการร่วมค้า (Investments in Joint Ventures)
- 1.2.5 เงินลงทุนระยะยาวอื่น (Other Long-term Investments)
- 1.2.6 เงินให้กู้ยืมระยะยาว (Long-term Loans)
- 1.2.7 อสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน (Investment Property)
- 1.2.8 ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ (Property, Plant, and Equipment)
- 1.2.9 ค่าความนิยม (Goodwill)
- 1.2.10 สินทรัพย์ไม่มีตัวตนอื่น (Other Intangible Assets)
- 1.2.11 สินทรัพย์ภาษีเงินได้รอการตัดบัญชี (Deferred Tax Assets)
- 1.2.12 สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น (Other Noncurrent Assets)

2. หนี้สิน (Liabilities) หมายถึง ภาระผูกพัน (Obligations) ในปัจจุบันของกิจการซึ่งเป็นผลของเหตุการณ์ในอดีต โดยการชำระภาระผูกพันนั้นคาดว่าจะส่งผลให้กิจการสูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสามารถอธิบายขยายความได้ว่า คำว่าภาระผูกพันก็คือหน้าที่หรือความรับผิดชอบที่ต้องปฏิบัติตามข้อตกลง โดยภาระผูกพันที่ว่านี้อาจมีผลบังคับตามกฎหมายหรือเป็นไปตามปกติของประเพณีปฏิบัติทางการค้าหรือเพื่อต้องการรักษาความสัมพันธ์ในเชิงธุรกิจกับคู่ค้า อย่างไรก็ตามภาระผูกพันนี้ต้องเป็นภาระผูกพันในปัจจุบันที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากเหตุการณ์ในอดีต เช่น ภาระของการชำระหนี้ค่าสินค้าที่ซื้อมาจากงวดบัญชีก่อน เป็นต้น และการชำระภาระผูกพันที่เกิดขึ้นนั้นจะทำให้กิจการต้องสูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ซึ่งก็คือการชำระด้วยสินทรัพย์ต่าง ๆ ของกิจการหรือแม้กระทั่งการให้บริการเป็นการตอบแทน

รายการหนี้สินที่แสดงรายงานในงบแสดงฐานะการเงินนั้นจะแบ่งเป็นประเภทใหญ่ได้ 2 ประเภท คือ หนี้สินหมุนเวียน และหนี้สินไม่หมุนเวียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 หนี้สินหมุนเวียน (Current Liabilities) หมายถึง หนี้สินที่จะถึงกำหนดชำระคืนภายในระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี หรือ 1 รอบระยะเวลาการดำเนินงานของกิจการ หนี้สินที่จะจัดประเภทเป็นหนี้สินหมุนเวียนนั้นประกอบด้วยรายการดังต่อไปนี้

- 2.1.1 เงินเบิกเกินบัญชีและเงินกู้ยืมระยะสั้นจากสถาบันการเงิน (Bank Overdrafts and Short-term Borrowings from Financial Institutions)
- 2.1.2 เจ้าหนี้การค้าและเจ้าหนี้อื่น (Trade and Other Payables)
- 2.1.3 ส่วนของหนี้สินระยะยาวที่ถึงกำหนดชำระภายในหนึ่งปี (Current Portion of Long-term Liabilities)
- 2.1.4 เงินกู้ยืมระยะสั้น (Short-term Borrowings)
- 2.1.5 ภาษีเงินได้ค้างจ่าย (Current Income Tax Payable)
- 2.1.6 ประมาณการหนี้สินระยะสั้น (Short-term Provisions)
- 2.1.7 หนี้สินหมุนเวียนอื่น (Other Current Liabilities)
- 2.1.8 หนี้สินที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนที่ถือไว้เพื่อขาย (Liabilities Included with Asset Classified as Held for Sale)

2.2 หนี้สินไม่หมุนเวียน (Non-current Liabilities) หมายถึง หนี้สินลักษณะอื่นที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของหนี้สินหมุนเวียนซึ่งกิจการมีภาระผูกพันที่จะต้องจ่ายชำระคืนเกินกว่า 1 ปี หรือ 1 รอบระยะเวลาการดำเนินงานของกิจการ หนี้สินที่จะจัดประเภทเป็นหนี้สินไม่หมุนเวียนนั้น ประกอบด้วยรายการต่อไปนี้

- 2.2.1 เงินกู้ยืมระยะยาว (Long-term Loans)
- 2.2.2 หนี้สินภาษีเงินได้รอการตัดบัญชี (Deferred Tax Liabilities)
- 2.2.3 ภาระผูกพันผลประโยชน์พนักงาน (Employee Benefit Obligation)
- 2.2.4 ประมาณการหนี้สินระยะยาว (Long-term Provisions)
- 2.2.5 หนี้สินไม่หมุนเวียนอื่น (Other Noncurrent Liabilities)

3. ส่วนของผู้ถือหุ้น (Owners' Equity) หมายถึง ส่วนได้เสียคงเหลือ (Residual Interest) ในสินทรัพย์ของกิจการหลังจากหักภาระผูกพันในหนี้สินทั้งสิ้นออกแล้ว

ส่วนของผู้ถือหุ้นนั้นจะถูกกำหนดเรียกในงบแสดงฐานะการเงินแตกต่างกันไปตามรูปแบบของธุรกิจที่จัดตั้ง โดยหากเป็นธุรกิจเจ้าของคนเดียว (Single Proprietorship) ก็จะเรียกว่า ส่วนของเจ้าของ แต่หากเป็นธุรกิจห้างหุ้นส่วน (Partnership) แล้ว ส่วนของเจ้าของจะถูกเรียกว่า “ส่วนของผู้เป็นหุ้นส่วน” (Partners' Equity or Partners' Capital) และสำหรับธุรกิจบริษัทจำกัด (Corporation or Company Limited) หรือบริษัทมหาชนจำกัด (Public Company Limited) ส่วนของ

ผู้ถือหุ้นจะถูกเรียกว่า “ส่วนของผู้ถือหุ้น (Stockholder’s Equity or Shareholders’ Equity) นอกจากจะถูกกำหนดเรียกแตกต่างกันแล้ว รายละเอียดรายการที่เกี่ยวกับส่วนของผู้ถือหุ้นที่จะต้องแสดงรายงานในงบแสดงฐานะการเงินนั้นก็แตกต่างกันไป ตามรูปแบบของธุรกิจอีกด้วย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ส่วนของเจ้าของ ธุรกิจที่จัดตั้งในรูปแบบเจ้าของคนเดียว รายการที่รายงานในส่วนของผู้ถือหุ้นจะประกอบด้วยรายการหลักรายการเดียว ซึ่งก็คือ “ทุน” (Capital) เป็นรายการที่รายงานให้ทราบถึงข้อมูลส่วนได้เสียของเหลือในสินทรัพย์ของเจ้าของกิจการหลังจากหักภาระผูกพันในหนี้สินทั้งสิ้นออกแล้ว โดยที่ทุนของกิจการเจ้าของคนเดียวนี้จะเคลื่อนไหวตามรายการค้าที่ประกอบด้วย การลงทุน การเพิ่มทุน ผลประกอบการที่เป็นกำไรสุทธิ ซึ่งรายการค้าดังกล่าวนี้จะส่งผลให้ทุนของกิจการเพิ่มขึ้น รวมทั้งรายการค้าที่จะส่งผลให้ทุนของกิจการลดลง ได้แก่ การถอนทุน ผลประกอบการที่เป็นขาดทุนสุทธิ และการถอนใช้ส่วนตัว

3.2 ส่วนของผู้เป็นหุ้นส่วน ธุรกิจที่จัดตั้งในรูปแบบห้างหุ้นส่วน ไม่ว่าจะเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญ (Ordinary Partnership) ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล (Registered Ordinary Partnership) หรือห้างหุ้นส่วนจำกัด (Limited Partnership) ก็ตาม รายการที่จะรายงานในงบแสดงฐานะการเงินภายใต้ส่วนของผู้เป็นหุ้นส่วนนั้นจะประกอบด้วยรายการดังต่อไปนี้

3.3.1 ทุนของผู้เป็นหุ้นส่วนแต่ละคน (Partner’s Capital)

3.3.2 กำไร (ขาดทุน) สะสมยังไม่ได้แบ่ง (Unappropriated Retained Earnings)

3.3.3 องค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้เป็นหุ้นส่วน (Other Components of Partners’ Equity)

3.3 ส่วนของผู้ถือหุ้น การรายงานข้อมูลทางการบัญชีในงบแสดงฐานะการเงิน ภายใต้ส่วนของผู้ถือหุ้นสำหรับธุรกิจตามรูปแบบบริษัทดังต่อไปนี้

3.3.1 ทุนเรือนหุ้น (Capital Stock)

3.3.2 ส่วนเกิน (ต่ำกว่า) มูลค่าหุ้น (Premium (Discount) on Share Capital)

3.3.3 ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้น (Warrants)

3.3.4 กำไร (ขาดทุน) สะสม (Retained Earnings)

3.3.5 องค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้น (Other Components of Equity)

3.3.6 ส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุม (Non-controlling Interests)

งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ (Statement of Comprehensive Income)

งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ เป็นงบที่รายงานเกี่ยวกับองค์ประกอบทั้งหมดของ “กำไรหรือขาดทุน” และ “กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น” ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ ทางธุรกิจของกิจการสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีใด ๆ โดยข้อมูลสรุปที่ได้รับจากงบดังกล่าวนี้จะประกอบด้วยสาระสำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ (1) กำไร (ขาดทุน) สุทธิสำหรับงวด ซึ่งเป็นผลสรุปจากส่วนขององค์ประกอบแรก คือ องค์ประกอบของ “กำไรหรือขาดทุน” และ (2) กำไร (ขาดทุน) เบ็ดเสร็จสำหรับงวด ซึ่งเป็นผลสรุปรวมขององค์ประกอบทั้ง 2 ส่วนของงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ โดยองค์ประกอบต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

องค์ประกอบส่วนที่ 1 เป็นองค์ประกอบในส่วนของการรายงานผล “กำไรหรือขาดทุนสำหรับงวด” (Profit or Loss for the Period) ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. รายได้ (Revenues) หมายถึง การเพิ่มขึ้นของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในรอบระยะเวลาบัญชีในรูปของกระแสเข้าหรือการเพิ่มค่าของสินทรัพย์ หรือการลดลงของหนี้สินอันส่งผลให้ส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ไม่รวมถึงเงินทุนที่ได้รับจากผู้มีส่วนร่วมในส่วนของผู้ถือหุ้น โดยรายการรายได้ที่จะแสดงรายงานในงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ ประกอบด้วย รายได้จากการขาย และรายได้อื่น ๆ

1.1 รายได้จากการขายและหรือการให้บริการ (Revenues from Sale or Revenues from Services) เป็นรายการที่แสดงข้อมูลรายได้ที่เกิดจากการดำเนินธุรกรรมอันเป็นธุรกิจหลักของกิจการ ได้แก่ การขายสินค้า สิทธิ หรือบริการ เพื่อแลกเปลี่ยนกับเงินสด สิทธิเรียกร้องในการให้ชำระหนี้หรือสิ่งอื่นที่มีมูลค่าคิดเป็นเงินได้ โดยให้แสดงด้วยยอดสุทธิหลังจากหักลบด้วยรายการรับคืนสินค้าและจำนวนที่ยอดลดให้และ/หรือรายการส่วนลดจ่ายเรียบร้อยแล้ว (ถ้ามี) และในกรณีที่ธุรกิจมีรายได้ทั้งจากส่วนของสินค้าและบริการก็ต้องแสดงรายการรายได้ทั้งสองส่วนด้วยยอดสุทธิแยกจากกัน โดยชัดเจน

1.2 รายได้อื่น (Other Incomes) เป็นรายการที่แสดงข้อมูลรายได้จากการดำเนินงานของกิจการที่มีใช้ส่วนที่เกิดจากการกระทำธุรกรรมในธุรกิจหลักของกิจการตามที่กล่าวในข้อ 1.1 อาทิเช่น รายได้จากการขายเศษซากวัสดุต่าง ๆ กำไรจากการขายสินทรัพย์ต่าง ๆ เป็นต้น และใน

กรณีที่มีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นจากธุรกรรมในลักษณะเดียวกัน ให้นำรายได้และค่าใช้จ่ายจากธุรกรรมลักษณะดังกล่าวมาหักกลบกันแล้วแสดงรายงานด้วยยอดสุทธิ โดยหากผลการหักกลบเป็นผลขาดทุนก็ให้แสดงรายงานไว้ภายใต้รายการค่าใช้จ่ายอื่น แต่หากพิจารณาแล้วว่ารายได้และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากธุรกรรมลักษณะเดียวกันนั้นมีสาระสำคัญอย่างเป็นเอกภาพ ก็ให้แยกแสดงรายการดังกล่าวแทนการหักกลบกัน เช่น ผลจากการจำหน่ายอุปกรณ์สำนักงานที่บางประเภทอาจเป็นกำไรและบางประเภทอาจเป็นขาดทุน เป็นต้น

2. ค่าใช้จ่าย (Expenses) หมายถึง การลดลงของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในรอบระยะเวลาบัญชีในรูปกระแสออกหรือการลดค่าของสินทรัพย์ หรือการเพิ่มขึ้นของหนี้สิน อันส่งผลให้ส่วนของผู้ถือหุ้นลดลง ทั้งนี้ไม่รวมถึงการแบ่งปันส่วนทุนให้กับผู้มีส่วนร่วมในส่วนของผู้ถือหุ้น โดยรายการค่าใช้จ่ายที่จะแสดงรายงานในงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จนั้น มีรายละเอียดดังนี้

2.1 จำแนกค่าใช้จ่ายตามลักษณะ (Classification based on the Nature of Expenses) ประกอบด้วยรายการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1.1 การเปลี่ยนแปลงของสินค้าสำเร็จรูปและงานระหว่างทำ (Change in Inventories of Finished Goods and Work in Process)

2.1.2 งานที่กิจการทำและบันทึกเป็นสินทรัพย์ (Work Performed by the Entity and Capitalized)

2.1.3 วัตถุดิบและวัสดุสิ้นเปลืองใช้ไป (Raw Materials and Consumables Used)

2.1.4 ค่าใช้จ่ายผลประโยชน์พนักงาน (Employee Benefit Expense)

2.1.5 ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย (Depreciation and Amortization Expense)

2.1.6 ผลขาดทุนจากการด้อยค่าของสินทรัพย์ (Impairment Loss of Asset)

2.1.7 ค่าใช้จ่ายอื่น (Other Expenses)

2.2 จำแนกค่าใช้จ่ายตามหน้าที่ (Classification based on the Function of Expenses) ประกอบด้วยรายการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.2.1 ต้นทุนขายและหรือต้นทุนการให้บริการ (Costs of the Sale of Goods or the Rendering of Services)

2.2.2 ค่าใช้จ่ายในการขาย (Selling Expense)

2.2.3 ค่าใช้จ่ายในการบริหาร (Administrative Expense)

2.2.4 ค่าใช้จ่ายอื่น (Other Expenses)

2.3 ต้นทุนทางการเงิน (Finance Costs) เป็นรายการข้อมูลค่าใช้จ่ายที่กิจการจะต้องจ่ายตอบแทนให้กับแหล่งเงินทุนซึ่งเกิดขึ้นจากการจัดหาเงินทุนมาเพื่อการดำเนินธุรกิจของกิจการ เช่น ดอกเบี้ยเงินกู้ ดอกเบี้ยตามสัญญาเช่าการเงิน ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ที่ต้องจ่ายให้กับสถาบันการเงิน เป็นต้น

2.4 ส่วนแบ่งกำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนในบริษัทร่วม การร่วมค้า (Share of Profit (Loss) of Associates and Joint Ventures) เป็นรายการที่แสดงข้อมูลจำนวนเงินส่วนแบ่งกำไรหรือขาดทุนที่กิจการได้รับจากการลงทุนในบริษัทร่วม หรือการร่วมค้าซึ่งบันทึกโดยวิธีส่วนได้เสีย โดยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้อง

2.5 ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ (Income Tax Expense) เป็นรายการข้อมูลค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการรับรู้จำนวนภาษีเงินได้ของกิจการตามผลประกอบการในรอบระยะเวลาบัญชีนั้น ๆ ภายใต้อัตราภาษีและวิธีการทางบัญชีที่นำมาใช้ ทั้งในแง่ของมาตรฐานการบัญชีและบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร

2.6 กำไร (ขาดทุน) สำหรับปีจากการดำเนินงานที่ยกเลิก (Profit (Loss) for the year from Discontinued Operations) เป็นรายการที่แสดงข้อมูลยอดรวมของ (1) กำไรหรือขาดทุนหลังภาษีเงินได้จากการดำเนินงานที่ยกเลิก และ (2) ผลกำไรหรือขาดทุนหลังภาษีเงินได้ที่รับรู้ จากการวัดมูลค่ายุติธรรมสุทธิหักจากต้นทุนในการขาย หรือจากการจำหน่ายกลุ่มสินทรัพย์ที่ยกเลิกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานที่ยกเลิก

องค์ประกอบส่วนที่ 2 เป็นองค์ประกอบในส่วนของการรายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น” (Other Comprehensive Income; OCI) โดยความหมายของกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น หมายถึง รายการรายได้และค่าใช้จ่าย (รวมถึงการปรับปรุงการจัดประเภทรายการใหม่ ซึ่งก็คือ จำนวนที่เคยรับรู้ในกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นในงวดปัจจุบัน หรืองวดก่อนที่ถูกจัดประเภทใหม่ในกำไรหรือขาดทุนงวดปัจจุบัน) ซึ่งไม่อนุญาตให้รับรู้ในกำไรหรือขาดทุน โดยมาตรฐานการรายงานทางการเงินอื่น องค์ประกอบของกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นประกอบด้วย

1. การเปลี่ยนแปลงในส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์
2. ผลกำไรและขาดทุนจากการประมาณการตามหลักคณิตศาสตร์ประกันภัยตาม

โครงการผลประโยชน์ที่บันทึกบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของพนักงาน

3. ผลกำไรและขาดทุนจากการแปลงค่างบการเงินของการดำเนินงานในต่างประเทศ
4. ผลกำไรและขาดทุนจากการวัดมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินเพื่อขาย
5. ส่วนของผลกำไรและขาดทุนที่มีประสิทธิผลจากเครื่องมือป้องกันความเสี่ยง

(Hedging Instruments) ในกระแสเงินสด

สำหรับการจัดทำรายงานข้อมูลของงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จนั้น กิจการสามารถเลือกนำเสนอรายงานได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) นำเสนอแบบเดี่ยว คือการรายงานองค์ประกอบทั้ง 2 ส่วนตามที่กล่าวข้างต้นรวมไว้ในงบเดียว (The Single-statement Approach) โดยใช้ชื่อว่า “งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ” หรือ (2) นำเสนอรายงานแบบแยกองค์ประกอบทั้ง 2 ส่วน จากกันเป็น 2 งบ (The Two-statement Approach) โดยงบแรกเป็นงบที่รายงานองค์ประกอบที่เกี่ยวกับกำไรหรือขาดทุนสำหรับงวดภายใต้ชื่อว่า “งบกำไรขาดทุน” (Income Statement) และงบที่สองเป็นงบที่รายงานโดยนำผลลัพธ์จากงบแรกมาตั้งเป็นข้อมูลเริ่มต้นและต่อด้วยรายการกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น ซึ่งเป็นองค์ประกอบส่วนที่ 2 ของงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จตามรายละเอียดข้างต้น โดยงบที่สองนี้จึงจะใช้ชื่อว่า “งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ” นอกจากการเลือกลักษณะของการนำเสนอรายงานตามที่กล่าวแล้ว ในเรื่องของรูปแบบการแสดงผลข้อมูลในรายงานซึ่งเป็นส่วนขององค์ประกอบแรก คือ องค์ประกอบของกำไรหรือขาดทุนนั้น กิจการจะต้องเลือกแสดงผลข้อมูล เพื่อเป็นประโยชน์ในเชิงของการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายจาก 3 รูปแบบต่อไปนี้ คือ (1) การนำเสนอแบบจำแนกค่าใช้จ่ายตามลักษณะ (2) การนำเสนอแบบจำแนกค่าใช้จ่ายตามหน้าที่ โดยแสดงแบบขั้นเดียว (Single Step) (3) การนำเสนอแบบจำแนกค่าใช้จ่ายตามหน้าที่โดยแสดงแบบหลายขั้น (Multiple Step) โดยการตัดสินใจเลือกระหว่างการแสดงผลแบบจำแนกค่าใช้จ่ายตามลักษณะหรือหน้าที่นั้น จะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมตามลักษณะของธุรกิจที่ดำเนินงาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะก่อให้เกิดข้อมูลที่สามารถนำไปรายงานตามรูปแบบที่กำหนดได้

นอกจากข้อมูลต่าง ๆ ที่จะต้องแสดงรายงานในงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จตามองค์ประกอบทั้ง 2 ส่วนที่กล่าวข้างต้นแล้ว กิจการ โดยเฉพาะธุรกิจในรูปแบบบริษัทมหาชนจำกัด ยังจะต้องมีการรายงานข้อมูลประกอบต่อท้ายงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ หรืองบเฉพาะกำไรขาดทุน (เมื่อมีการนำเสนอ) ได้แก่

การแบ่งปันกำไร (ขาดทุน) (Profit (Loss) Attributable to) และการแบ่งปันกำไร (ขาดทุน) เบ็ดเสร็จรวม (Total Comprehensive Income (Expense) Attributable to) เป็นรายการที่แสดงผล

เกี่ยวกับการจัดสรรกำไร (ขาดทุน) ประจํางวด และกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวมประจํางวดของแต่ละรอบระยะเวลาบัญชีให้แก่ผู้ถือหุ้น ซึ่งประกอบด้วย ส่วนที่เป็นของบริษัทใหญ่ (Owners of the Parent) และส่วนที่เป็นของส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุมได้ (Non-controlling Interests)

กำไร (ขาดทุน) ต่อหุ้น (Earnings (Loss) Per Share) เป็นรายการที่แสดงข้อมูลจำนวนเฉพาะผลกำไรหรือขาดทุนสำหรับงวดของผู้ถือหุ้นบริษัทใหญ่ในลักษณะต่อหุ้น โดยหลักและวิธีการคำนวณจะเป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้อง โดยจะแยกแสดงข้อมูลเป็นรายการย่อยประกอบด้วย กำไร (ขาดทุน) ต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน (Basic Earnings (Loss) Per Share) และกำไร (ขาดทุน) ต่อหุ้นปรับลด (Diluted Earnings (Loss) Per Share)

สำหรับธุรกิจที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ สามารถเลือกจัดทำรายงานผลการดำเนินงานเพียงงบกำไรขาดทุนที่รายงานเฉพาะกำไรขาดทุนสำหรับงวด (กำไรหรือขาดทุนสุทธิ) เท่านั้น ซึ่งจะเป็นไปตามข้อกำหนดในมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ

งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้น (Statement of Changes in Owners' Equity)

งบแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้น เป็นงบที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงรายการในส่วนของผู้ถือหุ้นที่เกิดขึ้นในระหว่างรอบระยะเวลาบัญชีทั้งหมดที่ทำให้ข้อมูลของรายการต่าง ๆ ในส่วนของผู้ถือหุ้น ณ วันเริ่มต้นรอบระยะเวลาบัญชีเปลี่ยนแปลงไปจนเป็นข้อมูลตามที่แสดงอยู่ ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี โดยรูปแบบการรายงานของงบนี้ก็คือการนำรายการภายใต้ส่วนของผู้ถือหุ้นในงบแสดงฐานะการเงินที่รายงานไว้เป็นแถว (Raw) มาปรับให้แสดงเป็นข้อมูลในรูปของสดมภ์ (Column) แทน โดยสามารถแตกรายละเอียดขององค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้นเป็นรายการเฉพาะตามสาระสำคัญของแต่ละรายการ เพื่อรายงานให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมา และจากนั้นก็แสดงรายการปรับกระทบข้อมูลเท่านั้นจากยอดคงเหลือ ณ วันเริ่มรอบระยะเวลาบัญชี ด้วยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างรอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมา และจากนั้นก็แสดงรายการปรับกระทบข้อมูลเหล่านั้นจากยอดคงเหลือ ณ วันเริ่มรอบระยะเวลาบัญชี ด้วยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างรอบระยะเวลาบัญชีจนกระทั่งได้ยอดคงเหลือของข้อมูลต่าง ๆ ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี ซึ่งจะเท่ากับยอดแต่ละรายการที่แสดงอยู่ในงบแสดงฐานะการเงินและเท่ากับยอดคงเหลือยก

ไปในบัญชีแยกประเภททั่วไปสำหรับแต่ละรายการที่เกี่ยวข้องนั่นเอง (เป็นการนำรายการต่าง ๆ ทั้งด้านเดบิตและเครดิตของแต่ละบัญชีมาแจกแจงในลักษณะรายงาน)

งบแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้นนี้จะเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามรูปแบบธุรกิจที่จัดตั้ง โดยหากเป็นกิจการเจ้าของคนเดียวจะเรียกว่า “งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้น” สำหรับกรณีที่เป็นกิจการห้างหุ้นส่วนจะเรียกว่า “งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้นส่วน” (Statement of Changes in Partners' Equity) และกรณีที่เป็นกิจการบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดจะเรียกว่า “งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้น” (Statement of Changes in Stockholders' Equity) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากธุรกิจที่จัดตั้งในรูปแบบของบริษัทจำกัดและบริษัทมหาชนจำกัด จะมีรายละเอียดในส่วนของผู้ถือหุ้นหรือที่เรียกว่าส่วนของผู้ถือหุ้นที่ซับซ้อนกว่าธุรกิจรูปแบบอื่น ดังนั้นงบแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้นจึงมีความจำเป็นและมีประโยชน์ต่อผู้สนใจและผู้ใช้งบการเงินในวงกว้างมากกว่า

งบกระแสเงินสด (Cash Flows Statement)

งบกระแสเงินสดเป็นงบที่จัดทำขึ้นเพื่อรายงานให้ทราบถึงข้อมูล โดยสรุปเกี่ยวกับกระแสเงินสดเข้า (Cash Inflows) และกระแสเงินสดออก (Cash Outflows) ของกิจการสำหรับช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยข้อมูลที่ปรากฏในงบนี้จะรายงานกระแสเงินสดเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ประกอบด้วย

1. กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (Cash Flows from Operating Activities) ข้อมูลกระแสเงินสดที่รายงานในส่วนนี้ จะให้รายละเอียดเกี่ยวกับกระแสเงินสดเข้าและออกที่เกิดจากการขายสินค้าหรือบริการ ต้นทุนและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินงาน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นข้อมูลที่อยู่ในส่วนขององค์ประกอบกำไรหรือขาดทุน สำหรับงวดในงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จเฉพาะส่วนที่ก่อให้เกิดการไหลเข้าและออกของเงินสดหรือรายการเทียบเท่าเงินสดเท่านั้น ซึ่งก็คือส่วน สำหรับการรายงานกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานในงบกระแสเงินสดนี้ จะสามารถรายงานได้ 2 วิธี ได้แก่ วิธีทางตรง (Direct Method) และวิธีทางอ้อม (Indirect Method)

2. กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน (Cash Flows from Investing Activities) ข้อมูลกระแสเงินสดที่รายงานในส่วนนี้ จะให้รายละเอียดเกี่ยวกับกระแสเงินสดเข้าและออกที่เกิดจากการขายเงินลงทุนหรือสินทรัพย์อื่นทั้งที่มีตัวตนและไม่มีตัวตนของกิจการ รวมถึงการให้กู้ยืมและการรับชำระคืนเงินกู้

3. กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน (Cash Flows from Financing Activities) ข้อมูลกระแสเงินสดที่รายงานในส่วนนี้ จะให้รายละเอียดเกี่ยวกับกระแสเงินสดเข้าและออกที่เกิดจากการได้รับเงินลงทุนจากเจ้าของและการจ่ายผลตอบแทนให้แก่เงินลงทุนนี้ในรูปของส่วนแบ่งกำไรหรือเงินปันผล รวมถึงการได้รับเงินจากเจ้าหนี้เนื่องมาจากการกู้ยืมและการชำระคืนเงินกู้ยืมนี้

ข้อมูลกระแสเงินสดจากทั้ง 3 กิจกรรมที่กล่าวข้างต้น จะถูกรายงานในงบกระแสเงินสด เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินได้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของจำนวนเงินสดรวมถึงรายการเทียบเท่าเงินสดจากยอดคงเหลือ ณ วันเริ่มรอบระยะเวลาบัญชีจนกลายเป็นจำนวนเงินตามยอดคงเหลือ ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีที่แสดงในงบแสดงฐานะการเงินนั้นเกิดเนื่องมาจากกิจกรรมใดและอย่างไร ซึ่งจะช่วยทำให้ผู้ใช้งบการเงินโดยเฉพาะผู้ใช้ภายนอกสามารถวิเคราะห์ถึงความสามารถและประสิทธิภาพในการจัดหาและจัดสรรเงินสดของกิจการนั้น ๆ เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นต่อไป

หมายเหตุประกอบงบการเงิน (Note of Financial Statements)

หมายเหตุประกอบงบการเงินถือเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินเช่นกัน โดยในหมายเหตุประกอบงบการเงินนี้จะเป็นส่วนที่ให้รายละเอียดและชี้แจงให้ผู้ใช้งบการเงินทราบถึงวิธีการเหตุผล รวมทั้งที่มาของการแสดงรายการและตัวเลขที่ปรากฏอยู่ในงบการเงินทั้งหลายที่ธุรกิจได้จัดทำขึ้น โดยเฉพาะธุรกิจที่มีกิจกรรมทางการค้าและข้อมูลทางการเงินและการบัญชีที่ซับซ้อน อันได้แก่ธุรกิจในรูปแบบของห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด และบริษัทมหาชนจำกัด เป็นต้น ข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงินนั้น จะถูกกำหนดให้เปิดเผยใน 2 ประเด็นใหญ่ ได้แก่ (1) สรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ (Summary of Significant Accounting Policies) ซึ่งในประเด็นนี้จะเป็นการให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการทางการบัญชีที่ธุรกิจกำหนดหรือเลือกใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการบันทึกบัญชีข้อมูลทางการบัญชีสำหรับรายการค้าต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรวมทั้งการรายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องในงบการเงิน โดยหลักเกณฑ์ต่าง ๆ จะต้องเป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีที่กำหนดไว้ให้

ปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆ และ (2) ข้อมูลที่ให้คำอธิบายอื่น (Other Explanatory) สำหรับในประเด็นนี้จะเป็นการให้รายละเอียดประกอบรายการที่แสดงในงบการเงินบางรายการที่มาตรฐานการบัญชีในเรื่องนั้น ๆ กำหนดให้เปิดเผยที่มาของตัวเลข หรือส่วนประกอบของรายการที่แสดงในงบการเงินว่าประกอบด้วยรายการใดบ้าง ทั้งนี้เพราะการแสดงผลงานในงบการเงิน อาทิเช่น งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จนั้น การจัดทำในรูปแบบทางการจะเป็นการแสดงด้วยรายการย่อ กล่าวคือ เป็นการรายงานข้อมูลสรุปหรือยอดสุทธิของรายการนั้น ๆ โดยไม่ได้แสดงรายละเอียด ซึ่งในบางครั้งหากข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลที่มีสาระสำคัญและมาตรฐานการบัญชีกำหนดให้มีการเปิดเผยรายละเอียดเพิ่มเติมสำหรับที่มาของจำนวนเงินที่รายงานก็จะต้องนำมาแสดงไว้ในส่วนนี้ เช่น การแสดงให้เห็นถึงข้อมูลลูกหนี้สุทธิตที่แสดงในงบแสดงฐานะการเงิน ว่าประกอบด้วยลูกหนี้เต็มเท่าใด ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญมีจำนวนเท่าใด รายการที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในส่วนของ การได้มา และจำหน่ายออกอย่างไร เป็นต้น

การวิเคราะห์งบการเงินและอัตราส่วนทางการเงิน

งบการเงิน

งบการเงิน หมายถึง รายงานผลการดำเนินงาน ฐานะการเงินหรือการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงิน ไม่ว่าจะรายงานโดย งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกำไรสะสม งบกระแสเงินสด งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้น งบประกอบหรือหมายเหตุประกอบงบการเงิน หรือคำอธิบายอื่นซึ่งระบุไว้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงิน (พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543)

จากความหมายข้างต้น งบการเงิน คือ รายงานทางการเงิน ซึ่งให้ข้อมูลทางการเงินเกี่ยวกับกิจการในด้านฐานะการเงิน ณ สิ้นวันใดวันหนึ่ง ผลการดำเนินงาน และการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงิน สำหรับรอบระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่างบการเงินมีความสำคัญต่อการตัดสินใจทางธุรกิจ เนื่องจากเป็นแหล่งข้อมูลที่แสดงถึงผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินของบริษัท และเป็นข้อบ่งชี้ถึงศักยภาพของบริษัทในการแข่งขันและความสำเร็จในอนาคต ดังนั้นงบการเงินจะมีประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้เมื่อบงการเงินมีลักษณะเชิงคุณภาพ โดยลักษณะเชิงคุณภาพหลักของงบการเงินประกอบด้วย

1. ความเข้าใจได้ (Understandability) ข้อมูลทางการบัญชีต้องช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถเข้าใจในข้อมูลที่น่าเสนอได้ งบการเงินจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้ใช้ที่มีความรู้พื้นฐานอย่างเพียงพอ

2. ความเกี่ยวข้องกับการการตัดสินใจ (Relevance) ข้อมูลจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจต่อเมื่อข้อมูลนั้นช่วยให้ผู้ใช้ข้อมูลในงบการเงิน สามารถประเมินเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบันและอนาคตได้

3. ความเชื่อถือได้ (Reliability) ข้อมูลต้องเชื่อถือได้ จึงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน ข้อมูลที่เชื่อถือได้ต้องไม่มีความผิดพลาดที่มีนัยสำคัญ และความลำเอียง

4. การเปรียบเทียบกันได้ (Comparability) หมายถึงการเปรียบเทียบงบการเงินของกิจการเดียวกันในรอบระยะเวลาบัญชีต่างกัน หรือการเปรียบเทียบงบการเงินของกิจการต่างกันในรอบระยะเวลาบัญชีเดียวกัน การเปรียบเทียบกันได้ทำให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถประเมินและคาดคะเนแนวโน้มของฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสดของกิจการที่เปรียบเทียบได้

งบการเงินประกอบด้วยข้อมูลสำคัญ 5 ส่วน (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2547 : 114) ดังนี้

1. งบแสดงฐานะการเงิน เป็นงบการเงินที่แสดงฐานะการเงินของกิจการ ณ วันใดวันหนึ่ง งบแสดงฐานะการเงินให้รายละเอียดเกี่ยวกับสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของผู้ถือหุ้น

2. งบกำไรขาดทุน เป็นงบการเงินที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของกิจการสำหรับช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ข้อมูลในงบกำไรขาดทุนประกอบด้วย รายได้ ค่าใช้จ่าย กำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิ

3. งบแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้น เป็นงบการเงินที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของสินทรัพย์สุทธิของกิจการในระหว่างงวด

4. งบกระแสเงินสด เป็นงบการเงินที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระแสเงินสดรับและกระแสเงินสดจ่ายของกิจการในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยแสดงถึงแหล่งที่มาของเงินสด แหล่งที่ใช้ไปของเงิน

สด และเงินสดสุทธิที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง ในระหว่างงวดจากกิจกรรมดำเนินงาน กิจกรรมลงทุน และกิจกรรมการจัดหาเงิน ข้อมูลในงบกระแสเงินสดจะช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถประเมินสภาพคล่องของกิจการได้

5. หมายเหตุประกอบงบการเงิน เป็นรายงานต่อท้ายงบการเงิน ซึ่งเป็นส่วนที่ขยายความเกี่ยวกับนโยบายการบัญชีของกิจการ รวมถึงวิธีการบันทึกบัญชีในงบการเงิน นอกจากนี้ยังบอกถึงเงื่อนไข กรณีพิเศษและภาวะผูกพันต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในงบการเงิน

การวิเคราะห์งบการเงิน

การวิเคราะห์งบการเงินเป็นกระบวนการที่นำมาใช้เพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของกิจการ ซึ่งเพชรี ชุมทรัพย์ (2548) กล่าวว่า การวิเคราะห์งบการเงิน คือ กระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานของกิจการใดกิจการหนึ่งจากงบการเงินของกิจการนั้น พร้อมทั้งนำข้อเท็จจริงดังกล่าวมาประกอบการตัดสินใจต่อไป ดังนั้นการวิเคราะห์งบการเงิน มีวัตถุประสงค์โดยทั่วไป เพื่อต้องการทราบฐานะอันแท้จริงของธุรกิจ เพราะผลประกอบการที่ปรากฏในงบการเงินจะชี้ให้เห็นถึงการประสบความสำเร็จ หรือไม่ประสบความสำเร็จในการบริหารธุรกิจของกิจการนั้น พร้อมกับชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องต่างๆ อาทิเช่น การบริหารการเงิน การบริหารหนี้หรือสินเชื่อ การบริหารการขาย และการตลาด การใช้ทรัพย์สินให้เกิดประโยชน์ ความสามารถในการชำระหนี้ ความสามารถในการหากำไร การเจริญเติบโต เป็นต้น ซึ่งการวิเคราะห์งบการเงินสามารถใช้ประโยชน์ได้หลายอย่างด้วยกัน เช่น การวิเคราะห์เพื่อหาจุดดีและจุดบกพร่องเพื่อแก้ไขปัญหาของกิจการ การวิเคราะห์เพื่อประกอบการตัดสินใจลงทุน การวิเคราะห์เพื่อการให้สินเชื่อหรือเครดิตทางการค้า

ในการวิเคราะห์งบการเงิน เป็นวิธีการวิเคราะห์โดยอาศัยข้อมูลจากงบการเงินเป็นหลัก ซึ่งการวิเคราะห์งบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนเพื่อพิจารณาความเสี่ยงในการให้สินเชื่อ ต้องตรวจสอบรายละเอียดของแต่ละรายการในแต่ละปี นอกจากนั้นควรนำงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนที่รวบรวมได้มาเปรียบเทียบกัน โดยเปรียบเทียบกับตัวเลขในอดีตของกิจการ และตัวเลขของกิจการอื่นในอุตสาหกรรมเดียวกัน ซึ่งการเปรียบเทียบดังกล่าวเป็นวิธีการวิเคราะห์ที่ใช้โดยทั่วไป ระบุถึงรูปแบบการวิเคราะห์งบการเงินเพื่อใช้ในการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงิน ซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2546, หน้า 60) ดังนี้

1. การวิเคราะห์โดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio Analysis) เป็นการนำรายการต่างๆ ในงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนมาหาอัตราส่วนระหว่างกัน แล้วทำให้เกิดความหมาย ทำให้สามารถวิเคราะห์งบการเงินได้ประโยชน์มากขึ้น โดยการนำอัตราส่วนทางการเงินที่ได้ของบริษัทไปเปรียบเทียบกับอีกบริษัทหนึ่ง หรืออาจนำไปเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของอุตสาหกรรม หรือกับอัตราส่วนของบริษัทนั้น ๆ เองในอดีตก็ได้

2. การวิเคราะห์โครงสร้างงบการเงิน (Common-Size Analysis) เป็นการวิเคราะห์โดยนำรายการในงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนมานำเสนอในรูปของร้อยละหรือเรียกว่าอัตราส่วนตามแนวดิ่ง แล้วทำให้เห็นโครงสร้างของงบการเงินว่าแต่ละรายการเป็นสัดส่วนเท่าไร

3. การวิเคราะห์การเจริญเติบโตหรือแนวโน้ม (Trend Analysis) เป็นการวิเคราะห์โดยการนำข้อมูลในงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนตั้งแต่สองปีขึ้นไปมาเปรียบเทียบกับกัน ซึ่งทำให้สามารถเห็นการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของรายการต่าง ๆ ในช่วงระยะเวลาที่นำมาเปรียบเทียบกับกัน

4. การวิเคราะห์กระแสเงินสด (Cash Flow Analysis) เป็นการวิเคราะห์ที่ทำให้สามารถดูการเคลื่อนไหวของรายการเงินสดซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ แหล่งที่มาและใช้ไปของเงินสดในกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งทำให้สามารถทราบถึงสภาพคล่องของบริษัทว่ามากน้อยเพียงใด

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratios Analysis) (ตลาดการเงินและการลงทุนในหลักทรัพย์, 2554, หน้า 316 – 326)

การวิเคราะห์งบการเงินเพื่อช่วยในการตัดสินใจ ผู้ใช้งบการเงินควรใช้ทั้งงบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสดมาพิจารณาร่วมกัน เครื่องมือนี้อาจจะช่วยในการวิเคราะห์ทำให้ตีความงบการเงินได้ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งการวิเคราะห์โดยใช้อัตราส่วนทางการเงินเป็นเครื่องมือที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้งบการเงิน โดยส่วนใหญ่ เนื่องจากการวิเคราะห์โดยใช้อัตราส่วนจะให้ผลของการวิเคราะห์ที่ละเอียดกว่าการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบตามที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้การวิเคราะห์อัตราส่วนจากงบการเงินได้แบ่งการวิเคราะห์ตามจุดมุ่งหมายเป็น 4 ด้านด้วยกัน คือ

1. การวิเคราะห์สภาพคล่องทางการเงิน (Liquidity Analysis) เป็นอัตราส่วนที่แสดงถึงความคล่องตัวในการดำเนินงานของกิจการ หมายถึง ความสามารถในการจ่ายชำระหนี้สินเมื่อถึงกำหนดได้และ จ่ายค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อัตราส่วนนี้ยังแสดงถึงความสามารถในการกู้ยืมระยะสั้นและความเสี่ยงระยะสั้นของผู้ให้สินเชื่อ อัตราส่วนที่นิยมนำมาวิเคราะห์เพื่อแสดงความคล่องตัวคือ

1.1 อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (Current Ratio) เป็นอัตราส่วนแสดงให้เห็นถึงสภาพคล่องของกิจการในระยะสั้น โดยพิจารณาถึงความสามารถของกิจการในการแปลงสภาพสินทรัพย์หมุนเวียนให้กลายเป็นเงินสดได้เพียงพอและทันต่อการชำระหนี้ระยะสั้น

$$= \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

1.2 อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว (Quick Ratio) เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้นเช่นเดียวกับอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (Current Ratio) แต่จะตัดรายการสินค้าคงเหลือออก เนื่องจากเป็นรายการที่เปลี่ยนเป็นเงินสดได้ยากที่สุด โดยจะพิจารณาเพียงสินทรัพย์ที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้เร็วเท่านั้น

$$= \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน} - \text{สินค้าคงเหลือ}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

1.3 อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (Inventory turnover) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงจำนวนครั้งที่กิจการสามารถจำหน่ายสินค้าได้ในงวดบัญชีนั้น ๆ โดยเป็นการวัดสภาพคล่องของสินค้าคงเหลือของกิจการ ถ้าอัตราส่วนมีค่ามากแสดงว่าสินค้าคงเหลือสามารถไปถึงมือผู้ซื้อได้เร็ว ซึ่งส่งผลให้กิจการมียอดขายที่สูงขึ้น จำนวนเงินที่จมอยู่ในสินค้าคงเหลือน้อยลง และโอกาสที่สินค้าจะล้าสมัย ก็ต่ำลงเช่นเดียวกัน นอกจากนี้แสดงว่าสินค้าของบริษัทสามารถขายได้เร็วแสดงถึงประสิทธิภาพในการบริหารงานขายของบริษัทด้วย

$$= \frac{\text{ต้นทุนสินค้าที่ขาย}}{\text{สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย}}$$

1.4 อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้ (Account Receivable Turnover) เป็นอัตราส่วนที่ใช้ประเมินสภาพคล่องของลูกหนี้การค้าของกิจการ โดยที่อัตราส่วนจะบอกให้ทราบว่ากิจการสามารถหมุนเวียนลูกหนี้การค้าเป็นเงินสดได้กี่รอบในหนึ่งรอบระยะเวลาบัญชี

$$= \frac{\text{ขายเชื่อสุทธิ}}{\text{ลูกหนี้การค้าถัวเฉลี่ย}}$$

2. การวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไร (Profitability Analysis) เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดขีดความสามารถของผู้บริหารในองค์กรนั้นๆ ว่ามีประสิทธิภาพในการบริหารงานให้เกิดกำไรและความมั่งคั่งแก่กิจการมากน้อยเพียงใด ซึ่งให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นอย่างไร ได้แก่

2.1 อัตราส่วนกำไรขั้นต้น (Gross Profit Margin) เป็นอัตราส่วนเปรียบเทียบระหว่างกำไรขั้นต้นกับยอดขายสุทธิ ซึ่งจะบอกถึงผลตอบแทนขั้นต้นของธุรกิจ ถ้าอัตรากำไรขั้นต้นต่ำแสดงว่ามีต้นทุนขายสูงหรือราคาของสินค้าที่ขายต่ำ

$$= \frac{\text{ขายสุทธิ} - \text{ต้นทุนขาย} \times 100}{\text{ขายสุทธิ}}$$

2.2 อัตราส่วนกำไรสุทธิ (Net Profit Margin) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นว่าทุก ๆ ยอดขาย 1 บาท กิจการมีความสามารถในการทำกำไรสุทธิเป็นกี่บาท แต่โดยทั่วไปมักจะคำนวณกำไรสุทธิเป็นร้อยละต่อยอดขาย นอกจากนี้อัตราส่วนกำไรต่อยอดขายนั้นจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับประเภทของธุรกิจ

$$= \frac{\text{กำไรสุทธิสำหรับงวด} \times 100}{\text{ขายสุทธิ}}$$

2.3 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return On Equity) เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถในการทำกำไรในมุมมองของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนบอกให้ทราบถึงกำไรสุทธิที่ได้รับจากการลงทุนโดยผู้ถือหุ้น

$$= \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}} \times 100$$

3. การวิเคราะห์ความสามารถ (ประสิทธิภาพ) ในการดำเนินงาน (Efficiency Analysis) อัตราส่วนประเภทนี้ใช้วิเคราะห์ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการใช้สินทรัพย์ที่มีอยู่ให้เกิดรายได้แก่กิจการมากน้อยเพียงใด ได้แก่

3.1 อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม (Return On Assets Ratio) เป็นอัตราส่วนที่แสดงถึงผลตอบแทนของสินทรัพย์ โดยพิจารณาจากการใช้สินทรัพย์ของกิจการที่ก่อให้เกิดกำไร นอกจากนี้ยังใช้ประเมินความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารได้อีกด้วย

$$= \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \times 100$$

3.2 อัตราการหมุนเวียนของเจ้าหนี้ (Account Payables Turnover) อัตราส่วนนี้แสดงให้เห็นถึงจำนวนครั้งของการจ่ายชำระหนี้ของกิจการในระหว่างปี

$$= \frac{\text{ยอดซื้อ}}{\text{เจ้าหนี้การค้าถัวเฉลี่ย}}$$

3.3 อัตราหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวร (Fixed Assets Turnover) อัตราส่วนนี้แสดงถึงการวัดประสิทธิภาพของการลงทุนในสินทรัพย์ถาวรของกิจการ โดยวัดว่าสินทรัพย์ถาวรที่กิจการใช้ในการดำเนินงานสามารถสร้างยอดขายกลับมาสู่กิจการได้กี่เท่า

$$= \frac{\text{ขายสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์ถาวรถัวเฉลี่ย}}$$

3.4 อัตราส่วนการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม (Total Assets Turnover) อัตราส่วนนี้เป็นอัตราส่วนที่ใช้พิจารณาถึงประสิทธิภาพในการใช้ทรัพย์สินให้เกิดยอดขายมากน้อยเพียงใด

$$= \frac{\text{ขายสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวมถัวเฉลี่ย}}$$

4. การวิเคราะห์ความสามารถในการก่อหนี้ (Solvency Analysis) เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถในการชำระหนี้ของกิจการ โดยเน้นถึงการชำระหนี้สินระยะยาวและหนี้สินที่ก่อภาระผูกพันที่จะต้องจ่ายชำระดอกเบี้ย เช่น เงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร ตลอดจนความสามารถในการจ่ายชำระดอกเบี้ย ได้แก่

4.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (Debt To Assets Ratio) อัตราส่วนนี้แสดงสัดส่วนของหนี้สินรวมของบริษัทเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ที่มีอยู่ทั้งหมด ซึ่งใช้วัดว่าสินทรัพย์ของบริษัทสนับสนุนเงินทุนจากเงินกู้ยืมจากภายนอกเป็นสัดส่วนเท่าใด นอกจากนี้แสดงถึงความสามารถในการชำระหนี้ของบริษัท ถ้าอัตราส่วนนี้สูงแสดงถึง บริษัทมีภาระหนี้สินสูง การบริหารกิจการมีความเสี่ยงสูงโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าหนี้สินส่วนใหญ่เป็นหนี้สินระยะสั้นและกิจการมีกระแสเงินสดหมุนเวียนจากการขายค่า ซึ่งแม้ว่าจะมีความเสี่ยงสูงแต่ก็แสดงถึงความสามารถในการใช้สินทรัพย์สูง หากกิจการสามารถดำเนินการได้มีกำไร

$$= \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

4.2 อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt/Equity Ratio) เป็นอัตราส่วนแสดงถึงโครงสร้างของเงินทุนของบริษัทว่ามีสัดส่วนของหนี้สินรวมของบริษัทเมื่อเทียบกับส่วนของผู้ถือหุ้นหรือส่วนของผู้ถือหุ้นเป็นเท่าใด เป็นการวัดว่าธุรกิจใช้เงินทุนจากภายนอกจากการกู้ยืม เมื่อเทียบกับทุนภายในของธุรกิจว่ามีสัดส่วนเท่าใด

$$= \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}}$$

4.3 อัตราส่วนความสามารถในการชำระดอกเบี้ย (Interest Coverage Ratio) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถของกิจการในการจ่ายชำระดอกเบี้ยเมื่อถึงกำหนด โดยวัดจากการดำเนินงานว่ามีเพียงพอที่จะนำไปจ่ายชำระดอกเบี้ยหรือไม่ การคำนวณดังกล่าวจะใช้กำไรสุทธิก่อนหักดอกเบี้ยและภาษีเงินได้ เนื่องจากทำให้ทราบกำไรจากการดำเนินงานจริง ๆ ที่เหลืออยู่ซึ่งสามารถนำไปจ่ายดอกเบี้ยจ่ายได้ ถ้าอัตราส่วนที่ได้มีค่าค่อนข้างสูง แสดงว่ากิจการมีกำไรจากการดำเนินงานเพียงพอที่จะจ่ายดอกเบี้ยได้ซึ่งเป็นสิ่งที่พึงพอใจของเจ้าหนี้

$$= \frac{\text{กำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษี}}{\text{ดอกเบี้ยจ่าย}}$$

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากแนวคิดและทฤษฎีที่สรุปไว้ข้างต้น มีงานวิจัยจำนวนมากทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่นำแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เพื่อการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของผลการดำเนินงานทางบัญชี ที่มีต่อการจัดอันดับการกำกับดูแลกิจการของกลุ่มธุรกิจการเงิน ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังนี้

1. งานวิจัยในต่างประเทศ

Baliga et al. (1996) ได้ศึกษาถึงการควรรวมตำแหน่งผู้จัดการใหญ่กับประธานกรรมการ ในคนเดียวกันว่ามีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานหรือไม่ ซึ่งทำการศึกษารายบริษัทในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยได้ทำการทดสอบสมมติฐาน 3 ประการ ได้แก่ 1) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนเมื่อมีการประกาศเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารงาน เป็นแบบควรรวมตำแหน่ง 2) เทนผลการดำเนินงานด้วยอัตราส่วนทางการเงินต่าง ๆ และทดสอบความสัมพันธ์เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารจากการบริหารแบบควรรวมตำแหน่ง เป็นการบริหารแบบไม่ควรรวมตำแหน่ง กับอัตราส่วนทางการเงินนั้น ๆ 3) วัดผลการดำเนินงาน ในระยะยาวของโครงสร้างการบริหารแบบควรรวมตำแหน่ง และโครงสร้างการบริหารแบบไม่ควรรวมตำแหน่ง เพื่อตรวจสอบความสม่ำเสมอของผลการดำเนินงาน ผลการศึกษาพบว่าไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างการควรรวมตำแหน่งผู้จัดการใหญ่กับประธานกรรมการ ในคนเดียวกันกับผลการดำเนินงานทั้ง 3 สมมติฐาน โดยผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าผลการดำเนินงานมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมากเมื่อมีการเปลี่ยนโครงสร้างการบริหาร

Vafeas (1999) ทดสอบความสำคัญของกิจกรรมของคณะกรรมการบริษัทที่มีความสัมพันธ์ต่อผลการดำเนินงานของบริษัท โดยใช้ความถี่ในการประชุมคณะกรรมการเป็นตัวชี้วัดของกิจกรรมการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ และใช้ผลการดำเนินงานของบริษัทเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ การวิจัยครั้งนี้ใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นบริษัทจดทะเบียนขนาดใหญ่ซึ่งวัดจากยอดขายรวม จำนวน 307 บริษัท ในช่วงปี ค.ศ. 1990 ถึง 1994 ผลจากการทดสอบความสัมพันธ์พบว่า กิจกรรมของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับมูลค่าของกิจการ โดยอธิบายว่าความถี่ในการประชุมของคณะกรรมการเพิ่มขึ้นเฉพาะต่อเมื่อมูลค่าของบริษัทลดลงหรือการประชุม

เกิดขึ้นเมื่อบริษัทมีผลการดำเนินงานที่ย่ำแย่ ซึ่งทำให้เกิดกิจกรรมของคณะกรรมการที่เกินปกติ (Abnormal Board Activity) จนบริษัทกลับมามีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน ในปีถัดมา

Hermalin and Weisbach (2000) ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างคณะกรรมการของบริษัทกับผลการดำเนินงาน จากงานวิจัยที่ศึกษาพบว่าสัดส่วนคณะกรรมการของบริษัทไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน ในขณะที่ขนาดคณะกรรมการของบริษัทมีความสัมพันธ์ทางลบกับผลการดำเนินงาน ซึ่งงานวิจัยในส่วนของสัดส่วนคณะกรรมการนั้น มีผู้ศึกษา ได้แก่ MacAvoy et al. (1983), Hermalin and Weisbach (1991), Mehran (1995), Klein (1998) และ Bhagat and Black (2000) โดยผลการศึกษาทั้งหมดพบว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนคณะกรรมการของบริษัทกับผลการดำเนินงาน ในส่วนของงานวิจัยเกี่ยวกับขนาดคณะกรรมการของบริษัทนั้น ได้แก่ 1) Jensen (1993) และ Lipton and Lorsch (1992) ได้กล่าวว่าขนาดคณะกรรมการที่ใหญ่จะมีประสิทธิภาพน้อยกว่าขนาดคณะกรรมการที่เล็ก เนื่องจากขนาดคณะกรรมการที่ใหญ่จะทำให้เกิดปัญหาการเอาเปรียบซึ่งกันและกันระหว่างกรรมการ ทำให้ประสิทธิภาพการดำเนินงานลดลง 2) Yermack (1996) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างขนาดคณะกรรมการของบริษัทกับผลการดำเนินงานของบริษัทขนาดใหญ่ในสหรัฐอเมริกา พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างขนาดคณะกรรมการของบริษัทกับผลการดำเนินงานเป็นไปในทิศทางลบ Eisenberg et al. (1998) ก็ศึกษาถึงความสัมพันธ์ดังกล่าวกับบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กในประเทศฟินแลนด์ ซึ่งก็ได้ผลการศึกษาแบบเดียวกัน

Beiner et al. (2004) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของขนาดของคณะกรรมการกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียน โดยพิจารณา 4 กลไก ได้แก่ กลไกขนาดของคณะกรรมการบริษัท กลไกสัดส่วนของกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริษัท กลไกโครงสร้างการถือหุ้นและกลไกระดับหนี้สิน โดยใช้ค่า Tobin'Q เป็นตัววัดมูลค่าของกิจการและใช้ข้อมูลจาก The Swiss Performance Index ในปี ค.ศ. 2002 การศึกษาพบว่าโครงสร้างการถือหุ้นที่วัดจากร้อยละของการถือหุ้นใหญ่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับมูลค่าของกิจการ สำหรับตัวแปรอื่น ๆ พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Beiner et al. (2004) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในปี พ.ศ. 2545 จำนวน 267 บริษัท โดยตัวแปรที่ใช้แทนการกำกับดูแลกิจการ ได้แก่

ขนาดคณะกรรมการ สัดส่วนกรรมการอิสระในคณะกรรมการ โครงสร้างการถือหุ้นของบริษัท และระดับหนี้สิน ตัวแปรควบคุม ได้แก่ ขนาดของบริษัท อายุบริษัท การควรรวมตำแหน่งผู้จัดการ ใหญ่กับประธานกรรมการในคนเดียวกัน และความเสี่ยงทางการเงิน ผลการศึกษาพบว่าโครงสร้าง การถือหุ้นที่วัดจากสัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม กับผลการดำเนินงาน ในขณะที่ขนาดของบริษัทมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลการ ดำเนินงาน

Brown and Caylor (2004) ได้ศึกษาการจัดอันดับคะแนนของการกำกับดูแลกิจการของ บริษัทในอเมริกาโดยวัดแบ่งการวัดผลการดำเนินงานออกเป็น 3 ด้านคือ 1) วัดผลด้านการ ดำเนินงานใช้ผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on equity), กำไรขั้นต้น (Profit margin) และอัตราการเติบโตของยอดขาย (Sales Growth) 2) ด้านมูลค่าของกิจการวัดโดยใช้ Tobin's Q และ 3) ด้านการจ่ายผลตอบแทนให้กับผู้ถือหุ้น (Shareholder payout) ใช้ผลตอบแทนจากเงินปันผล (Dividend yield) และการซื้อหุ้นกลับคืน (Stock repurchases) เป็นตัวชี้วัด ซึ่งจากการวัดทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าวการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีแนวโน้มที่จะทำให้ผลการดำเนินงานทั้ง 3 ด้านดีตามไปด้วย ยกเว้น การเติบโตของยอดขาย (Sales Growth) นอกจากนั้นยังได้ทำการวัดความเสี่ยงจากการ ดำเนินงาน โดยพบว่า บริษัทที่มีการกำกับดูแลกิจการในอันดับที่ไม่สูงนักจะมีความเสี่ยงด้านการ ดำเนินงาน ซึ่งวัดจากความสามารถในการจ่ายชำระดอกเบี้ย (Interest Coverage) ต่ำกว่าบริษัทที่มี การกำกับดูแลกิจการในอันดับสูง ๆ รวมถึงจะมีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานที่น้อยกว่าด้วย

Beasley et al. (2004) ศึกษาปัจจัยที่กำหนดระดับการนำการบริหารความเสี่ยงมาใช้ พบว่า บริษัทในประเทศสหรัฐอเมริกากลับมีกระบวนการพัฒนาการบริหารความเสี่ยงน้อยกว่าบริษัทใน ประเทศอื่น ระดับการบริหารความเสี่ยงในบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเป็นอิสระของ คณะกรรมการ การได้รับการสนับสนุนจากประธานเจ้าหน้าที่บริหารและประธานเจ้าหน้าที่การเงิน การมีบริษัทตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่เป็นผู้ตรวจสอบบัญชี ขนาดขององค์กร และการเป็นบริษัท ในอุตสาหกรรมธนาคาร องค์กรการศึกษา และอุตสาหกรรมประกันภัย

Klapper and Love (2004) ซึ่งพบว่าการจัดให้มีกรรมการกำกับดูแลกิจการที่ดีส่งผลให้บริษัทมี ผลการดำเนินงานที่สูง โดยวัดค่าจากอัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ (Return on Assets) และ Tobin's Q ในการหามูลค่าของกิจการ ทั้งนี้งานวิจัยได้ศึกษากับบริษัท 374 บริษัทใน 14 ประเทศ คือ

บราซิล, ชิลี, ฮังการี, อินเดีย, อินโดนีเซีย, เกาหลี, มาเลเซีย, ปากีสถาน, ฟิลิปปินส์, สิงคโปร์, แอฟริกาใต้, ไต้หวัน, ตุรกี และประเทศไทย

Nally (2004) พบว่าบริษัทส่วนใหญ่อยู่ในกระบวนการนำการบริหารความเสี่ยงมาปรับใช้เพื่อสร้างมูลค่าให้กับองค์กร เพื่อการกำกับดูแลกิจการที่ดี เพื่อเป็นไปตามกฎหมายหรือเพื่อจัดการความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นจากทั้งภายในและภายนอก บริษัทที่มีการใช้การบริหารความเสี่ยงเต็มรูปแบบแล้วพบว่ามีระดับของมูลค่าเพิ่มมากกว่าบริษัทที่ไม่ได้ใช้เต็มรูปแบบ โดยที่มูลค่าเพิ่มนี้เกิดจากการตัดสินใจที่ดีขึ้น การบริหารที่สอดคล้องกันมากขึ้น และผู้บริหารมีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น นอกจากนี้บริษัทที่มีการใช้การบริหารความเสี่ยงเต็มรูปแบบยังสามารถปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารให้ดีขึ้นได้ เช่น การวางแผนกลยุทธ์ การมีความสามารถมากขึ้นในการทำความเข้าใจ และชี้แจงนำหน้าระหว่างความเสี่ยงและผลตอบแทนเพื่อใช้ในการตัดสินใจ

Chidambaran et al. (2006) ได้ทำการศึกษาเพื่อพิสูจน์ว่าบริษัทที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะมีผลการประกอบการที่ดีกว่าบริษัทที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ไม่ดีหรือไม่ โดยศึกษาจากบริษัทที่มีผลการดำเนินงานแตกต่างกัน โดยวัดจาก Stock Return และผลกำไร ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) บริษัทที่มีผลการดำเนินการที่ดีมาก (2) บริษัทที่มีผลการดำเนินการที่ตกต่ำมาก และ (3) บริษัทที่มีผลการดำเนินงานค่อนข้างคงที่ จากนั้นทำการวัดประสิทธิภาพการกำกับดูแลกิจการของแต่ละบริษัทจากตัววัด 13 ตัว เช่น ลักษณะของคณะกรรมการ สิทธิของผู้ถือหุ้น การถือหุ้น โดยนักลงทุนสถาบัน เป็นต้น จากนั้นได้แปลตัววัดทั้งหมดออกมาเป็นคะแนนรวมของแต่ละบริษัท เพื่อหาว่าแต่ละบริษัทมีประสิทธิภาพการกำกับดูแลกิจการเป็นอย่างไร จากการศึกษาพบว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีหรือไม่ดี ล้วนไม่มีผลต่อผลประกอบการของบริษัท กล่าวคือ บริษัทที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีสามารถมีผลประกอบการที่ตกต่ำได้ ในขณะที่บริษัทที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ไม่ดีกลับสามารถทำผลประกอบการของบริษัทให้ดีมากได้ ดังนั้น ผลจากวิจัยนี้จึงสรุปว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีไม่มีผลทำให้บริษัทมีผลประกอบการที่ดีขึ้น

Gruszczynski (2006) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของระดับคะแนนการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทในประเทศโปแลนด์ โดยระดับคะแนนการประเมินผลการกำกับดูแลกิจการนั้น ใช้การจัดอันดับคะแนนจาก Polish Corporate Governance Forum ซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับดูแลกิจการในประเทศโปแลนด์ ส่วนผลการดำเนินงานของกิจการนั้น ใช้อัตราส่วนทางการเงินวัดผลในด้านต่าง ๆ ทั้ง ความสามารถในการทำกำไร (Profitability ratio) อัตราส่วน

สภาพคล่อง (Liquidity ratio) และความเสี่ยงทางการเงิน ผลการวิจัยพบว่า ระดับคะแนนการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรและความเสี่ยงทางการเงิน โดยบริษัทที่มีผลการดำเนินงานที่ดีและมีความเสี่ยงทางการเงินต่ำจะมีผลระดับคะแนนการกำกับดูแลกิจการที่ดีด้วย

Haniffa and Hudaib (2006) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการกับผลการดำเนินงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์กัวลาลัมเปอร์ (The Kuala Lumpur Stock Exchange) จำนวน 347 บริษัท ระหว่างปี พ.ศ. 2539 ถึงปี พ.ศ. 2543 โดยมีตัวแปรต่าง ๆ แทนลักษณะการกำกับดูแลกิจการ ได้แก่ ขนาดคณะกรรมการในบริษัท สัดส่วนของกรรมการที่ไม่เป็นผู้บริหาร การควมรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานกรรมการในคนเดียวกัน สัดส่วนของกรรมการบริษัทที่ดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัทมากกว่าหนึ่งแห่ง สัดส่วนของจำนวนหุ้นที่ถือโดยผู้ถือหุ้นใหญ่ 5 อันดับแรก และสัดส่วนของจำนวนหุ้นที่ถือ โดยกรรมการบริหารของบริษัท ผลการศึกษาพบว่า ขนาดคณะกรรมการในบริษัท และสัดส่วนของจำนวนผู้ถือหุ้นใหญ่ 5 อันดับแรก มีความสัมพันธ์ ทางบวกกับผลการดำเนินงานที่วัด ROA ส่วนการควมรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานกรรมการ ในคนเดียวกัน และสัดส่วนของจำนวนหุ้นที่ถือโดยกรรมการบริหารของบริษัทมีความสัมพันธ์ทางลบ โดยสัดส่วนของกรรมการที่ไม่เป็นผู้บริหารและสัดส่วนของกรรมการบริษัทที่ดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัทมากกว่าหนึ่งแห่งไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน

Suchada Jiamsagul (2007) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการกับผลการดำเนินงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งทำการศึกษาบริษัทจดทะเบียนที่มีรายชื่ออยู่ใน SET 100 ในปี พ.ศ. 2548 โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุในการทดสอบความสัมพันธ์ โดยศึกษาการกำกับดูแลกิจการในด้านการเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใสและด้าน โครงสร้างของคณะกรรมการบริษัท ผลการวิจัยพบว่าความโปร่งใสของข้อมูลทางการเงินและการเปิดเผยข้อมูล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงานของบริษัทในส่วนของโครงสร้างคณะกรรมการนั้นพบว่า สัดส่วนกรรมการอิสระและการมีคณะกรรมการสรรหาและกำหนดค่าตอบแทน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงานที่วัด โดย ROA ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การมีสัดส่วนกรรมการอิสระที่สูง และการมีคณะกรรมการสรรหาและกำหนดค่าตอบแทนเป็นสัญลักษณ์ที่ดีของโครงสร้างคณะกรรมการบริษัท ซึ่งสามารถลดปัญหาของตัวแทนและทำให้ผลการดำเนินงานดีขึ้น ส่วนขนาดคณะกรรมการ และการควมรวมตำแหน่งผู้จัดการและประธานกรรมการในคนเดียวกัน

นั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานที่วัดโดย ROA จากการศึกษายังพบอีกว่า การเปิดเผยข้อมูลการทบทวนนโยบายบัญชีและรายละเอียดนโยบายบัญชี สามารถอธิบายในเรื่องความโปร่งใสของข้อมูลทางการเงินและการเปิดเผยข้อมูลของบริษัท เนื่องจากการเปิดเผยดังกล่าวสามารถลดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้บริหารกับผู้ถือหุ้นและทำให้ผลการดำเนินงานดีขึ้น

2. งานวิจัยในประเทศไทย

อาทรมาศ วุฑฒิสาร (2545) ยังพบความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของคณะกรรมการต่อขนาดของบริษัทที่มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานของกิจการ หากบริษัทมีขนาดของคณะกรรมการบริษัทที่เหมาะสมกับขนาดของบริษัทแล้วจะส่งผลให้บริษัทมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น ด้วยเหตุผลว่าคณะกรรมการในจำนวนที่เหมาะสมจะช่วยในการตรวจสอบดูแลพฤติกรรมของฝ่ายบริหารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยไม่เกิดต้นทุนที่ไม่จำเป็น ส่งผลให้ผลการดำเนินงานของบริษัทดีขึ้นซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ เกศชนก ใจกระจ่าง (2005) ที่ได้ทำการทดสอบเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการอันได้แก่ จำนวนของคณะกรรมการอิสระ สัดส่วนของคณะกรรมการที่ดำรงตำแหน่งในบริษัทอื่น สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการ มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานทางการเงินอย่างมีนัยสำคัญ โดยอัตราส่วนในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานทางการเงินที่ใช้ได้แก่ อัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ (Return on Assets) กำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีสุทธิ ผลตอบแทนจากสินทรัพย์สุทธิ และอัตราการเติบโตของยอดขาย (Sales Growth) อีกทั้ง Bernhart (1994) ที่พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนของคณะกรรมการอิสระหรือกรรมการที่ไม่ได้เป็นผู้บริหารกับผลการดำเนินงานของบริษัท มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากคณะกรรมการอิสระจะทำหน้าที่ในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจการบริหารงานได้ส่งผลให้การตัดสินใจเกิดความผิดพลาดน้อยลง แต่ผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นมีความขัดแย้งกับงานวิจัยของ Bhagat and Black (2002) ซึ่งทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์เกี่ยวกับความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทกับผลการดำเนินงานของบริษัทมหาชนในประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวน 934 บริษัท ระหว่างปี 1988-1993 ซึ่งเป็นการทดสอบทางด้านองค์ประกอบและบทบาทของคณะกรรมการและคณะผู้บริหาร ทำการวัดค่าผลการดำเนินงานโดยใช้ อัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ (Return on Assets) และ Tobin's Q รวมถึง turnover ratio (Sales/assets) และ Operating margin (Operating income/sales) ซึ่งให้ผลเชิงลบ อันหมายความว่ากิจการที่มีความเป็นอิสระของคณะกรรมการที่มากกว่าไม่ได้ทำให้ผลการดำเนินงานของกิจการสูงกว่ากิจการอื่นแต่อย่างใด

กิตติชัย สถิตมันน์วิวัฒน์ (2548) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลไกการควบคุมตามหลักการกำกับดูแลกิจการ กับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีใช้สถาบันการเงิน จำนวน 285 บริษัท โดยใช้ค่า Tobin's Q เพื่อชี้วัดผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียน สำหรับกลไกการควบคุมวัดจากสัดส่วนของระดับการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการ สัดส่วนของกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริษัท การควบคุมรวมตำแหน่งของประธานกรรมการและกรรมการผู้จัดการ และสัดส่วนของกรรมการที่เป็นเครือญาติในคณะกรรมการบริษัท ทั้งนี้ การศึกษาได้ใช้ตัวแปรควบคุม (Control Variables) ได้แก่ ความเสี่ยงทางการเงิน ซึ่งชี้วัดโดยอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ขนาดของบริษัท อัตราส่วนของสินทรัพย์ถาวรต่อสินทรัพย์หมุนเวียนรวม และอายุของบริษัท ผลการศึกษาพบว่า การที่กรรมการมีลักษณะเป็นเครือญาติกันมีอิทธิพลทางลบต่อผลการดำเนินงาน สำหรับสัดส่วนของระดับการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลกิจการ สัดส่วนของกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริษัท และการควบคุมรวมตำแหน่งของประธานกรรมการและกรรมการผู้จัดการนั้นกลับไม่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ขนาดของบริษัทมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินงาน แต่อายุของบริษัทมีอิทธิพลในทางลบกับผลการดำเนินงานของบริษัท

ทิฆัมพร รักธรรม และเสาวนีย์ สถิตมันน์วิวัฒน์ (2549) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนการถือครองหุ้นของกรรมการและผลการดำเนินงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2545 ถึงปี พ.ศ. 2547 โดยทำการเก็บข้อมูลจากสัดส่วนการถือหุ้นของกรรมการบริหาร กรรมการที่ไม่ใช่กรรมการบริหาร และกรรมการทั้งหมด รวมถึงตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ ROA ROE อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (Price to Earning Ratio) และอัตราส่วนเงินปันผลต่อกำไรสุทธิ (Dividend Payout Ratio) ผลการศึกษาพบว่า สัดส่วนการถือหุ้นของกรรมการบริหารและคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญในเชิงบวกกับตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน คือ ROA และอัตราส่วนเงินปันผลต่อกำไรสุทธิ สำหรับสัดส่วนการถือหุ้นของกรรมการที่ไม่ใช่กรรมการบริหารไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับอัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญต่อการวัดความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

ชิวันนท์ นิยมตรง (2550) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการกับผลการดำเนินงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเฉพาะกลุ่มบริการปี พ.ศ. 2548 โดยแบ่งกลไกการควบคุมที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลกิจการเป็น 8 ประการ ได้แก่ ระดับการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลกิจการ สัดส่วนการถือหุ้นของฝ่ายจัดการ สัดส่วนการถือ

หุ้นของคณะกรรมการ สัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมบริษัท ขนาดคณะกรรมการ จำนวนครั้งของการประชุมคณะกรรมการ จำนวนครั้งของการประชุมคณะกรรมการตรวจสอบ และจำนวนของกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความเข้าใจด้านบัญชีหรือการเงิน โดยมีตัวแปรควบคุม ได้แก่ ความเสี่ยงทางการเงิน ขนาดบริษัท อัตราส่วนสินทรัพย์ลงทุนและอายุของบริษัท ผลการวิจัยพบว่า กลไกการควบคุมเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการ 8 ข้อ ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มบริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้ ROA และ ROE เป็นตัววัดผลการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังพบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรควบคุมกับผลการดำเนินงาน โดยความเสี่ยงทางการเงินมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับผลการดำเนินงาน ส่วนขนาดของบริษัทและอัตราส่วนสินทรัพย์ลงทุนนั้นมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลการดำเนินงานสำหรับอายุของบริษัทนั้นไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นวลนภา อัครพุทธิพร และศิลปพร ศรีจันเพชร (2550) ได้ศึกษาถึงคะแนนการประเมินการกำกับดูแลกิจการมีความสัมพันธ์กับมูลค่าของกิจการหรือไม่ โดยใช้ค่า Tobin's Q เป็นตัววัดมูลค่ากิจการ กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และได้รับผลการประเมินการกำกับดูแลกิจการจากสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย ซึ่งประกาศผลในปี พ.ศ. 2549 โดยมีคะแนนอยู่ในระดับ “ดี” 145 บริษัท “ดีมาก” 62 บริษัท และ “ดีเลิศ” 9 บริษัท รวมจำนวนทั้งสิ้น 216 บริษัท โดยเก็บรวบรวมข้อมูลงบการเงินในปี พ.ศ. 2548 และข้อมูลของราคาหลักทรัพย์ที่นำมาใช้คำนวณนั้นเป็นราคาถัวเฉลี่ยของราคาหลักทรัพย์ในปี พ.ศ. 2549 ผลการวิจัยพบว่า ค่า Tobin's Q ของทั้ง 3 กลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงว่างานวิจัยนี้ไม่สามารถตอบได้ว่าการศึกษาที่บริษัทจัดให้มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีจนได้รับผลรับประเมินการกำกับดูแลกิจการที่มีช่วงคะแนนที่แตกต่างกันไปจะมีความสัมพันธ์กับมูลค่าของกิจการ

พริวรรณ เตชะพิชะนุช (2550) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการกับผลการดำเนินงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ปี พ.ศ. 2548 โดยใช้ ROA เป็นตัววัดผลการดำเนินงาน ส่วนโครงสร้างการกำกับดูแลกิจการที่ดีแทนด้วยตัวแปร 6 ตัวแปร ได้แก่ สัดส่วนการกระจุกตัวของถือหุ้น สัดส่วนการกระจายการถือหุ้นรายย่อย จำนวนของกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริษัท จำนวนคณะกรรมการชุดย่อยในคณะกรรมการบริษัท จำนวนกรรมการทั้งหมดของบริษัท และการควรรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และกรรมการใหญ่และประธานกรรมการในคนเดียวกัน โดยมีขนาดของบริษัทและ

อายุของบริษัท เป็นตัวแปรควบคุม ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าไม่มีความสัมพันธ์กันระหว่างโครงสร้างการกำกับดูแลกิจการ และผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมในระดับนัยสำคัญที่ 0.05

ภรณ์ พลกุล และศิลปพร ศรีจันทพร (2550) ทำการศึกษาเชิงสำรวจ เพื่อประเมินว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยใช้ COSO Enterprise Risk Management (COSO ERM) แต่ละองค์ประกอบในลักษณะใด และแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมเน้นการบริหารความเสี่ยงตามกรอบนี้ในแต่ละองค์ประกอบต่างกันอย่างไรบ้าง โดยผู้ศึกษาได้ส่งแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นไปยังผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารความเสี่ยงขององค์กร จำนวน 410 บริษัท ผลจากการสำรวจพบว่า องค์ประกอบของ COSO ERM ที่องค์กรปฏิบัติตามเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายใน กิจกรรมการควบคุม สารสนเทศและการสื่อสาร การกำหนดวัตถุประสงค์ การติดตามผล การประเมินความเสี่ยง การระบุเหตุการณ์ และการตอบสนองความเสี่ยง และเมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมผู้ศึกษาพบว่า บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค มีการปฏิบัติตาม COSO ERM มากที่สุด

สำหรับประเทศไทย ศิลปพร ศรีจันทพร (2552) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของกลไกการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งประกอบเป็นดัชนี SET 50 กับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของกิจการ กลไกการกำกับดูแลกิจการที่ศึกษา ประกอบด้วย (1) บทบาทความรับผิดชอบของคณะกรรมการ ซึ่งชี้วัดได้จากสัดส่วนของกรรมการที่เป็นอิสระ และกรรมการที่ไม่เป็นผู้บริหาร ความเป็นอิสระของประธานกรรมการ และจำนวนครั้งการประชุมของคณะกรรมการบริษัทและ (2) โครงสร้างของผู้ถือหุ้น ซึ่งชี้วัดได้จากสัดส่วนการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้น และสัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหารและกรรมการบริหาร ผลการศึกษาชี้ว่ากลไกด้านการกำกับดูแลกิจการในเรื่องความเป็นอิสระของประธานกรรมการมีความสัมพันธ์ และมีผลอย่างมีนัยสำคัญกับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของกิจการ แต่สัดส่วนการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบ และมีผลอย่างมีนัยสำคัญกับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของกิจการ

วุฒิ ไชย หาญรุ่งโรจน์ (2553) ได้ศึกษาพบว่า การเปิดเผยข้อมูลด้านราคาสินค้า/บริการ ปริมาณการขาย รายได้ ต้นทุน สภาพคล่อง รายจ่ายฝ่ายทุน และเหตุการณ์ในอนาคต เหล่านี้ไม่สามารถทราบการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนของการเปลี่ยนแปลงของรายได้ การเปลี่ยนแปลงของกำไรต่อหุ้น การเปลี่ยนแปลงของกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน และการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายฝ่ายทุนใน

อนาคต เพราะปัจจัยบางปัจจัยดังกล่าวไม่มีอิทธิพลโดยตรงกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ส่วนอัตราผลตอบแทนเกินปกติสะสม (Cumulative Abnormal Return) นั้น ปัจจัยดังกล่าวก็ไม่สามารถก่อให้เกิดอัตราผลตอบแทนเกินปกติสะสม (Cumulative Abnormal Return) เนื่องจากนักลงทุนในประเทศไทย ยังไม่ให้ความสำคัญกับปัจจัยดังกล่าว ที่จะนำมาใช้เพื่อประกอบการตัดสินใจในการลงทุน เพราะปัจจัยดังกล่าวยังไม่ใช่ข้อสรุปที่ชัดเจนเหมือนกำไรสุทธิของบริษัทที่ได้มาจากการดำเนินงาน และโดยทั่วไปแล้วข้อมูลและข้อสรุปที่เปิดเผยอยู่ในบทวิเคราะห์ของผู้บริหารนั้นสามารถอ่านให้เข้าใจได้ยาก นักลงทุนจึงเลี่ยงการใช้ข้อมูลจากบทวิเคราะห์ของผู้บริหารที่เปิดเผยอยู่ในรายงานการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติม (แบบ 56-1) เพื่อให้ได้ประโยชน์ประกอบการตัดสินใจที่จะลงทุนในหลักทรัพย์นั้น ๆ รวมถึงปริมาณของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีปริมาณที่น้อย คือมีเพียง 37 บริษัทเท่านั้น

สุชธรา บุพการะกุล (2553) ได้ศึกษาหลักการกำกับดูแลกิจการ โดยเน้นศึกษาในด้านโครงสร้างคณะกรรมการ ซึ่งตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ขนาดคณะกรรมการของบริษัท สัดส่วนของกรรมการที่ไม่เป็นผู้บริหาร สัดส่วนจำนวนหุ้นที่ถือหุ้นรายใหญ่ 5 อันดับแรก สัดส่วนการถือหุ้นของกรรมการบริหาร และการควบคุมตำแหน่งผู้จัดการใหญ่กับประธานกรรมการในคนเดียวกัน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ตัวแปรอิสระในปีปัจจุบัน (t วันสิ้นปีที่ t) โดยคาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานในอนาคต ($t+1$ วันสิ้นปีที่ $t+1$) โดยตัวแปรที่ใช้วัดผลการดำเนินงาน ได้แก่ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม ณ วันสิ้นปีที่ $t+1$ และอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น ณ วันสิ้นปีที่ $t+1$ โดยมีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม ณ วันสิ้นปีที่ t อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น ณ วันสิ้นปีที่ t ขนาดของบริษัท อายุของบริษัท และประเภทอุตสาหกรรม เป็นตัวแปรควบคุม ผลการศึกษาพบว่าตัวแปรที่ใช้แทนการกำกับดูแลกิจการมีเพียงขนาดคณะกรรมการของบริษัทเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานที่วัด โดยอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ณ วันสิ้นปีที่ $t+1$ ในปี พ.ศ. 2549 โดยทิศทางความสัมพันธ์เป็นไปในทางลบ และยังพบว่าขนาดของกิจการซึ่งเป็นตัวแปรควบคุมมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานที่วัดโดยอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น ณ วันสิ้นปีที่ $t+1$ ในปีเดียวกัน โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก

สรินยา เชาว์เกษม (2553) ได้ศึกษาความสัมพันธ์โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) แสดงให้เห็นว่าผลการดำเนินงานของกิจการ (Firm Financial Performance)

มีความสัมพันธ์กับคะแนนการประเมินการกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance Rating) อย่างมีนัยสำคัญ ด้วยผลการดำเนินงานที่ดีของกิจการนั้นย่อมเกิดจากการที่กิจการมีระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ อันประกอบไปด้วยการทำงานที่มีความโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ ต่อนักลงทุนและผู้ถือหุ้นอย่างเท่าเทียมกัน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและฝ่ายจัดการอย่างชัดเจน มีการถ่วงดุลอำนาจกันอย่างเหมาะสมด้วยจำนวนคณะกรรมการอิสระ ซึ่งส่งผลให้ความเสี่ยงอันจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่และความเสี่ยงทางการเงินเกิดขึ้นได้ยากจนสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนได้ เป็นเหตุให้เมื่อมีการประเมินในเรื่องของการกำกับดูแลกิจการที่ดีเกิดขึ้น กิจการที่มีผลการดำเนินงานที่ดีย่อมได้ระดับคะแนนการประเมินการกำกับดูแลกิจการในระดับที่ดีตามไปด้วยนั่นเอง

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศสามารถสรุปได้ว่า การศึกษาความสัมพันธ์ของผลการดำเนินงานทางบัญชี ที่มีต่อการจัดอันดับการกำกับดูแลกิจการของกลุ่มธุรกิจการเงิน ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยนั้นเสมือนเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้บริษัทเกิดโครงสร้างการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ช่วยสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงาน ซึ่งก่อให้เกิดการควบคุมภายในองค์กรนั้น ๆ ได้มีประสิทธิภาพขึ้น การกำกับดูแลกิจการที่ดีนั้นเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ถือหุ้นในการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายบริหาร อีกทั้งการกำกับดูแลที่ดียังช่วยส่งเสริมให้เกิดการตัดสินใจที่ดีเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนและผู้มีส่วนได้เสียอีกด้วย